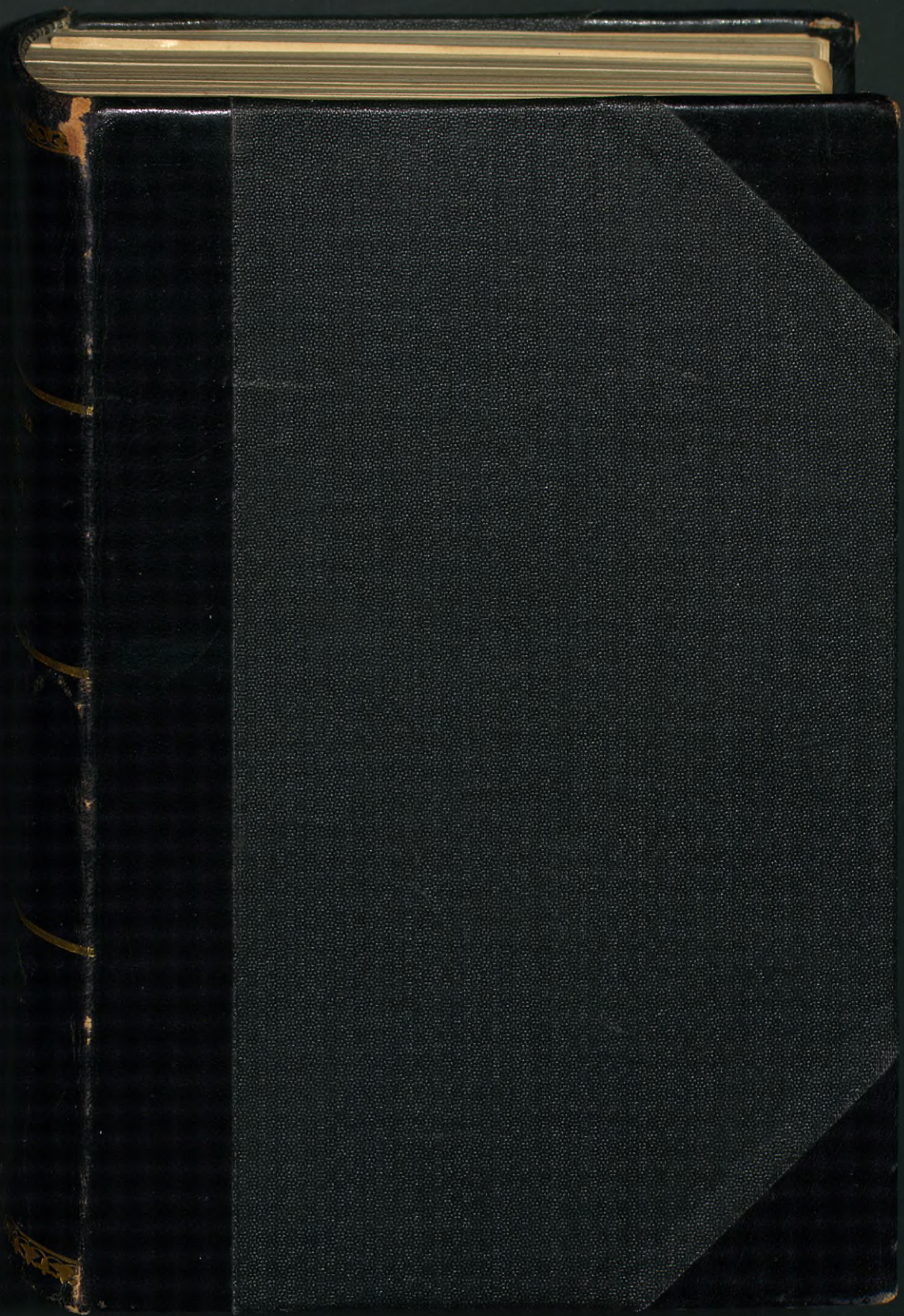

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

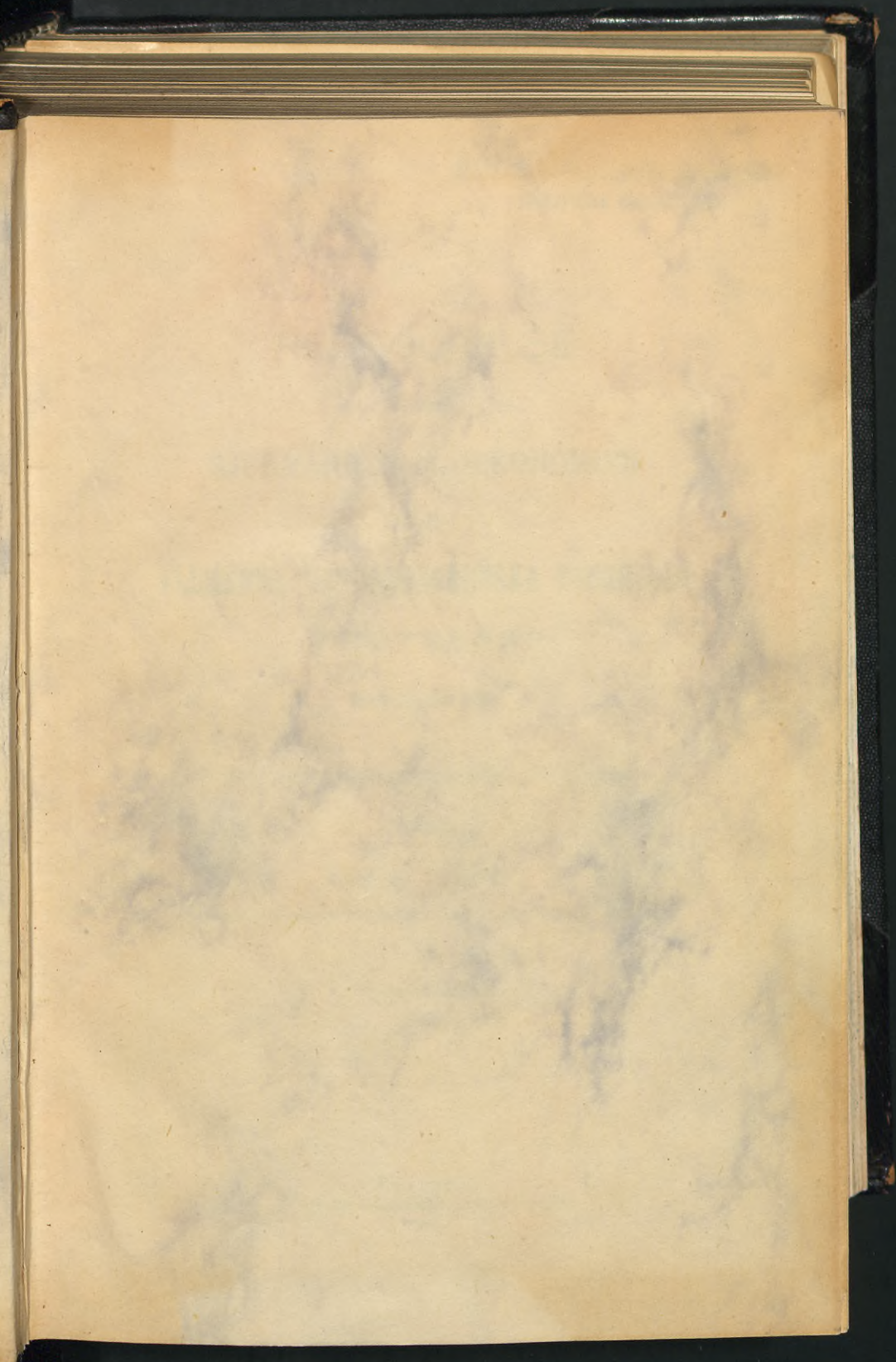

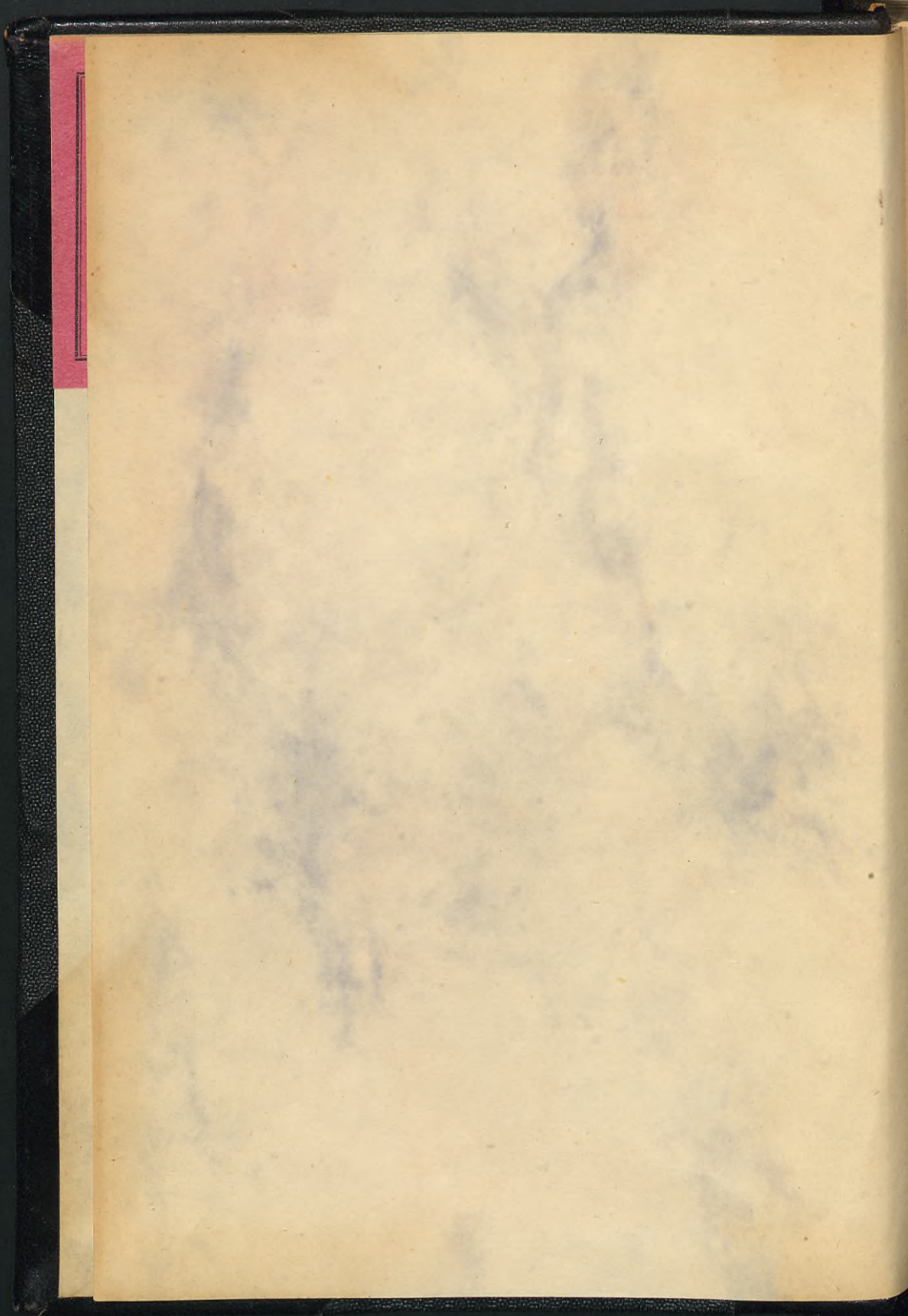
MEDICINSKA
HÖGSKOLANS BIBLIOTEK
GÖTEBORG

Acta

*Solberg
Seltzer
Giblin*

[*J. 53. 210.]

ÅRSBERÄTTELSE

N:o 23

FRÅN

ALLMÄNNA OCH SAHLGRENSKA SJUKHUSET

I GÖTEBORG

UNDER ÅR 1913

UTGIFVEN AF

MED. D:R H. KÖSTER.

SJUKHUSETS DIREKTÖR OCH ÖFVERLÄKARE VID DESS MEDIC. AFDELNING.

GÖTEBORG
MEYER & KÖSTERS BOKTRYCKERI
1914.

ÅRSBERÄTTELSE

N:o 23

ALLMÄNNA OCH SÄRLIGENNA SÄKUHETET

I GÖTTEBORG

ÅR 1854

UTGITT AF

MED DR H. KÖSTER

REDAKTÖR

ÅR 1854

GÖTTEBORG
METER & KÖSTERS BOKTRYCKERI
1854

Styrelse:

- Ordförande: Med. Lic. Manne Bergengren.
 v. „ Handlanden Gustaf Lamm.
 Kassaförvaltare: „ Edvard Lithander.
 Ledamöter: „ A. F. Lybeck.
 Öfverläkaren H. Köster, Sjukhusets Direktör.
 Arkitekt R. Steen.
 Öfverläkaren G. Bergendal.
 Med. Lic. C. Mannheimer.
 Tandläkaren Hj. Carlsson.
 Suppleanter: Handlanden F. Berndtson, (för kassaförvaltaren).
 Med. Lic. Robert Hålén.
 Fabrikör C. Engblad.
 Handlanden Gösta Lindström.
 Sekreterare: Polisdomaren Ivar Berger.

*Läkare:**Medicinska afdelningen:*

- Öfverläkare: H. Köster (utnämnd 1891).
 Andre Läkare: P. Arnell ($1/1-31/12$).
 Amanuenser: J. Norfelt ($1/1-7/3$)
 Einar Ordell ($7/3-31/12$).

Kirurgiska afdelningen:

- Öfverläkare: Professor K. P. Dahlgren, (utnämnd 1911).
 Andre Läkare: T. Lundén ($1/1-31/10$).
 L. Norrlin ($1/11-31/12$).
 H. von Holst ($16/12-31/12$).
 Amanuenser: L. Norrlin ($1/1-31/10$).
 v. Stapelmohr ($1/1-31/12$).
 H. von Holst ($7/9-15/12$).

Läkare å Tuberkulosafd.:	J. E. Arfwedson	(utnämnd 1910).
” å Öronafd.:	T. Sellgren	(” 1910).
” å Ögonafd.:	M. Sundqvist	(” 1910).
Röntgenläkare:	F. von Bergen	(” 1911).
Prosektor:	C. O. Forsselius	(” 1910).

Årsberättelse från Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset för år 1913.

Under året hafva följande åtgärder vidtagits beträffande sjukhusbyggnaderna¹⁾ och deras omgivning:

Tvätt- och sterilisationsafdelningen i operationspaviljongen har utvidgats Kronor 1.200:—.

Asfaltering af golvet i bad- och klosettrum samt tvättstuga Kronor 3.350:—.

Asfaltering af väggar mot söder Kronor 3.822:—.

Målningsarbeten af fönster etc., privatrum Kronor 12.000:—.

Nytt växthus Kronor 3.500:—.

*Mathållning:*²⁾ Ingen förändring.

Inventarier, utredningspersedlar och instrument:

Inköp har skett af operationsbord Kr. 1.000:— för kirurg. afdeln., af en starkströmsapparat Kr. 3.292:—, en diktafon Kr. 415:— och en apparat för bestämmandet af främ. kroppar i ögonen Kr. 1.200:— för Röntgenafdelningen, af en apparat för radioaktivt vatten Kr. 900:—, af en forskningsmaskin Kr. 510:—.

*Ordningsstadgar*²⁾ och bestämmelser för patienters intagning:

Ingen förändring.

*Följande förändringar hafva inträffat beträffande den vid sjukhuset anställda personalen:*³⁾

Anslag till ett tekniskt biträde å Röntgenafdelningen med en lön af 1.200:— Kronor och ett tekniskt biträde å det patol. laboratoriet med lön af 1.200:— Kronor samt en dietkokerska alla från 1 Jan. 1914 har beviljats af Herrar Stadsfullmäktige.

Med. Lic. T. Lundén har afgått från 2:dre läkarebefattningen å kirurg. afd., till 2:dre läkare å samma afdelning hafva antagits Med. Lic. L. Norrlin och H. von Holst.

Med. Lic. J. Norfelt afgick från amanuensbefattningen å med. afd. $\frac{7}{8}$ och till amanuens å samma antogs Med. Lic. E. Ordell.

¹⁾ I händelse att nybyggnader och större förändringar blifvit utförda, torde i särskild bilaga en mera omfattande redogörelse lämnas med bifogande af kartor och planritningar.

²⁾ I händelse större ändringar vidtagits beträffande mathållningen eller ordningsstadgarne, torde bifogas tryckta exemplar af den nya spisordningen eller de nya ordningsstadgarne.

³⁾ Beträffande betjäningen lämnas endast summariska uppgifter.

Följande viktigare åtgärder hafva hos direktionen blifvit föreslagna såsom varande af behofvet påkallade:

Styrelsen har under året tillsatt tvenne kommitteer dels för utredandet af kostnaderna för inrättandet af en särskild ögonafdelning i pav. VIII, dels för ordnandet af sköterskornas löne- och pensionsförhållanden. Herrar Stadsfullmäktige hafva efter inkommet förslag anslagit 7.000:— Kronor till förstnämnda afdelning och beslutat en löne- och pensionsreglering för sköterskepersonalen från och med 1 Jan. 1914.

I stället för en renovering af ackumulatorbatteriet i sjukhuset har styrelsen öfverenskommit med styrelsen för stadens elektricitetsverk, att under de tider, då nämnda batteri tagits i bruk för sjukhusets behof, sistnämnda styrelse skulle leverera elektrisk ström till sjukhuset.

Öfriga anmärkningsvärda förhållanden:

Kungl. Maj:t har beviljat tjänsteårsberäkning lika med den för civila läkare i statens tjänst gällande för ytterligare en andre läkare å kirurgiska afdelningen.

Under året har sjukhuset haft nöjet mottaga följande gåfvor:

Af Herr Erik Philipson till inköp af radium Kronor 20.000:—.

Af Borgmästare Fröberg för att redan under året möjliggöra utdelning ur den af honom 1912 skänkta fonden Kronor 750:—.

Af Biskop och Biskopinnan Rodhe Kronor 100:— för liknande ändamål.

Bilaga B.

Uppgift från Allm. och Sahlgrenska Sjukhuset för år 1913

angående inkomster och utgifter samt personalens storlek och löneförmåner.

Inkomster:	Kronor	öre
1. Patientafgifter (utdebiterade; därjämte poliklinikafgifter och influten ersättning ¹⁾ af allmänna medel) Kr. 145,073:30; Röntgenafdelningen 2,132:—; tolagsmedel Kr. 6,000:—	153,205	30
2. Anslag ²⁾ af Göteborgs kommun	349,908	52
3. Hyror och arrenden, etc. { Inkomst af trädgård Kr. 2,096:14 Räntemedel 899:62 }	2,995	76
4. Öfriga inkomster: { Afgift af betalande elever Kr. 21,640:— Inkomst af köksaffall 3,722:88 Donationsafkastning 22,352:26 }	26,075	14
Summa inkomster³⁾	532,184	72

¹⁾ I den mån den ej medräknats i utdebiterade patientafgifter. — ²⁾ Endast den del af anslaget, som under året utanordnats. — ³⁾ Som öfverskott eller brist från det ena året till det andra i denna uppgift ej anföres, behöfva inkomst- och utgiftssummor ej stämma med hvarandra.

Utgifter:	Kronor	öre	Kostnad pr under- hållsdag öre
1. Aflöningar (i stat upptagna). { Aflöningar Kr. 110,730:63 vikariatsersättningar. . . { Pensioner „ 7,815:— }	118,545	63	75,38
2. Läkeemedel (för inre och yttre behandling)	27,256	43	17,33
3. Förbandsartiklar ¹⁾ bandage.	12,690	88	8,07
4. Mineralvatten, vin, is, näringspreparat o. dyl.	6,291	82	4,00
5. Instrument och apparater jämte hith. förbr.-art.	10,223	45	6,50
6. Kläder, sängkläder, andra inventar:r, arbetsmat.	34,770	53	22,11
7. Patienters utspisning.	82,439	85	52,42
8. Annat kosthåll	77,490	98	121,31
9. Värme o. lyse jämte { Belysning Kr. 2,597:62 hithörande förbruk- { Värme „ 33,587:08 ningsartiklar { Maskinförnödenheter „ 1,470:01 }	37,654	71	23,94
10. Tvätt, renhållning (inre och { Vatten „ Kr. 13,577:20 å gård) vatten samt hithö- { Tvätt „ „ 7,320:91 rande förbrukningsartiklar. { Renhålln. „ 12,041:95 }	32,940	06	20,94
11. Förbrukningsartiklar inom ekonomien, ej å andra titlar förda	11,095	59	7,05
12. Fastigheters (inkl. gårds, { Byggnads- parks och vägars) under- { underhåll Kr. 25,235:74 håll, reparationer { Park. „ „ 7,971:48 }	33,207	22	21,12
13. Ny-, till- och ombyggnader ³⁾	20,672	—	—
14. Diverse { Skrif- och trycksaker, telefon Kr. 8,340:13 utgifter: { Utgifter Röntgenafdelningen „ 9,156:98 Laboratoriets drift „ 1,539:88 }	19,036	99	—
Summa utgifter	524,316	14	3,20 ²⁾

¹⁾ Här upptages kostnaden för samtliga för sårbehandling använda förbrukningsartiklar. — ²⁾ Här anföres *hela* kostnaden pr underhållsdag, sedan utgifter för ny-, till- och ombyggnader frånräknats. ³⁾ Delvis afbetalning å forskott för Röntgenbyggnad.

Uppgift från Allm. och Sahlgrenska Sjukhuset för år 1913

angående personalens storlek och löneförmåner.

	Lön		Andra förmåner
	Kronor	öre	
1 Öfverläkare kr. 4,000:—	7,000	—	
Personligt lönetillägg „ 1,500:—			
Direktör „ 1,500:—			
1 Öfverläkare	8,000	—*	
1 2:dre läkare, 2 amanuensers å kr. 2,500:—	7,500	—	Bostad och fri kost etc.
1 D:o å kr. 3,000:—	3,000	—	D:o
2 Amanuenser å kr. 2,000:—	4,000	—	D:o
2 Läkare vid specialafdeln. å 1,500—	3,000	—	
1 Patologisk anatom	4,000	—	Har äfven lön å Hälso-
1 Läkare vid Röntgenafdelningen	4,000	—	vårdsn. stat.
Kommissarien $\left. \begin{array}{l} \text{lön . kr. 3,600:—} \\ \text{2 ålderstillägg å} \\ \text{kr. 400:—} \end{array} \right\}$	4,400	—	Bostad.
D:os biträde	500	—	Bostad och fri kost etc.
1 Bokhållare	1,800	—	
Sekreteraren	600	—	
Predikanten	1,500	—	
Organisten	250	—	
1 Föreståndarinna	1,000	—	D:o
1 Husmoder	500	—	D:o
1 Första operationsköterska	600	—	D:o
2 Andra d:o å 450:—	900	—	D:o
1 operationsköterska vid specialafd.	500	—	D:o
1 Instruktionssköterska	600	—	D:o
1 Polikliniksköterska	500	—	D:o
19 Afdeln.-sköterskor å kr. 450:—	8,550	—	D:o
2 sköterskor å Röntgenafd. å kr. 600:—	1,200	—	D:o
24 Undersköterskor . å kr. 300:—	7,200	—	D:o
Ålderstillägg: till 2 sköt. å kr. 250:—	500	—	
D:o till 4 d:o å kr. 150:—	600	50	
D:o till 8 d:o	568	70	
Vikariatsarvode för operations- och kliniksköt.	281	25	
2 Sjukgymnaster å kr. 750:—	1,500	—	
1 Köksförest:ska, $\left. \begin{array}{l} \text{lön kr. 750:—} \\ \text{1:a ålderst. kr. 200:—} \end{array} \right\}$	950	—	Bostad och fri kost etc.
1 Kokerska	400	—	D:o
2 Ångkokerskor å kr. 400:—	800	—	D:o
11 Köksbiträden å kr. 240:—	2,640	—	D:o
Ålderstillägg till 1 kokerska	100	—	
D:o till 1 köksbiträde	60	—	
1 Tvättförestånderska	600	—	D:o
1 Strykerska	300	—	D:o
7 Tvättbiträden å kr. 240:—	1,680	—	D:o
Ålderstillägg till 3 tvättbitr. å kr. 60:—	180	—	

* 4,000:— i st. för poliklinikinkomster.

	Lön		Andra förmåner
	Kronor	öre	
1 Operationsstäderska	300	—	Bostad och fri kost etc.
23 Städerskor à kr. 216:—	4,968	—	D:o
Alderstill. till 3 städerskor à kr. 36.—	108	—	
1 Baderska	300	—	D:o
2 Badbiträden à kr. 240:—	480	—	D:o
1 Sömmerska	300	—	D:o
1 Sifferrevisor.	200	—	
1 Förste vaktmästare	1,100	—	Bostad.
4 Andre D:o à kr. 420:—	1,680	—	Bostad och fri kost etc.
1 Obduktionsvaktm. lön kr. 1,050.—, 1:a) ålderstill. kr. 150.—)	1,200	—	Bostad.
1 Trädgårdsmästare	1,300	—	D:o
1 Öfvermaskinist lön kr. 2,000:—) ålderstill. kr. 300:—)	2,300	—	D:o
1 Andre d:o.	1,500	—	D:o
1 Eldare	1,350	—	
1 D:o	1,250	—	Bostad.
1 D:o	1,200	—	
2 D:o à kr. 600:—	1,200	—	Bostad och fri kost etc.
1 Portvakt	840	—	Bostad
1 Snickare och reparatör	1,250	—	D:o
Semesterarvode åt patol. anatomen och 8 underläkare à kr. 200:— .	1,800	—	
Semesterarvode för Röntgenläkaren	300	—	
Ersättning för elevundervisningen .	1,000	—	

Ekonomisk öfversikt för år 1913.

I. Vårdade sjuke.

	År 1913	År 1912
Kvarliggande från 1912	405	450
Intagne under 1913 ¹⁾	5,503	5,908
	4,937	5,387

Å de olika afdelningarne vårdades följande antal patienter:

	Kvarl. från 1912	Intagna 1913	Sma	År 1912
Å Medicinska afdelningen	152	1,869	2,021	1,907
„ Kirurgiska	153	2,818	2,971	2,663
„ Tuberkulos-	50	334	384	356
„ Öron-	8	263	271	216
„ Ögon-	8	219	227	212
„ Konvalescent-	34	555	589	768

Såsom friska, förbättrade eller oförbättrade utskrefvos:

	År 1913	År 1912
Å Medicinska afdelningen	1,683	1,574
„ Kirurgiska	2,710	2,424
„ Tuberkulos-	302	274
„ Öron-	258	195
„ Ögon-	211	204
„ Konvalescent-	567	732

Såsom döde utskrefvos:

	År 1913	År 1912	Döds% 1913	Döds% 1912
Å Medicinska afdelningen	207	181	10,24	9,49
„ Kirurgiska	90	86	3,08	3,23
„ Tuberkulos-	34	32	8,84	8,99
„ Öron-	4	13	1,47	6,02
„ Ögon-	1	—	0,44	—
„ Konvalescent-	—	2	—	0,26
„ Sjukhuset i sin helhet	336	314	5,19	5,82

Kvarliggande till år 1913:

	År 1913	År 1912
Å Medicinska afdelningen	132	152
„ Kirurgiska	171	153
„ Tuberkulos-	48	50
„ Öron-	9	8
„ Ögon-	15	8
„ Konvalescent-	22	34

¹⁾ De å konvalescentafd. intagna patienterna (555 st.) ej inräknade.

II. Underhållsdagarnes antal.

	År 1913	År 1912	Medeltalet vårdade pr dag år 1915	Medeltalet vårdade pr dag år 1912
Å Medicinska afdelningen	52,594	56,667	144	155
” Kirurgiska ”	64,569	70,182	177	192
” Tuberkulos- ”	20,023	19,732	55	54
” Öron- ”	3,858	3,008	10	8
” Ögon- ”	5,562	4,581	15	12
” Konvalescent- ”	10,647	11,743	29	32
” Sjukhuset i sin helhet	157,253	165,913	431	454

Medeltalet underhållsdagar för hvarje sjuk:

	År 1913	År 1912
Å Medicinska afdelningen	26,02	29,71
” Kirurgiska ”	21,73	26,35
” Tuberkulos- ”	52,14	55,43
” Öron- ”	14,23	13,02
” Ögon- ”	24,50	21,60
” Konvalescent- ”	18,08	15,29
” Sjukhuset i sin helhet	26,62	30,08

III. Betalningsklasser.

Betalande à 6 Kr.: (enskildt rum från främmande kommun)

	År 1913	Antal underhållsdagar år 1913	År 1912	Antal underhållsdagar år 1912
Å Medicinska afdelningen	13	214	10	152
” Kirurgiska ”	48	799	42	742
” Öron- ”	—	—	—	—
” Ögon- ”	1	1	—	—

Betalande à 5 Kr.: (ensk. rum från staden)

	År 1913	Antal underhållsdagar år 1913	År 1912	Antal underhållsdagar år 1912
Å Medicinska afdelningen	26	580	21	370
” Kirurgiska ”	124	1,842	94	1,496
” Tuberkulos- ”	1	69	—	—
” Öron- ”	2	22	3	25

Betalande à 4 Kr.: (halfensk. rum från främmande kommun)

	År 1913	Antal underhållsdagar år 1913	År 1912	Antal underhållsdagar år 1912
Å Medicinska afdelningen	55	1,176	25	566
” Kirurgiska ”	93	1,058	80	1,326
” Tuberkulos- ”	6	134	8	375
” Öron- ”	29	196	13	44
” Ögon- ”	12	178	6	29

Betalande à 3 Kr.: (halfensk. rum från staden)

	År 1913	Antal underhållsdagar år 1913	År 1912	Antal underhållsdagar år 1912
Å Medicinska afdelningen	131	2,998	129	3,067
” Kirurgiska ”	186	2,825	186	3,806
” Tuberkulos- ”	17	587	17	624
” Öron- ”	24	173	34	294
” Ögon- ”	7	74	4	18

Betalande à Kr. 2,25: (allmän sal från främmande kommun)

Å Medicinska afdelningen	135	3,070	106	3,064
” Kirurgiska ”	369	6,461	279	6,169
” Tuberkulos- ”	24	815	29	911
” Öron- ”	84	1,020	66	769
” Ögon- ”	112	1,557	125	1,757
” Konvalescent- ”	24	191	35	332

Betalande à 1 Kr.: (allmän sal från staden)

Å Medicinska afdelningen	661	14,890	627	15,229
” Kirurgiska ”	1,066	20,860	863	19,924
” Tuberkulos- ”	98	4,957	86	4,274
” Öron- ”	77	1,110	48	520
” Ögon- ”	32	484	21	394
” Konvalescent- ”	156	2,043	203	2,329

Fri N:o: (å allmän sal)

Å Medicinska afdelningen	1,061	29,666	1,068	34,219
” Kirurgiska ”	1,190	30,724	1,204	36,719
” Tuberkulos- ”	247	13,461	237	13,548
” Öron- ”	69	1,337	74	1,356
” Ögon- ”	91	3,268	74	2,383
” Konvalescent- ”	422	8,413	534	9,082

Såma S:rm år 1913 6,271 patienter med 157,253 underhållsdagar.

363 patienter hafva måst uppföras under olika betalningsklasser, hvarför antalet här är större än under mom. I.

Sängantalet utgör:

	Privatrum	Allmän sal
Å Medicinska afdelningen	12 à 2 sängar	162
” Kirurgiska ”	{ 10 à 1 säng 8 à 2 sängar	178
” Tuberkulos- ”	2 à 2 sängar	51
” Öron- ”		16
” Ögon- ”		16
” Konvalescent- ”		40

Sedan sjukhuset öppnades i Mars 1782 till 1 Januari 1914 uppgår antalet vårdade till 157,958.

IV. Sjukvårdsafgifter.

	År 1913	År 1913		År 1912
	Privatrum:	Allmän sal:		
Å Medicinska afdelningen	17,882,—	21,797,50	39,679,50	36,250,—
” Kirurgiska ”	26,711,—	35,397,25	62,108,25	62,458,25
” Tuberkulos- ”	2,642,—	6,730,75	9,432,75	9,695,75
” Öron- ”	1,413,—	3,405,—	4,818,—	3,433,25
” Ögon- ”	940,—	3,987,25	4,927,25	4,517,25
” Konvalescent- ”	—	2,472,75	2,472,75	3,076,—

V. Utgifter för den egentliga sjukvården.

	År 1913	År 1912
Summan har utgjort	432,987,41	384,773,05
Egentliga kostnaden för hvarje sjuk pr dag . . .	2,75	2,32
Kostnaden för hvarje sjuk i medeltal	73,28	71,42
Medelkostnaden för hvarje under året upptagen sjuksäng	1,004,61	849,38
Kostnaden för hvarje sjuk pr dag (Sjukhusets samt- liga utgifter efter afdrag af sådana för större nybyggnader o. reparationer eller Kr.491,784,39 dividerade med antalet underhållsdagar.) . .	3,12	2,05

VI. Utspisning.

Kostnaden härför har utgjort:

För Patienter:	År 1913	År 1912
Å Medicinska afdelningen	25,405,83	25,706,66
” Kirurgiska ” (öron- o. ögonafd. inber.)	35,873,76	36,750,25
” Tuberkulos- ”	16,216,73	15,575,80
” Konvalescent- ”	4,943,53	5,784,51
För tjänstepersonalen *)	74,052,68	47,716,69
” läkarne.	3,438,30	3,337,92

Dagliga medelkostnaden för hvarje patient:

Å Medicinska afdelningen	48,30	45,36
” Kirurgiska ” (öron- o. ögonafd. inber.)	55,55	48,83
” Tuberkulos- ”	80,99	78,94
” Konvalescent- ”	46,43	49,25

*) Kost till elever från 1913 här inräknats.

Af huvudsakliga proviantartiklar hafva under året levererats:

	För Sjukhuset i sin helhet	
	År 1913	År 1912
Bröd, råg, fint st.	46,014	47,430
” ” groft ”	27,502	29,195
” franskt ”	197,733	197,250
” knäcke- kak.	18,440	24,050
Skorpor st.	436,300	449,550
Fläsk, salt och färskt, späck . . kg.	2,779	2,341
Fläskkotlett ”	1,974	1,676
Grädde liter	13,043	11,848
Kaffe, brasil, rostadt omalet. . . kg.	610	585
” java ”	1,870	1,770
Gryn, sago- ”	520	600
” ris- ”	2,725	2,611
” manna- ”	990	1,000
” hafre- ”	5,350	5,300
Kabeljo ”	935	885
Oxkött, alla slag ”	7,690	9,138
Fårkött ”	740	696
Kalkkött ”	7,265	7,183
Kalkkotlett ”	1,558	1,992
Salt kött s. k. kallskuret ”	1,426	1,076
Köttben ”	788	883
Hvetemjöl ”	3,160	3,050
Rågmjöl ”	5,120	5,120
Mjölk, oskummad liter	142,890	152,875
” skummad ”	128,066	130,700
Ost kg.	1,477	1,863
Potatis hlr.	561	508
Potatismjöl kg.	680	830
Russin ”	1,231	1,177
Saltsjöfisk ”	7,182	7,944
Sill ”	1,350	1,620
Smör, bord- ”	6,683	6,767
” mat- ”	2,164	1,929
Socket, mat- ”	6,555	6,260
” raffinad i bitar. ”	3,503	3,849
Svagdricka liter	4,520	3,680
Ärter, gröna kg.	320	510
” gula ”	1,065	1,058
Ägg st.	256,500	270,200

VII. Medikamentkostnaden.

	År 1913	Dagliga medel- kostnaden år 1913 *)	År 1912	Dagliga medel- kostnaden år 1912
Å Medicinska afdelningen	11,128,12	21,15	7,045,46	12,43
„ Kirurgiska afd. (öron- o. ögonafd. inberäkn.)	13,165,87	17,79	8,410,98	10,8
„ Tuberkulos-afdelningen	2,061,87	10,28	1,633,56	8,26
„ Konvalescent- „	900,57	8,45	486,97	4,14
För Sjukhuset i sin helhet	27,256,43	17,31	17,576,97	10,59

*) Den ökade kostnaden beror på en bokföringsåtgärd i det till medikamentkostnaden överförs en del poster (serum etc.) som förut förts på förbrukningsartiklar.

VIII. Förbrukningsartiklar för sjukvården.

	År 1913	Dagliga medel- kostnaden år 1913	År 1912	Dagliga medel- kostnaden år 1912
Å Medic. afd. (inberäkn. Tuberkulos-afdeln.)	9,467,22	13,03	11,241,58	13,66
„ Kirurg. afd. (inberäkn. Öron- och ögonafd.)	17,611,07	23,80	24,708,70	29,54
För Sjukhuset i sin helhet	30,078,29	19,12	38,950,28	23,71

Under året hafva följande artiklar anskaffats:

	För Sjukhuset i sin helhet	
	År 1913	År 1912
2,444 kg. bomull	Kr. 2,566,97	2,658,18
2,492 liter sprit	2,729,34	3,101,07
2,343 par gummihandskar	2,091,38	2,479,43
42,304 mtr oappr. förbandsgaz	8,143,80	10,434,57
8 st. appretterad förbandsgaz	101,—	78,—
280 kg. gips	48,40	56,30
280 ton is (jämte isinlägg)	1,373,71	1,121,90
500 ³ / ₄ gross säkerhetsnålar	348,99	511,20
5,353 kg. soda, kristall	328,77	258,52
2,400 „ tvättpulver	600,—	525,—
1,200 „ skurpulver	290,92	225,—
800 „ socker, kross-	472,—	972,—
75 „ „ druf-	68,10	24,—
270 „ „ strö-	167,40	267,73
12 lådor tvål, perfekt.	276,—	414,—
36 „ „ aseptin.	264,—	296,31
26 kg. „ byk-	20,80	104,88

För Sjukhuset i sin helhet

	År 1913	År 1912
1,366 st. febertermometrar Kr.	830,64	714,40
14,436 fl. mineralvatten "	1,455,65	1,220,68
284 mtr oljeduk "	437,—	691,50
325 but. viner "	426,44	348,50
14,300 kg. såpa, glycerin- (för tvätt 7,500 kg. för renhålln. 6,800 kg.) "	4,736,—	3,780,—
3,100 kg. såpa, grön- (till bad- och diskmaskin) "	992,—	810,—

IX.

Beklädnad Kr.	7,169,83	7,993,51
Glas och Porslin "	5,584,97	5,041,50
Instrumenters anskaffning "	8,545,05	7,569,45
D:os underhåll "	1,678,40	3,104,16
Nya inventarier "	8,680,90	5,905,31
Sängkläder "	3,865,67	4,022,96

X. Aflöningar.

1 Överläkare Kr.	4,000,—	4,000,—
1 D:o personl. lönetillägg "	1,500,—	—
1 D:o "	8,000,—*	6,611,—
Direktörens arvode "	1,500,—	1,500,—
2:ne andre läkare "	5,500,—	5,000,—
1 2:dre läkares ålderstillägg. "	125,—	—
1 Amanuens "	2,500,—	2,500,—
3 Amanuenser "	6,500,—	6,000,—
2:ne läkare vid specialafdelningarne "	3,000,—	3,000,—
1 patologisk anatom "	4,000,—	4,000,—
Röntgenläkaren "	4,000,—	4,000,—
Kommissarien lön "	3,600,—	3,600,—
D:os 2 ålderstillägg "	800,—	800,—
D:os 2 biträden "	2,000,—	1,183,33
Predikanten "	1,500,—	1,500,—
Sekreteraren "	600,—	600,—
Organisten "	250,—	250,—
Betjäningen, dess skatter och extra hjälp "	61,355,63	61,121,99
Summa Kronor	110,730,63	105,666,42

* 4000.— till kirurg. överläkaren i st. f. poliklinikinkomster.

Sjukhusets utgifter för driften och inkomster år 1913, specificerade under sina särskilda titlar efter kassaförvaltarens räkenskaper, förhålla sig som följer:

A. <i>Utgifter:</i>	År 1913		År 1912	
<i>Utgifter för den egentliga Sjukvården.</i>				
Utspisning af patienterna . . . Kr.	82,439	85	83,817	22
„ „ tjänstepersonalen „	74,052	68	47,716	69
„ „ läkare „	3,438	30	3,337	92
Medikamenter. „	27,256	43	17,576	97
Laboratoriet „	1,539	88	1,498	25
Lyshållning „	2,597	62	2,573	70
Eldningsämnen „	33,587	08	28,755	88
Tvätt „	7,320	91	6,710	10
Renhållning „	1,554	35	1,751	70
Röntgen utgifter. „	9,156	98	5,532	75
Div. förbrukningsartiklar efter afdrag af 3,000 kr. till kir. kliniken „	27,078	29	35,950	28
Div. omkostnader „	7,240	43	6,804	72
Aflöningar „	110,730	63	105,666	42
Inventarier o. reparation af d:o „	44,993	98	37,080	45
Kronor	432,987	41	384,773	05
<i>B. Andra utgifter.</i>				
Förbandsartiklar, kir. kliniken. Kr.	3,000	—	3,000	—
Pensioner „	7,815	—	7,607	50
Renhållning „	10,487	60	10,165	73
Maskinförnödenheter. „	1,470	01	1,291	04
Vattenförbrukning „	13,577	20	10,381	55
Byggnadsunderhåll. „	35,907	74	17,121	99
Diverse „	1,099	70	698	80
Park. „	7,971	48	5,038	23
Kronor	514,316	14	440,077	89
Hvartill kommer: Återbetalning för Röntgenbyggn. o. ligghall Kr.	10,000	—	21,450	—
Resterande likvid å Röntgenbyggn. „	—	—	3,427	21
Summa Kronor	524,316	14	464,955	10

Inkomster:

	År 1913		År 1912	
Behållning Kr.	36,138	15	6,231	43
Stadskassans anslag "	349,908	52	327,087	72
Interessekonto "	899	62	804	07
Tolagsmedel "	6,000	—	6,000	—
Donationsafkastning "	22,352	26	21,842	25
Röntgenafgifter "	2,132	—	1,206	05
Inkomst af betalende sjuke "	140,380	07	133,818	50
" af parken "	2,096	14	—	—
" af köksaffall "	3,722	88	—	—
Elevafgifter "	21,640	—	—	—
Inkomst af Lesseska Fonden "	4,693	23	4,693	23
Summa Kronor	589,962	87	501,683	25

*Bokslut den 31 December 1913, för Donationer
till Sahlgrenska och Allm. och Sahlgrenska Sjukhuset.*

	Balans Konto	
	Placering	Fonder
Donationer till Sahlgrenska Sjukhuset		304,176 39
D:o till Allm. o. Sahlgr. Sjukhuset:		
af E. C. Thomeé . . . Kr. 15,000:—		
„ W:m Gibson m. Fru „ 10,000:—		
„ Axel Borgenström . „ 8,112: 39		33,112 39
Albertina Dorotea Jacobsens Donation		29,606 07
Afkastning af Jacobsens donation, stå- ende till Styrelsens förfogande enligt testamentariska bestämmelser . . .		12,912 46
J. J. Ekmans o. Fr. Langs Donation		5,000 —
Alrik Lindhs Pensionsfond		6,081 70
Kösterska Understödsfonden för Sjuk- sköterskor		4,161 43
Westrings Donation med inbesparade räntemedel		41,785 47
Westrings Bokdonationsfond		1,000 —
Estrid Rohdes Fond . . Kr. 2,559: 38		
D:o till Styrelsens för- fogande enl. föreskrift . „ 94: 79		2,654 17
Carl Krügers Fond . . . Kr. 5,000:—		
D:o till Styrelsens för- fogande enl. föreskrift . „ 221: 85		5,221 85
Borgmäst. P. A. Fröbergs Frisängsfond Kr. 13,007:—		
D:o till Styrelsens för- fogande enl. föreskrift „ 625:—		13,632 —
Transport Kr.		459,343 93

	Balans Konto	
	Placering	Fonder
Transport Kr.		459,343 93
Donationer till Radium		52,080 03
Konto för inköp af Radium		15,872 20
Konto för Obetalda Räkningar		4,983 46
<i>Värdepappers konto:</i>		
4 st. Allm. Hypoteksbankens Obligationer Kr. 20,000:—		
5 akt. i Kampenhofs A.-B. „ 6,000:—		
A.-B. Göteborgs. Hypotekskassas reverser „ 93,000:—		
D:os 4 $\frac{1}{2}$ % Obligationer „ 78,000:—		
D:os 5 % „ „ 40,000:—		
Göteborgs o. Bohus Läns Landstings 5 % Obligationer „ 30,000:—		
Helsingborgs Stads 4 $\frac{1}{2}$ % Obligationer „ 9,000:—		
Varbergs Stads 4 $\frac{1}{2}$ % Obligationer „ 5,000:—		
P. P. Ekmans Donation (Inteckn. i Kilanda). . . „ 1,000:—		
Kapitalräkning (Doktor Lindhs Fond) „ 6,081: 70		
Kösterska Understödsfonden för Sjuksköterskor: Sparkasseräkning } „ 1,161: 43		
Göteborgs och Bohus Läns Landstings 5 % Obligationer } „ 3,000:—		
125 st. akt. i Sv. Sockerfabr. A.-B. (P. A. Fröberg) „ 12,500:—		
Carl Krügers Fond Sparkasseräkning „ 221: 85	304,964 98	
Transport Kr.	304,964 98	532,279 62

	Balans Konto			
	Placering		Fonder	
Transport Kr.	304,964	98	532,279	62
Sahlgr. Sjukhusets hemman i Halland	70,000	—		
Fastigheten vid Östra Hamngatan . .	75,000	—		
Radium Konto	52,080	03		
Sparkasseräkning	9,107	41		
Depositionsräkning	5,000	—		
Kapitalräkning	255	—		
Giro Konto för radiuminköp	15,872	20		
Kronor	532,279	62	532,279	62

Göteborg den 14 Februari 1914.

Edward Lithander.

Kassaförvaltare
för Allm. och Sahlgrenska Sjukhuset.

*Öfversikt af Allmänna och Sahlgrenska Sjukhusets
ekonomiska ställning den 31 December 1913.*

	Tillgångar		Skulder	
Kapitalräkning Kr.	17,000	—		
Sjukhusbyggnaderna och Tomten ”	2,535,000	—		
Inventarie Konto ”	140,000	—		
Giro Konto ”	71,586	12		
Kassa Konto ”	1,508	99		
Ved- och Kol Konto ”	1,873	97		
Öfverskott af Stadskassans Anslag ”			65,162	76
Konto för Obetalda Räk- ningar ”			24,932	35
Kapital Konto ”			2,676,873	97
Kronor	2,766,969	08	2,766,969	08

Göteborg den 14 Februari 1914.

Edward Lithander.

Bilaga C.

Uppgift från Allm. och Sahlgrenska Sjukhusets
 Medic. och Kirurg. afdelningar för år 1913
 angående **intagna sjukdomsfall äfvensom döda.**

	Sjukdom	Medic. afdeln.				Kirurg. afdeln.			
		Intagna		Döda		Intagna		Döda	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
	<i>I. Bildningsfel och medfödda sjukdomar.</i>								
	Syphilis	—	—	—	—	1	—	—	—
	Palatoschisis	—	—	—	—	—	1	—	—
	Ectopia vesicæ urinariæ	—	—	—	—	3	—	—	—
	” testis	—	—	—	—	1	—	—	—
	Phimosi	—	—	—	—	1	—	—	—
	Hypospadias	—	—	—	—	1	—	—	—
	Kryptorchismus	—	—	—	—	2	—	—	—
	Hymen annulare	—	—	—	—	—	1	—	—
	Pes varus vel varo-equinus	—	—	—	—	2	2	—	—
	Torticollis	—	—	—	—	2	—	—	—
	Urachusfistel	—	—	—	—	1	—	—	—
	Fistula sacralis	—	—	—	—	2	—	—	—
	Albinismus	—	—	—	—	—	1	—	—
	Thymus persistens	1	1	—	—	—	—	—	—
	<i>II. Ålderdomssjukdomar.</i>								
1	Marasmus senilis	1	—	1	—	1	—	—	—
2	Gangræna senilis	—	1	—	—	12	2	2	—
	<i>III. Akuta infektiönsjukdomar.</i>								
6	Scarlatina	—	—	—	—	—	1	—	—
	Febricula	4	2	—	—	—	9	—	—
11	Febris typhoides	11	13	2	3	—	2	—	1
	” paratyphoides	6	6	—	—	—	—	—	—
12	Dysenteria	5	1	1	1	1	—	—	—
15	Parotitis epidemica	1	—	—	—	—	1	—	—
16	Influenza epidemica	9	15	—	—	—	—	—	—
	Paralysis postdiphtheritica	1	—	—	—	—	—	—	—

Sjukdom	Medic. afdeln.				Kirurg. afdeln.			
	Intagna		Döda		Intagna		Döda	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
20 Erysipelas faciei	16	21	2	1	} 5	1	—	—
" extremitatum	6	9	—	—		—	—	—
21 Pyæmia	5	3	—	3	} 12	1	6	1
Septichæmia	8	1	2	—		—	—	—
Strumitis septica	—	1	—	—		—	—	—
Parotitis "	1	—	—	—	—	—	—	—
22 Sepsis puerperalis	—	—	—	—	—	2	—	—
24 Gonorrhoea ¹⁾	8	1	—	—	13	45	—	—
Urethritis gonorrhoeica acuta	8	1	—	—	5	2	—	—
Cystitis "	1	—	—	—	1	1	—	—
Epididymitis "	1	—	—	—	3	—	—	—
Stricture urethræ gonorrh.	—	—	—	—	2	—	—	—
Bartholinitis "	—	1	—	—	—	4	—	—
Endometritis, Salpingitis, Pe-	—	—	—	—	—	37	—	—
ritonitis gonorrhoeica	—	—	—	—	—	—	—	—
Periostitis, Arthritis gonorrh.	1	—	—	—	2	1	—	—
Rheumatismus artic. gonorrh.	6	1	—	—	—	—	—	—
hoica	—	—	—	—	—	—	—	—
25 Meningitis cerebrospinalis	—	2	—	1	—	—	—	—
epidemia	—	—	—	—	—	—	—	—
26 Tetanus	1	—	—	—	—	—	—	—
<i>IV. Kroniska infektions-</i>								
<i>sjukdomar.</i>								
27 Tuberculosis ¹⁾	68	68	15	5	89	103	1	2
" pulmonum	60	55	4	—	7	12	—	1
" meningum	7	4	3	1	—	1	—	—
" coxæ	1	—	—	—	} 27	26	—	—
" genus	1	—	—	—				
" articul. pedis	1	—	—	—				
Spondylitis tuberculosa	1	—	—	—	—	—	—	—
Osteitis "	2	2	—	—	—	—	—	—
Tuberculosis cutis, Lupus	—	1	—	—	8	5	—	—
vulgaris	—	—	—	—	—	—	—	—
Lupus hypertrophicus	—	1	—	—	—	—	—	—
Tuberculosis gland. lymphat.	2	4	—	—	30	41	—	—
" apparatus uro-	6	4	—	—	10	5	1	1
genitalis	—	—	—	—	—	—	—	—

1) Samtliga fall.

	Sjukdom	Medic. afdeln.				Kirurg. afdeln.			
		Intagna		Döda		Intagna		Döda	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
	Tuberculosis pleuræ	1	1	1	—	—	—	—	—
	” peritonei	5	10	1	—	3	7	—	—
	” intestinorum	6	2	—	—	3	4	—	—
	” miliaris acuta	7	4	6	4	—	—	—	—
	” buccæ	—	—	—	—	1	—	—	—
	” mammæ	—	—	—	—	—	2	—	—
33	Syphilis acquisita ¹⁾	8	9	—	—	16	14	—	—
	” cerebrospinalis	9	2	—	—	1	1	1	1
	Cirrhosis hepatis luetica . .	1	—	—	—	—	—	—	—
	Osteitis luetica	1	—	—	—	—	—	—	—
	Ulcera syphilitica cutis . . .	—	1	—	—	—	—	—	—
35	Febris intermittens	—	1	—	—	1	—	—	—
	Actinomycosis	—	—	—	—	4	—	1	1
<i>V. Konstitutionella sjukdomar.</i>									
	Scrophulosis	—	1	—	—	—	—	—	—
41	Chlorosis	—	4	—	—	} 1	3	—	—
	Anæmia	7	16	—	—			—	—
42	Morbus maculosus Werlhofii	—	1	—	—	1	—	—	—
	Purpura	1	—	—	—	—	—	—	—
43	Leuchæmia	2	—	—	—	—	—	—	—
44	Anæmia pernicioso progress.	3	4	1	3	—	—	—	—
	Hæmorrhagia post evulsio-								
	nem dentis	1	1	—	—	—	—	—	—
	Polycythæmia	1	2	—	—	—	—	—	—
	Lipæmia	1	1	—	—	—	—	—	—
	Morbus Banti	1	—	—	—	—	1	—	—
	Degeneratio amyloidea . . .	5	8	—	—	—	—	—	—
<i>VI. Kroniska förgiftnings-</i>									
<i>sjukdomar.</i>									
48	Arsenicismus chronicus								
	(Neuritis)	1	—	—	—	—	—	—	—
50	Mercurialismus chronicus . .	—	1	—	—	—	—	—	—
51	Morphinismus	—	1	—	—	1	—	—	—
	”	—	1	—	—	—	—	—	—
	Opiismus	—	1	—	—	—	—	—	—
	Alcoholismus ¹⁾	112	18	6	2	3	—	—	—

1) Samtliga fall.

	Sjukdom	Medic. afdeln.				Kirurg. afdeln.				
		Intagna		Döda		Intagna		Döda		
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
	Delirium tremens	17	—	—	—	—	—	—	—	
	Epilepsia potatorum	13	2	—	—	1	—	—	—	
	Neuritis alcoholica	3	1	—	—	—	—	—	—	
	Degeneratio cordis	6	2	—	1	—	—	—	—	
	Cardiosclerosis	4	—	—	—	—	—	—	—	
	Gastritis alcohol.	7	1	—	—	—	—	—	—	
	Cirrhosis hepatis alcohol.	15	2	5	1	—	—	—	—	
	Nephritis chronica ”	5	1	—	—	—	—	—	—	
	<i>VII. Sinnessjukdomar.</i>									
54-57	Insania simplex	—	—	—	—	1	2	—	—	
	Melancholia	1	—	—	—	—	1	—	—	
	Psychosis epileptica	2	—	—	—	—	—	—	—	
	Dementia senilis	—	—	—	—	1	—	—	—	
	Psychosis	5	4	—	—	—	—	—	—	
	<i>VIII. Nervsystemets sjukdomar.</i>									
	Hyperæmia cerebri	—	1	—	—	—	—	—	—	
62	Pachymeningitis hæmorrhagica interna	2	1	—	—	—	—	—	—	
63	Hæmorrhagia cerebri	6	6	4	2	} 4	2	1	—	
	Thrombosis cerebri	18	25	4	6					
	Hemiparesis post traumam	1	—	—	—	—	—	—	—	
	Embolia cerebri	2	—	—	—	—	—	—	—	
64	Encephalitis	—	1	—	1	—	—	—	—	
65	Meningitis acuta cerebri	3	1	—	1	—	—	—	—	
	” serosa	—	1	—	—	—	—	—	—	
	Meningismus	1	—	—	—	—	—	—	—	
	Cephalalgia	3	2	—	—	—	—	—	—	
	Hemicrania	—	2	—	—	—	—	—	—	
	Vertigo	3	1	—	—	—	—	—	—	
	Thrombosis sinus cerebri	1	—	—	—	—	—	—	—	
	Polioencephalitis	1	—	—	—	—	—	—	—	
	Myasthenia pseudoparalytica gravis	1	—	—	—	—	—	—	—	
68	Myelitis acuta	1	1	—	1	—	—	—	—	
69	Tabes dorsales	5	2	1	—	1	1	—	—	

	Sjukdom	Medic. afdeln.				Kirurg. afdeln.			
		Intagna		Döda		Intagna		Döda	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
70	Sclerosis disseminata . . .	3	4	—	—	—	—	—	—
71	Poliomyelitis anterior acuta	1	1	1	—	—	—	—	—
	” ” chronica	1	—	—	—	—	—	—	—
72	Atrophia muscularis pro-								
	gressiva	2	—	—	—	—	—	—	—
	Dystrophia muscularis . .	1	—	—	—	—	—	—	—
	Pseudohypertrophia muscul.	—	1	—	—	—	—	—	—
	Paralysis spinalis spastica .	—	2	—	—	—	—	—	—
	Paresis extrem. infer. post.								
	traumam	1	—	—	—	—	—	—	—
	Contractura extrem. inferior.	1	—	—	—	—	—	—	—
74	Neuritis n. brachial. . . .	—	1	—	—	—	—	—	—
	” n. radialis	—	1	—	—	—	—	—	—
	” n. peronei	—	1	—	—	—	—	—	—
	” degenerativa multiplex	3	—	—	—	—	—	—	—
75	Neuralgia occipitalis . . .	—	1	—	—	—	—	—	—
	” trigemini	—	1	—	—	—	—	—	—
	” ischiadica	35	14	—	—	2	3	—	—
	Coxalgia	—	—	—	—	—	1	—	—
76	Paralysis plexus brachialis.	—	—	—	—	1	—	—	—
	” facialis	—	—	—	—	1	1	—	—
	” peronei	1	—	—	—	—	—	—	—
	” n. abducentis . . .	1	—	—	—	—	—	—	—
79	Epilepsia	8	4	—	—	1	1	—	—
80	Chorea	2	5	—	—	—	—	—	—
	Hemichorea gravis	1	—	—	—	—	—	—	—
84	Hysteria	2	21	—	—	—	—	—	—
	Astasia-abasia	—	3	—	—	—	—	—	—
86	Neurasthenia	37	59	—	—	2	8	—	—
	Neurosis traumatica	3	—	—	—	—	—	—	—
87	Morbus Basedowii.	—	7	—	1	—	18	—	1
	Hyperthyreosis.	—	2	—	—	—	1	—	—
	Hypothyreosis	—	1	—	—	—	—	—	—
	Strumitis acuta.	—	—	—	—	—	1	—	—
88	Diabetes mellitus.	15	16	—	5	3	3	—	2
	” insipidus	—	—	—	—	1	—	—	—
	Paralysis agitans	1	1	—	—	—	—	—	—
	Acromegalia	—	1	—	—	—	—	—	—

	Sjukdom	Medic. afdeln.				Kirurg. afdeln.			
		Intagna		Döda		Intagna		Döda	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
	<i>IX. Ögonsjukdomar.</i>								
97	Conjunctivitis	1	—	—	—	1	1	—	—
	Retinitis albuminurica . . .	2	—	—	—	—	—	—	—
	Atrophia nervi optici	1	—	—	—	—	—	—	—
	Dacryocystitis	—	1	—	—	—	1	—	—
	<i>X. Öronsjukdomar.</i>								
138	Otitis media	2	3	1	—	—	—	—	—
	” ” c. mastoiditide	—	1	—	—	—	1	—	—
	Labyrinthitis acuta	1	—	—	—	—	—	—	—
	<i>XI. Cirkulationsorganens sjukdomar.</i>								
143	Pericarditis	8	5	1	—	2	1	—	1
	Synechia pericardi	9	3	—	1	—	—	—	—
	Hydropericardium	—	1	—	—	—	—	—	—
	Mediastinitis chronica	—	1	—	—	—	—	—	—
	Myocarditis acuta	—	1	—	—	—	—	—	—
	Hypertrophia cordis idio- pathica	1	—	—	—	—	—	—	—
144	Endocarditis acuta	6	3	2	1	—	—	—	—
	Dilatatio cordis acuta	2	1	—	—	—	—	—	—
145	Degeneratio cordis	21	26	2	7	—	—	—	—
146	Vitium organicum cordis	52	64	14	9	5	12	—	—
147	Angina pectoris	14	1	1	—	—	—	—	—
	Tachycardia	—	1	—	—	—	—	—	—
148	Arterio-cardiosclerosis	53	26	10	4	13	5	—	—
149	Aneurysma	—	—	—	—	1	—	—	—
	” cordis	1	—	—	—	—	—	—	—
	” aortæ	12	3	1	—	—	—	—	—
150	Varix	1	2	—	—	42	28	—	—
	Hæmorrhoides	2	2	—	—	21	19	—	—
152	Thrombosis. Embolia	—	—	—	—	4	11	1	1
	Thrombosis cordis	2	2	—	—	—	—	—	—
	” aortæ	1	—	—	—	—	—	—	—
	” venæ axillaris	—	1	—	—	—	—	—	—
	” arteriæ pulmonalis	—	1	—	—	—	—	—	—
	” venæ cavæ inferioris	1	—	—	—	—	—	—	—

	Sjukdom	Medic. afdeln.				Kirurg. afdeln.				
		Intagna		Döda		Intagna		Döda		
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
	Thrombosis venæ femoralis	3	8	—	—	—	—	—	—	
	Infarctus myocardii	2	1	—	—	—	—	—	—	
	Embolia arteriæ pulmonalis	—	3	—	1	—	—	—	—	
	” ” mesentericæ infer.	—	1	—	—	—	—	—	—	
	Lymphadenitis	—	2	—	—	5	2	—	—	
	Infarctus lienis	1	2	—	—	—	—	—	—	
	Hypertrophia lienis	1	—	—	—	—	—	—	—	
	Abscessus lienis	—	1	—	—	—	—	—	—	
	<i>XII. Andningsorganens sjukdomar.</i>									
157	Empyema sinus ethmoidalis	—	1	—	—	—	—	—	—	
	” ” maxillaris	1	—	—	—	—	—	—	—	
158	Laryngitis acuta	—	1	—	—	—	—	—	—	
	” chronica	1	1	—	—	—	—	—	—	
	Laryngospasmus	1	—	—	—	—	—	—	—	
	Stenosis tracheæ	—	1	—	—	—	—	—	—	
160	Pleuritis	—	—	—	—	2	4	—	—	
	” exsudativa	42	29	—	—	—	—	—	—	
	” sicca	3	2	—	—	—	—	—	—	
	” hæmorrhagica	—	1	—	—	—	—	—	—	
	Empyema pleuræ	8	3	—	—	7	4	1	—	
	Hydrothorax	4	8	—	—	—	—	—	—	
161	Pneumothorax	1	2	—	—	—	—	—	—	
162	Bronchitis acuta	39	46	—	—	5	1	—	—	
	” chronica	33	24	—	—	1	—	—	—	
	Bronchiectasiæ	6	5	—	—	—	—	—	—	
164	Oedema pulmonum	3	5	—	—	—	—	—	—	
	Hæmoptysis	7	10	1	—	—	—	—	—	
	Infarctus pulmonum	4	3	—	—	1	1	—	—	
166	Pneumonia acuta	76	36	13	4	9	6	—	1	
	Bronchopneumonia	41	35	—	—	4	1	—	—	
	Pneum. chron. interstitialis	1	4	—	—	—	—	—	—	
168	Gangræna pulmonum	—	1	—	—	4	1	2	—	
169	Emphysema pulmonum	12	3	1	—	—	—	—	—	
170	Asthma bronchiale	3	2	—	—	2	1	—	—	
	Abscessus pulmonum	4	—	—	—	—	—	—	—	

	Sjukdom	Medic. afdeln.				Kirurg. afdeln.			
		Intagna		Döda		Intagna		Döda	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
<i>XIII. Matsmältningsorganens sjukdomar.</i>									
	Caries dentium	—	—	—	—	3	6	—	—
	Stomatitis ulcerosa	1	—	—	—	—	—	—	—
	Glossitis	—	—	—	—	1	—	—	—
174	Angina tonsillaris	5	7	—	—	5	3	—	—
	Hypertrophia tonsillarum	—	1	—	—	1	2	—	—
	Pharyngitis	1	—	—	—	—	—	—	—
	Sialoadenitis	—	—	—	—	—	1	—	—
	Dysphagia nervosa	1	—	—	—	—	—	—	—
177	Gastritis acuta	4	—	—	—	1	—	—	—
	” chronica	6	7	—	—	—	2	3	—
178	Ulcus ventriculi	34	50	1	—	}27	35	3	2
	” duodeni	6	6	2	—				
	Perigastritis	—	1	—	—	—	—	—	—
	Stenosis pylori	—	3	—	—	—	—	—	—
	Ventriculus bisaccatus	—	3	—	—	—	—	—	—
	Hæmatemesis	22	24	—	—	—	—	—	—
180	Dyspepsia	12	14	—	—	—	—	—	—
	Hyperaciditas	8	8	—	—	1	1	—	—
	Achylia gastrica	—	6	—	—	—	—	—	—
	Atonia ventriculi	—	1	—	—	—	—	—	—
	Cardialgia	4	8	—	—	—	—	—	—
	Emesis paroxysmalis	1	—	—	—	—	—	—	—
179	Dilatatio ventriculi	—	1	—	—	—	—	—	—
	Cat. gastro-intest. chron.	3	3	—	—	—	—	—	—
181	Entero-colitis acuta	13	8	—	1	5	6	2	1
	” chronica	8	4	—	—	—	—	—	—
	Colitis ulcerativa	—	2	—	—	—	—	—	—
	Hæmorrhagia intestinalis	2	—	—	—	—	1	—	—
182	Peri- et paratyphlitis	2	3	—	—	24	20	7	3
183	Obstipatio	1	3	—	—	2	4	—	—
	Colica	2	6	—	—	7	3	—	—
	Gastro-enteroptosis	6	17	—	—	10	25	—	—
184	Ileus	2	2	1	—	14	16	2	1
	Stricture intestinalis	—	1	—	1	—	—	—	—
185	Hernia non incarcerata	—	—	—	—	11	34	—	—
	” incarcerata	—	—	—	—	17	23	2	3

Sjukdom	Medic. afdeln.				Kirurg. afdeln.			
	Intagna		Döda		Intagna		Döda	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Arterio-mesenterial duodenalileus	—	—	—	—	1	—	—	—
186 Fistula intestin. Anus præternat.	—	—	—	—	3	2	—	—
188 Periproctitis et fistula ani	—	—	—	—	23	5	—	—
Contractura ani	—	—	—	—	6	1	—	—
189 Prolapsus ani vel recti	—	—	—	—	1	1	—	—
Proctocele	—	—	—	—	—	1	—	—
Incontinentia ani	—	—	—	—	—	1	—	—
192 Helminthiasis	10	15	—	—	4	6	—	—
Megalocolon	—	—	—	—	1	—	—	—
193 Peritonitis acuta	5	5	—	1	9	17	—	—
Adhæsiones peritoneal.	1	—	—	—	—	—	—	—
Ascites	12	15	—	—	—	—	—	—
194 Icterus catarrhalis	8	7	—	—	—	1	—	—
” chronicus	1	—	—	—	—	—	—	—
195 Cholelithiasis	5	15	—	1	9	39	—	—
Cholecystitis	2	—	1	—	—	1	—	—
Cholangitis	—	1	—	—	—	—	—	—
196 Abscessus hepatis.	1	1	—	—	—	—	—	—
Hepar cysticus	—	1	—	—	—	—	—	—
197 Cirrhosis hepatis	15	5	1	1	—	—	—	—
Pancreatitis	—	—	—	—	—	4	—	—
<i>XIV. Urinorganens och manliga könsorganens sjukdomar.</i>								
199 Nephritis acuta	27	20	—	—	1	2	—	—
” chronica	83	55	10	9	12	20	—	—
Pyelitis	2	10	—	—	—	—	—	—
Pyelonephritis, Pyonephrosis	3	2	—	—	9	22	—	—
Perinephritis	—	1	—	—	—	1	—	—
201 Lithiasis renalis	5	1	—	—	16	1	—	—
” ureteri	—	—	—	—	4	5	—	—
202 Ren mobilis	—	1	—	—	1	7	—	—
” cysticus	1	1	—	1	—	2	—	—
Hydronephrosis	3	2	—	—	—	—	—	—

	Sjukdom	Medic. afdeln.				Kirurg. afdeln.				
		Intagna		Döda		Intagna		Döda		
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
	Infarctus renis	1	2	—	—	—	—	—	—	
	Albuminuria cyclica	7	8	—	—	—	—	—	—	
	Hæmaturia	5	2	—	—	2	—	—	—	
	Bacteriuria	—	—	—	—	—	1	—	—	
	Uræmia	9	5	—	—	—	—	—	—	
203	Cystitis acuta	1	11	—	—	2	10	—	—	
	” chronica	4	5	—	—	16	18	—	—	
204	Lithiasis vesicalis	1	—	—	—	5	1	—	—	
205	Cystospasmus	2	—	—	—	—	—	—	—	
	Enuresis nocturna	—	1	—	—	—	—	—	—	
207	Hypertrophia prostatae	9	—	—	—	55	—	9	—	
	Abscessus prostatae	2	—	—	—	3	—	—	—	
	Lithiasis prostatae	—	—	—	—	1	—	—	—	
211	Retentio urinæ	—	—	—	—	58	—	—	—	
217	Hydro-, Hæmato-, Pyocele	—	—	—	—	11	—	—	—	
	Spermatocoele	—	—	—	—	1	—	—	—	
	Varicocele	—	—	—	—	16	—	—	—	
	Orchitis	1	—	—	—	—	—	—	—	
	Epididymitis	—	—	—	—	6	—	—	—	
	Stricture urethræ	2	—	—	—	2	—	—	—	
	Abscessus periurethralis	—	—	—	—	1	—	—	—	
	Paraphimosis	—	—	—	—	1	—	—	—	
	Morbus Addisonii	3	1	3	—	—	—	—	—	
	<i>XV. Kvinliga könsorganens sjukdomar.</i>									
322	Metritis. Endometritis	—	—	—	—	—	32	—	—	
	Prolapsus uteri et vaginae	—	—	—	—	—	8	—	—	
226-7	Parametritis, Pelveoperitonitis	—	1	—	—	—	26	—	—	
229-30	Abortus. Hæmorrhagia post abortum	—	2	—	—	—	5	—	—	
	Stenosis cervicis uteri	—	—	—	—	—	1	—	—	
	Dysmenorrhœa	—	—	—	—	—	2	—	—	
232	Mola hydatidosa	—	—	—	—	—	1	—	—	
233	Graviditas extrauterina	—	—	—	—	—	7	—	—	
	Retroversio uteri gravidi	—	—	—	—	—	1	—	—	
235	Ruptura uteri	—	—	—	—	—	1	—	1	

Sjukdom	Medic. afdeln.				Kirurg. afdeln.			
	Intagna		Döda		Intagna		Döda	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Salpingitis	—	1	—	—	—	—	—	—
Hypertrophia lab. min.	—	—	—	—	—	1	—	—
Ulcus catarrhalis vulvæ	—	—	—	—	—	1	—	—
Hæmorrhagia intraperiton. e cysta corp. lutei rupturata	—	—	—	—	—	1	—	—
Mastitis	—	—	—	—	—	7	—	—
<i>XVI. Rörelseorganens sjukdomar.</i>								
239 Myitis acuta	20	10	—	—	2	—	—	—
„ chronica	4	3	—	—	—	—	—	—
Myositis chronica	—	1	—	—	—	—	—	—
240 Tendovaginitis	1	—	—	—	—	—	—	—
241 Bursitis. Hygroma	—	3	—	—	9	19	—	—
242 Coxa vara	—	—	—	—	1	1	—	—
„ valga	—	—	—	—	1	—	—	—
Genu valgum	—	—	—	—	1	—	—	—
Pes varo-equinus	—	—	—	—	1	—	—	—
„ planus	1	—	—	—	1	—	—	—
Hallux valgus	—	—	—	—	1	2	—	—
243 Synovitis. Arthrosis	5	5	—	—	10	7	—	—
244 Rheumat. artic. acutus	29	28	—	—	—	—	—	—
„ „ chronicus	13	17	—	—	—	—	—	—
Peliosis rheumatica	—	1	—	—	—	—	—	—
245 Arthritis deformans	1	2	—	—	3	3	—	—
Malum coxæ senile	2	4	—	—	—	—	—	—
Spondylarthritis	3	1	—	—	—	—	—	—
246 Anchylosis	—	—	—	—	1	1	—	—
Digitus malleus	—	—	—	—	1	—	—	—
248 Corpus mobile in articulo	—	—	—	—	3	—	—	—
249 Osteomyelitis	3	—	—	—	—	—	—	—
Osteitis	1	2	—	—	—	—	—	—
„ atrophic. col. ver- tebral.	—	1	—	—	32	25	1	—
Periostitis proliferans	1	—	—	—	—	—	—	—
Exostoses pedum.	1	—	—	—	—	—	—	—

	Sjukdom	Medic. afdeln.				Kirurg. afdeln.			
		Intagna		Döda		Intagna		Döda	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
	<i>XVII. Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväfven.</i>								
252	Erythema nodosum	1	10	—	—	—	—	—	—
254	Herpes zoster	—	2	—	—	—	—	—	—
255	Psoriasis	4	2	—	—	—	—	—	—
257	Eczema	4	9	—	—	6	5	—	—
	Pruritus	—	—	—	—	—	1	—	—
259	Acne	—	—	—	—	1	—	—	—
260	Sycosis	—	—	—	—	1	—	—	—
264	Favus	—	1	—	—	1	1	—	—
	Mycosis fungoides	—	1	—	—	—	—	—	—
	Xanthoma	1	—	—	—	—	—	—	—
	Asphyxia symmetrica extrem.	—	2	—	—	—	1	—	—
	Sclerodermia	—	1	—	—	—	—	—	—
	Hyperhidrosis	—	—	—	—	1	—	—	—
	Hidradenitis.	—	—	—	—	3	—	—	—
268	Abscessus. Phlegmone	5	3	—	—	44	15	—	—
269	Furunculus	2	—	—	—	2	1	—	—
270	Carbunculus	—	—	—	—	7	1	—	—
271	Ulcus	—	—	—	—	24	20	—	—
	„ anticruris	4	5	—	—	—	—	—	—
	Gangræna	1	1	—	—	1	—	—	—
	„ penis	1	—	—	—	—	—	—	—
	Unguis incarnatus	—	—	—	—	4	—	—	—
	Cicatrix post combustionem	—	—	—	—	1	—	—	—
	<i>XVIII. Svulster.</i>								
	Atheroma	—	—	—	—	1	3	—	—
274	Adenoma	—	—	—	—	—	8	—	—
275	Angioma.	—	—	—	—	1	1	—	—
276	Cancer ¹⁾	20	31	6	8	—	—	—	—
	„ labii.	—	—	—	—	6	—	—	—
	„ gingivæ	—	—	—	—	—	1	—	—
	„ oris	—	—	—	—	1	1	—	—
	„ maxillae	—	—	—	—	—	1	—	1
	„ mandibulae	—	—	—	—	1	—	—	—
	„ colli.	—	—	—	—	2	—	—	—

¹⁾ Samtliga fall.

Sjukdom	Medic. afdeln.				Kirurg. afdeln.			
	Intagna		Döda		Intagna		Döda	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Cancer parotidis	—	—	—	—	1	—	—	—
„ oesophagi	2	4	—	—	6	4	2	—
„ ventriculi	15	11	4	2	19	9	4	1
„ coli	—	3	—	1	5	9	2	3
„ recti	2	—	—	—	12	4	—	1
„ genitalium virilium.	—	—	—	—	5	—	1	—
„ „ feminarum	—	3	—	2	—	19	—	1
„ mammæ	—	3	—	1	—	21	—	—
„ „ (Paget's disease)	—	1	—	—	—	—	—	—
„ pericardii	1	—	—	—	—	—	—	—
„ tracheæ	—	1	—	—	—	—	—	—
„ pleuræ	1	2	—	1	—	—	—	—
„ pulmonum	2	1	2	—	—	—	—	—
„ hepatis	3	5	—	—	—	—	—	—
„ vesicæ felleæ.	—	1	—	1	—	—	—	—
„ peritonei	3	5	—	—	—	—	—	—
„ pancreatis	—	1	—	—	—	—	—	—
„ renis	—	1	—	—	1	—	—	—
„ cutis, Ulcus rodens	—	—	—	—	2	2	—	—
„ vesicæ urinariæ.	—	—	—	—	1	3	—	—
Endothelioma	—	—	—	—	—	1	—	—
Hypernephroma	—	—	—	—	1	—	1	—
Cysta dentis	—	—	—	—	—	1	—	—
„ colli	—	—	—	—	3	—	—	—
„ dermoides	—	—	—	—	2	—	—	—
„ regionis sacralis	—	—	—	—	1	1	—	—
„ gland. Bartholini	—	—	—	—	—	1	—	—
Teratoma testis	—	—	—	—	1	—	—	—
Cysta epididymidis	—	—	—	—	1	—	—	—
Ganglion	—	—	—	—	—	1	—	—
278 Kystoma ovarii	—	—	—	—	—	17	—	—
Granuloma	—	—	—	—	1	2	—	—
Lipoma	—	—	—	—	2	2	—	—
284 Myoma uteri	—	2	—	—	—	22	—	1
287 Sarcoma	—	—	—	—	4	3	—	1
„ pericardii	—	1	—	—	—	—	—	—
„ pleuræ	—	1	—	—	—	—	—	—
Lymphosarcoma mediastini	—	1	—	1	—	—	—	—
Sarcoma baseos cranii	—	—	1	—	—	—	—	—

	Sjukdom	Medic. afdeln.				Kirurg. afdeln.			
		Intagna		Döda		Intagna		Döda	
		m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
	Sarcoma ventriculi	—	—	—	1	—	—	—	—
	„ ossis vertebr. cervicalis	—	—	1	—	—	—	—	—
289	Struma	—	—	—	—	—	11	—	—
	Keloid	—	—	—	—	1	—	—	—
292	Tumor cerebri	6	6	1	1	2	6	1	2
	„ abdominis	—	1	—	—	6	7	—	—
	„ medullæ spinalis	—	—	—	—	1	—	—	—
	„ conus medullaris	—	1	—	—	—	—	—	—
	„ renis	—	—	—	—	1	—	—	—
	„ testis	1	—	—	—	—	—	—	—
	„ cutaneus	—	—	—	—	1	—	—	—
	Osteophyt	—	—	—	—	1	—	—	—
	Polypus duodeni	—	1	—	—	—	—	—	—
	„ intestinalis	1	—	—	—	—	—	—	—
	„ recti	—	—	—	—	1	—	—	—
	„ cervicis uteri	—	—	—	—	—	4	—	—
	Verruca	—	—	—	—	1	1	—	—
	Clavus	—	—	—	—	3	2	—	—
	Inflammatorisk tumor	—	—	—	—	3	—	—	—

Bilaga H.

Uppgift från Allm. och Sahlgrenska Sjukhusets
Medic. afdeln. för år 1913 angående för skador
och förgiftningar intagna, med hänsyn till
skadans natur och påföljd.

Skadans natur	Intagna		Skadans påföljd		
	män	Kvinnor	döden	Kvarståen- de men	Öfver- stående
Sår utan komplikationer (vulnus)	9	—	—	—	9
Benbrott, enkelt (fractura simplex)	1	1	—	—	2
Hjärnskakning (commotio cerebri)	2	—	—	—	2
Brott å hjärnskålens botten (fractura baseos cranii)	1	—	1	—	—
Combustio	1	—	—	1	—
Congelatio	1	—	—	—	1
Submersio	2	1	—	—	3
Förgiftning med	oxalsyra	1	—	—	1
	sublimat	1	1	—	2
	hypermang. kal	—	2	—	2
	kolos	3	2	—	5
	alkohol	5	—	—	5
	karbol	1	—	—	1
salpetersyra	1	1	—	1	1
lysgas	1	—	1	—	—
Summa	30	8	2	2	34

Bilaga I.

**Uppgift från Allm. och Sahlgrenska Sjukhusets
Medic. afdeln. för år 1913 angående för skador
och förgiftningar intagna, med hänsyn till
skadans tillkomstsätt.**

Skadans tillkomstsätt	Intagna		Skadans påföljd	
	män	kvinnor	döden	Öfverlevande Kvarskända de men- de
<i>A. Olycksfall i yrkesarbete.</i>				
Genom halkning	2	—	—	2
„ förgiftning med kolos	3	2	—	5
„ „ „ lysgas	1	—	1	—
Vid spårvägstrafiken	1	—	—	1
„ sjöfarten	3	—	—	3
<i>B. Olycksfall i yrkesarbete.</i>				
Vid hushållsgöromål	—	1	—	1
Under rusets inflytande	12	1	1	12
I följd af sjukdom (epilepsi, svimning m. m.)	2	—	—	1
Submersio	1	—	—	1
Misstag vid intagning af medicin	2	—	—	2
<i>C. Själfmordsförsök.</i>				
Med skärande vapen	1	—	—	1
„ förgiftning med hypermang. kal	—	2	—	2
„ „ „ karbol	1	—	—	1
„ „ „ salpetersyra	1	1	1	1
„ „ „ sublimat	—	1	—	1
Summa	30	8	2	34

Öfversikt af Hufvuddödsorsakerna

å Medicinska afdelningen.

A. Patienter, döde inom 3 dygn efter inkomsten.

	m.	kv.
Febris typhoides 1)	2	—
Dysenteria 2)	1	—
Erysipelas faciei 3)	1	1
Pyæmia 4)	—	1
Septichæmia 5)	1	—
Tuberculosis miliaris acuta 6)	—	1
Alcoholismus chronicus (denaturerad sprit) 7)	1	—
Hæmorrhagia cerebri 8)	1	2
Thrombosis cerebri 9)	2	1
Meningitis acuta cerebri 10)	—	1
Tabes dorsalis 11)	1	—
Morbus Basedowii 12)	—	1
Otitis media traumatica 13)	1	—
Degeneratio cordis 14)	—	1
Vit. org. cordis 15)	3	2
Cardiosclerosis 16)	3	1
Aneurysma aortæ 17)	1	—
Pneumonia acuta 18)	9	3
Entero-colitis acuta 19)	—	1
Cirrhosis hepatis 20)	1	—
Stricture ilei 21)	—	1
Nephritis chronica 22)	1	2
Ren cysticus 23)	—	1
Fractura baseos cranii 24)	1	—
Intoxicatio e gase lucifero 25)	1	—
Summa	31	20

	m.	kv.
B. Öfriga patienter.		
a) Obotliga sjukdomar.		
Marasmus senilis 26)	1	—
Tuberculosis pulmonum 27)	4	—
Meningitis tuberculosa 28)	3	1
Tuberculosis pleuræ 29)	1	—
„ peritonei 30)	1	—
„ miliaris acuta 31)	6	3
Morbus Addisonii 32)	3	—
Cancer pleuræ 33)	—	1
„ pulmonum 34)	2	—
„ ventriculi 35)	4	2
„ vesicæ felleæ 36)	—	1
„ coli 37)	—	1
„ mammæ 38)	—	1
„ ovarii 39)	—	2
Lymphosarcoma mediastini 40)	—	1
Sarcoma ventriculi 41)	—	1
„ baseos cranii 42)	1	—
„ columnæ vertebralis 43)	1	—
Tumor cerebri 44)	1	1
Summa	28	15
b) Öfriga sjukdomar.		
Febris typhoides 45)	—	3
Dysenteria 46)	—	1
Erysipelas faciei 47)	1	—
Pyæmia 48)	—	2
Septichæmia 49)	1	—
Meningitis cerebrospinalis epidemica	—	1
Anæmia perniciosa progressiva 50)	1	3
Hæmorrhagia cerebri 51)	3	—
Thrombosis cerebri 52)	2	5
Encephalitis 53)	—	1
Myelitis acuta 54)	—	1
Poliomyelitis anterior acuta 55)	1	—
Diabetes mellitus 56)	—	5

	m.	kv.
Pericarditis 57)	1	—
Synechia pericardii 58)	—	1
Endocarditis acuta 59)	2	1
Degeneratio cordis 60)	7	3
Vit. org. cordis 61)	2	7
Cardiosclerosis 62)	11	7
Angina pectoris (ej sektion)	1	—
Embolia arteriæ pulmonalis 63)	—	1
Hæmorrhagia pulmonum 64)	1	—
Pneumonia acuta 65)	4	1
Emphysema pulmonum 66)	1	—
Ulcus ventriculi 67)	1	—
„ duodeni 68)	2	—
Ileus 69)	1	—
Peritonitis acuta 70)	—	1
Cholelithiasis 71)	—	1
Cholecystitis 72)	1	—
Cirrhosis hepatis 73)	5	2
Nephritis chronica 74)	9	7
Hypertrophia prostatæ 75)	1	—
Summa	59	54

- 1) 1 fall: Febris typhoides + Hæmorrhagia intestinalis + Synechia pericardii + Bronchitis acuta.
- 2) 1 „ Dysenteria c. perforatione cœci et peritonitide fibrinopurulent.
- 3) 1 „ Erysipelas faciei gangrænosa + Nephritis chron. interst. + Enteroptosis.
1 „ Erysipelas faciei + Pneumonia acuta + Degener. cordis + Nephritis acuta.
- 4) 1 „ Pyæmia + Osteitis ossis sacris et patellæ + Empyema bursæ præpatellaris + Ulcus gangrænosus reg. glutæar. + Pylonephritis subchron. + Nephritis chron. interst. sec.
- 5) 1 „ Septicæmia pneumococcica + Meningitis purulenta + Pleuritis exs. sin. + Peritonitis incipiens + Enteritis acuta + Nephritis acuta.
- 6) 1 „ Tuberculosis miliaris pulmonum, lienis et renum + Tuberc. pulm. dext. + Nephritis acuta.
- 7) 1 „ Alcoholismus chron. (Methylalkohol?) + Degeneratio cordis + Cirrhosis hepatis + Bronchitis diffusa + Gastritis chron. + Induratio caseosa anthracotica apicis pulm.

- 8) 2 fall: Hæmorrhagia cerebri ventricularis + (1 fall Cardiosclerosis + Bronchopneumoniæ + Nephritis chron. interst. et parenchymatosa acuta, 1 fall Nephritis chron. interst. + Oedema pulmonum).
- 1 " Hæmorrhagia crur. ad pontem.
- 9) 2 " Thrombosis cerebri + Nephritis chron. interst. + (1 fall Bronchopneumonia + Nephrolithiasis, 1 fall Arteriosclerosis).
- 1 " Thrombosis art. carotis int. dext c. ramollitione permagna + Vit. org. cordis (Stenosis ostii aortæ) + Mesarteritis luetica + Bronchopneumonia + Hepar lobat. luet. + Nephritis chron. interst. et parenchymatosa acuta.
- 10) 1 " Meningitis cerebrialis acuta post empyem. cellul. ethmoidal.
- 11) 1 " Tabes dorsalis + Myelitis acuta medullæ oblongatæ (post salvarsan.) + Aortitis luetica + Oedema pulmonum.
- 12) 1 " Morbus Basedowii + Vit. org. cordis (Stenosis et insuffic. valv. aortæ).
- 13) 1 " Otitis media acuta (traumatica) + Meningitis acuta cerebrialis purulenta.
- 14) 1 " Degeneratio cordis + Hyperæmia cerebri + Oedema pulm. + Degen. renum (Alcoholismus acutus?) + Tuberc. obsoleta pulm.
- 15) 1 " Vit. org. cordis (Stenosis et insuffic. valv. mitral. + Stenosis ostii aortæ) + Endocarditis verrucosa valv. aortæ et mitralis + Thrombosis (Embolia?) art. fossæ Sylvii + Thymus persistens + Bronchopneumonia.
- 1 " " " " (Stenosis et insuffic. valv. aortæ + Insuffic. relat. valv. mitralis) + Pneumonia acuta + Nephritis chron. interst.
- 1 " " " " (Insuffic. et stenosis ostii aortæ) + Synechia pericardii + Nephritis chron. interst.
- 1 " " " " (Insuffic. et stenosis ostii mitralis) + Nephritis chron. interst. et acuta parenchymatosa.
- 1 " " " (Insuffic. et stenosis ostii mitralis + Insuffic. valv. aortæ) + Synechia pericardii + Bronchitis chron. c. bronchiectasiæ.
- 16) 1 " Cardiosclerosis + Varices oesophageales c. hæmorrhagia + Degen. hepatis et renum.
- 1 " " + Bronchitis acuta + Polypus duodenalis c. hypertrophia pylori.
- 1 " " + Infarctus myocardii + Aneurysma aortæ + Gastritis chron. + Ulcera ventriculi II.
- 1 " " + Bronchitis chron. + Nephritis chron. + Prostatitis purulenta + Septicæmia.
- 17) 1 " Aneurysma aortæ perforans ad oesophag. + Aortitis luetica + Nephritis chron. parenchymatosa c. degen. amyloidea.
- 18) 1 " Pneumonia acuta + Bronchitis purulenta + Nephritis chron. interst.
- 1 " " " + Meningitis acuta purulenta + Hæmorrhoides int. rupt. + Anæmia.
- 1 " " " + Pyosalpinx dext. + Peritonitis purulenta acuta.
- 1 " " " + Adipositas hepatis + (Delirium tremens).

- 1 fall: Pneumonia acuta bilateralis + Nephritis acuta parenchymatosa.
 1 " " " " + Empyema dext. + Nephritis acuta purulenta.
 1 " " " + Degeneratio cordis + Ulcus ventriculi sanatum + Hepar lobatum + Nephritis chron. interst. sec.
 1 " " " + Pericarditis acuta + Arterio-cardiosclerosis.
 1 " " " bilateralis + Cirrhosis hepatis hypertrophica.
 19) 1 " Enteritis acuta gravis c. septichæmia + Endocarditis acuta valv. aortæ et mitralis.
 20) 1 " Cirrhosis hepatis + Varices oesophageales + Ulcus ventriculi c. hæmorrhagia permagna + Pachymeningitis hæmorrhagica.
 21) 1 " Strictura intestini tenuis + Enteritis chron.- acuta + Peritonitis fibrinosa + Degeneratio cordis + Nephritis chron. parenchymatosa et interstit.
 22) 3 " Nephritis chron. c. degen. amyloidea (1 fall renum, lienis et gland. suprarenalis + Tuberculosis pulmonum + Bronchopneumonia, 1 fall renum, 1 fall renum, lienis et intestinalis + Tuberculos. pulm. sanat. + Bronchiectasiæ).
 23) 1 " Ren cysticus + Hepar cysticum.
 24) 1 " Fractura cranii multiplex + Hæmorrhagia extra- et intraduralis + Contusio cerebri + Bronchopneumonia.
 25) 1 " Intoxicatio e gase lucifero + Pneumonia acuta + Polyposis intest. tenuis.
 26) 1 " Marasmus senilis + Bronchitis chron. + Bronchopneumonia + Nephritis chron. interst.
 27) 1 " Tuberculosis pulmonum fibrosa + Tuberc. pulm. miliaris + Tuberc. intestinalis + Pneumonia acuta bilateralis + Cirrhosis hepatis + Venectasiæ cardiæ.
 1 " Pneumonia tuberculosa partim gelatinosa pulm. amb. + Tuberc. tracheæ + Nephritis chron.
 1 " Tuberculosis pulmonum et hepatis.
 1 " " " + Meningitis tuberculosa.
 28) 1 " Meningitis tuberculosa + Pleuritis exsudativa dext.
 1 " " " + Tuberc. gland. lymphatic.
 2 " " " + Tuberc. pulmonum et intestinalis + (1 fall Tuberc. peritonei + Nephritis chron. interst., 1 fall Vit. org. cordis (Insuffic. valv. aortæ)).
 29) 1 " Tuberculosis pleuræ + Tuberc. pulm. lev. + Peritonitis tuberc. + Tuberculosis intestini c. perforatione.
 30) 1 " Tuberculosis peritonei + Tuberc. pleuræ, intestinalis, pulmon., hepatis et lienis.
 31) 5 " Tuberculosis miliaris acuta + Meningitis tuberculosa + (1 fall Tuberc. pulm., gland. lymphat., intestin., cordis, cerebri et chorioideæ, 1 fall Tuberc. gland. lymphat. et gland. suprarenalis, 1 fall Thrombosis sinus rect. et torquil. Herophili, 1 fall Tuberc. pleuræ et pulmon.).
 1 " Tuberculosis miliaris acuta (renum, pulmon., prostatæ et intestin.).
 1 " " " " (pleuræ, hepatis, lienis et renum) + Degen. cordis + Pleuritis exsud. sin.

- 1 fall: Tuberculosis miliaris acuta (pulmon., lienis, renum et intestinalis) + Tuberc. pulm. c. cavernis + Nephritis chron.-acuta.
- 1 " Tuberculosis miliaris acuta + Pneumonia sin. tuberc. + Tuberc. gland. lymphat. et lienis + Hypertrophia prostatae + Dilatatio et hypertrophia vesicae urinariae + Diverticulum ves. urinariae + Hydronephrosis.
- 32) 2 " Morbus Addisonii + Tuberculosis gland. suprarenalis + (1 fall Pneumonia chronica fibrosa, 1 fall Tuberculosis peritonei, lienis et intestinalis c. perforatione, pancreatis et renum),
- 1 " Morbus Addisonii + Cirrhosis gland. suprarenalis.
- 33) 1 " Cancer pleurae + Metast. gland. lymphat. + Thrombosis venae femoralis.
- 34) 2 " Cancer bronchiale pulm. + (1 fall Metastas. gland. lymphat. mediastini. + Myocarditis chron. fibrosa, 1 fall Metastases cerebri, hepatis, pericardii et pleurae + Haemorrhagia coli parenchymatosa).
- 35) 1 " Cancer ventriculi c. metastas. hepatis et peritonei + Bronchopneumonia.
- 1 " " " permagn. c. perforatione et peritonit. circumscr. purulenta + Nephritis acuta parenchymatosa et chron. interstitialis.
- 1 " " " c. perforatione et abscessus retrocolica + Metastas. gland. lymphat. + Nephritis chron. interst. + Hydronephrosis.
- 1 " " " + Aortitis luetica.
- 1 " " " (Scirrhus. mucosae totalis) + Bronchitis acuta + Cancer peritonei.
- 1 " " " cardiae permagn. + Metastas. peritonei, hepatis et gland. lymphat. + Nephritis acuta + Hypertrophia prostatae + Hydronephrosis sin.
- 36) 1 " Cancer vesicae felleae + Cholelithiasis vesicae et ductus choledoch. + Metastases hepatis.
- 37) 1 " Cancer coli descend. c. metastas. hepatis.
- 38) 1 " Cancer mammae recidiv. c. metastas. cutis, sterni, hepatis et mediastini + Degeneratio cordis.
- 39) 2 " Cancer ovarii et peritonei + (1 fall Cancer hepatis + Nephritis chron. interst. + Hydrothorax sin., 1 fall Cancer pleurae dext. + Nephritis chron. interst.).
- 40) 1 " Lymphosarcoma mediastini ant. et pericardii et pleurae sin.
- 41) 1 " Sarcoma ventriculi et gland. lymphat. et peritonei.
- 42) 1 " Sarcoma baseos cranii et caries cranii + Nephritis chron. + Bronchopneumonia.
- 43) 1 " Sarcoma vertebrae cerv. 7 c. metastas. gland. lymphat, pleurae et meningum spinalis.
- 44) 1 " Tuberculum cerebri solit. thalami optici + Bronchopneumonia.
- 1 " Tumor cerebri reg. frontalis dxt. + Vit. org. cordis (Stenosis ostii mitralis) + Endocarditis valv. mitralis + Tumor pulmonis sin. (Cancer).
- 45) 1 " Febris typhoides + Peritonitis acuta + Bronchitis acuta + Nephritis acuta.
- 1 " " " c. haemorrhagia intestinalis + Bronchopneumonia.
- 1 " " " + Bronchopneumonia + Thrombosis rami art. pulmonalis.

- 46) 1 fall: Dysenteria c. perforatione + Nephritis acuta.
- 47) 1 „ Erysipelas faciei c. septichaemia + Nephritis chron. parench. et interst. sec.
- 48) 1 „ Pyaemia + Osteitis et periostitis purulenta ossis ilei sin. et abscessus perirenalis + Ulcera ventriculi III c. haemorrhagia ad ventricul. + Hepar lobatum lev. + Nephritis chron. interst. c. degen. amyloidea.
- 1 „ Pyaemia post pneumoniam acut. + Cholelithiasis + Otitis media purulenta bilateralis + Nephritis acuta.
- 49) 1 „ Septichaemia + Arthrosis genus + Bronchopneumonia + Nephritis acuta + Cirrhosis hepatis acuta + (Delirium tremens).
- 50) 3 „ Anaemia perniciosa progressiva + Gastritis chron. + (1 fall Pericarditis subacuta fibrinopurulenta + Enteritis chron. + Nephritis chron. interst. et acuta parench., 1 fall Oedema pulmonum, 1 fall Nephritis chron. interst. + Salpingo-oophoritis chron. + Cancer pancreatis incipiens.).
- 1 „ Anaemia perniciosa progressiva + Nephritis chron. interst. c. degen. amyloidea.
- 51) 1 „ Haemorrhagia cerebri (nuclei centr.) + Myocarditis chron. fibrosa + Bronchopneumonia + Aplasia renis sin. + Hyperthrophia renis dext. + Nephritis chron. parench. + Nephrolithiasis.
- 1 „ Haemorrhagia cerebri + Thrombosis cerebri c. ramollition. veter. + Ren cysticus permagnus.
- 1 „ Haemorrhagia cerebri + Arterio-cardiosclerosis + Tuberculosis obsoleta apic. pulm. + Bronchopneumonia.
- 52) 4 „ Thrombosis cerebri + Arteriosclerosis + Nephritis chron. interst. + (1 fall Bronchopneumonia, 1 fall Cystitis chronica, 1 fall Bronchopneumonia + Adenoma gland. suprarenalis).
- 1 „ „ „ (art. fossae Sylvii) c. ramollitione permagna + Degeneratio cordis + Nephritis chron. interst. + Infarct. ren.
- 1 „ „ „ (Ramollitiones nonnulli) + Myocarditis chron. fibrosa + Arteriosclerosis + Nephritis acuta levis.
- 1 „ „ „ + Cor adiposum + Haemorrhagia cerebri + Nephritis subchronica.
- 53) 1 „ Encephalitis haemorrhagica lobi frontalis et pontis + Nephritis chron. interst.
- 54) 1 „ Myelitis acuta dorsalis + Cancer tracheae c. metastas. gland. lymphat. mediastini + Degeneratio cordis + Bronchitis diffusa + Myoma uteri.
- 55) 1 „ Poliomyelitis ant. acuta (form. meningeal.) + Bronchopneumonia + Nephritis chron. interst.
- 56) 2 „ Atrophia pancreatis + Nephritis chron. c. degen. amyloidea + (1 fall Lipaemia).
- 1 „ „ „ + Degeneratio renum.
- 1 „ Hypoplasia pancreatis + Morbus Basedowii + Thymus persistens + Degener. renum.
- 1 „ Gangraena pulmonum + Bronchopneumonia + Nephritis chron. interst.

- 57) 1 fall: Pericarditis serofibrinosa + Vit. org. cordis (Insuffic. et stenosis ostii aortae) + Aortitis luetica c. dilatatione aortae + Empyema pleurae sin. + Abscessus pulm. sin. + Splenitis subchron. + Cirrhosis hepatis levis + Nephritis subacuta parench.
- 58) 1 „ Synechia pericardii + Vit. org. cordis (Stenosis ostii mitralis) + Perityphlitis chronica.
- 59) 1 „ Endocarditis verrucosa- ulcerosa valv. mitralis et tricuspidalis c. perforatione septi intraventricularis + Vit. org. cordis (Insuffic. valv. mitralis et tricuspidalis) + Cirrhosis hepatis sec.
- 1 „ Endocarditis verrucosa- ulcerosa valv. mitralis + Septichaemia.
- 1 „ „ „ „ valv. mitralis et aortae + Vit. org. cordis (Insuffic. valv. aortae et Insuffic. et stenosis ostii mitralis) + Pericarditis fibrinopurulenta + Nephritis parench.
- 60) 2 „ Degeneratio cordis + Kyphoscoliosis + (1 fall Dilatio aortae + Nephritis acuta levis, 1 fall Tuberc. fere san. pulm. + Bronchitis chron. + Bronchopneumonia + Nephritis chron. interst.)
- 1 „ „ „ + Bronchopneumonia + Bronchitis chron. + Cicatrices ulcer. ventriculi + Cholelithiasis + Lithiasis duct. choledochi c. retentione + Infarctus lienis.
- 1 „ „ „ + Infarctus myocardii + Thrombosis cordis et venae axillaris + Embolia art. pulmonalis c. infarct. pulm. + Pleuritis haemorrhagica sin. + Nephritis chron. interst.
- 1 „ „ „ + Ramollitio cerebri + Infarctus pulm. + Bronchitis chron. + Nephritis chron. interst. c. degen. amyloidea.
- 1 „ „ „ + Pneumonia acuta + Nephritis chron. interst.
- 1 „ „ „ + Hypertrophica et dilatatione cordis excessiva + Thrombosis cordis + Infarctus pulm. + Pleuritis serofibrinosa sin.
- 1 „ „ „ + Bronchitis diffusa + Hydrothorax + Nephritis chron. levis c. induratione sec. + Arteriosclerosis.
- 1 „ „ „ + Bronchitis chronica.
- 61) 1 „ Vit. org. cordis (Insuffic. et stenosis ostii aortae et Stenosis ostii mitralis) + Endocarditis verrucosa valv. aortae et mitralis + Pneumonia acuta + Nephritis chron. interst.
- 2 „ „ „ „ (Insuffic. et stenosis ostii aortae et mitralis et insuffic. valv. tricuspidalis) + (1 fall Mesarteriitis luetica + Nephritis chron., 1 fall Synechia pericardii + Cirrhosis hepatis + Thrombosis venae caevae infer.).
- 3 „ „ „ „ (Stenosis ostii mitralis) + (1 fall Degeneratio myocardii gravis + Mesaortitis luetica + Infarctus pulm. + Bronchitis chron., 1 fall Embolia art. pulmon. + Infarctus pulm. ambor. + Pneumonia acuta d. + Thrombosis venae iliaca, 1 fall Bronchopneumonia + Cholelithiasis).

- 1 „ Vit. org. cordis (Insuffic. et stenosis ostii mitralis et aortae)
+ Synechia pericardii + Endocarditis
subacuta valv. mitralis et aortae.
- 1 „ „ „ „ (Stenosis ostii tricuspidalis + Insuffic. et stenosis ostii aortae et mitralis) + Anasarca.
- 2 „ „ „ „ (Insuffic. et stenosis ostii mitralis + Insuffic. relat. valv. tricuspidalis) + (1 fall Cirrhosis hepatis + Polypus ventriculi, 1 fall Cirrhosis hepatis + Infarctus renis dext.
- 1 „ „ „ „ (Stenosis et insuffic. valv. aortae + Insuffic. relativa valv. tricuspidalis) + Aortitis luetica + Aneurysma aortae.
- 1 „ „ „ „ (Stenosis et insuffic. valv. aortae + Insuffic. relat. valv. tricuspidalis) + Aortitis luetica + Dilatio et aneurysma aortae + Oedema pulmonum + Infarctus pulm. + Bronchopneumonia.
- 2 „ „ „ „ (Insuffic. et stenosis ostii mitralis + Stenosis ostii aortae) + (1 fall Synechia pericardii + Atrophia cerebri + Cholelithiasis et cholecystitis chron. purulenta + (Cancer vesicae felleae?)).
- 3 „ „ „ „ (Insufficiencia et stenosis ostii mitralis) + (1 fall Endocarditis verrucosa valv. mitralis + Hydrothorax + Bronchitis acuta + Infarctus pulmonum, 1 fall Oedema pulmonum + Bronchopneumonia + Nephritis chron. interst.)
- 2 „ „ „ „ (Insufficiencia et stenosis ostii aortae) + Aortitis luetica + Aneurysma aortae + (1 fall Cancer ventriculi + Nephritis chron., 1 fall Cirrhosis hepatis sec. + Hydrothorax et Ascites).
- 62) 5 „ Cardiosclerosis + Nephritis chron. interst. + (1 fall Infarctus pulmonum, 1 fall Mesarteriitis luetica + Dilatio aortae + Pneumonia chron fibrosa + Cirrhosis hepatis, 1 fall Vit. org. cordis (Stenosis ostii mitralis levis) + Bronchitis chron. + Bronchopneumonia, 1 fall Gangraena anticruris, 1 fall Thrombosis cerebri + Bronchopneumonia).
- 1 „ „ + Nephritis chron. c. deg. amyloidea + Degen. amyloidea lienis + Retinitis albuminurica + Pleuritis exsudativa dext.
- 1 „ „ + Tuberculosis pulm. + Cirrhosis hepatis + Bronchitis diffusa + Pleuritis exsudativa dext.
- 1 „ „ + Synechia pericardii + Aneurysma cordis + Lithiasis vesicae urinariae + Cystitis chron.-acuta + Bronchopneumonia.
- 1 „ „ + Thrombosis auriculae cordis + Infarctus recens coli descend. et flexurae sigmoideae + Peritonitis acuta + Emphysema pulm.
- 1 „ „ + Thrombosis aortae et venae femoralis + Bronchitis acuta + Cancer ventriculi c. perforatione ad hepatem.

- 63) 1 fall: Embolia art. pulmonalis post thrombos. ven. ovarii dext. + Caverna pulm. dext. + Bronchiectasiae + Aortitis luetica.
- 64) 1 „ Haemorrhagia ad bronch. (Aneurysma rupturat?) + Emphysema pulmonum + Hepar lobatum + Thrombosis venae medianae + Pyarthrosis genus.
- 65) 2 „ Pneumonia acuta + Cardiosclerosis + (1 fall Atrophia pancreatis (Diabetes mellitus) + Cholelithiasis + Abscessus hepatis + Thrombosis venae femoralis + Nephritis chron. sec.).
- 1 „ „ „ + Icterus + Sepsis.
- 1 „ „ „ + Pericarditis acuta + Nephritis acuta.
- 1 „ „ „ + Vit. org. cordis (Insuffic. valv. aortae).
- 66) 1 „ Emphysema pulmonum + Bronchitis chron. + Bronchopneumonia + Degen. cordis.
- 67) 1 „ Ulcus ventriculi c. haemorrhagia + Degen. cordis + Tubercul. obsoleta apic. pulm. amborum.
- 68) 1 „ Ulcus duodeni (ad pylorem) + Anaemia + Nephritis chron.
- 1 „ „ perforans ad region. subphrenic. + Peritonitis saccata + Empyema saccatum pleurae sin. + Hydrothorax + Nephritis chron. interst. + Hypertrophia prostatae + Abscessus prostatae.
- 69) 1 „ Ileus periodicus + Peritonitis chron. fibrosa c. hernia intraabdominalis artef. + Appendicitis subchronica + Nephritis chron. interst. + Ascites.
- 70) 1 „ Peritonitis acuta + Salpingitis dext. + Cancer ventriculi + Gastritis chron. + Nephritis chron. interst. + Otitis media c. mastoiditide.
- 71) 1 „ Cholelithiasis + Angiocholitis + Pleuritis exsud. dext. + Pneumonia acuta.
- 72) 1 „ Cholecystitis chron.-acuta + Stenosis duct. choledochi c. ictero + Nephritis chron.-acuta + Bronchopneumonia + Septichaemia.
- 73) 3 „ Cirrhosis hepatis + Varices oesophageal. ruptur. + (1 fall Bronchopneumonia, 1 fall Icterus chronicus, 1 fall Cardiosclerosis + Bronchitis acuta + Septichaemia.
- 1 „ „ „ + Myocarditis chron. + Icterus catarrhais + Enteritis diphterica + Nephritis chron. parenchymatosa.
- 1 „ „ „ + Bronchitis acuta + Gastritis acuta.
- 1 „ „ „ + Arteriosclerosis.
- 74) 4 „ Nephritis chronica + Degeneratio cordis + (1 fall Hydrops, 1 fall Infarctus myocardii + Thrombosis cordis + Pneumonia acuta, 1 fall Bronchopneumonia, 1 fall Cirrhosis hepatis + Infarctus pulmonum, lienis et renum + Thrombosis cordis + Ascites + Hydrothorax).
- 3 „ „ „ + Pneumonia acuta + (1 fall Dilatatio cordis, 1 fall Bronchitis chronica + Cholelithiasis).
- 2 „ „ „ + Pericarditis fibrinopurulenta + (1 fall Myocarditis acuta + Bronchopneumonia, 1 fall Mediastinitis chron. + Tu-

- berculosis miliaris pleurae dext. + Tuberculosis renum et vesicae urinariae, intestinalis et pulm. + Hydrothorax + Ascites).
- 2 fall: Nephritis chronica amyloidea + (1 fall Thrombosis cerebri + Bronchiectasiae c. cavern. pulm. sin. (post pneumothorac.), 1 fall Aortitis luetica + Pneumonia chron. interst. + Degen. amyloidea organum).
- 1 " " " + Retinitis albuminurica + Cholelithiasis + Bronchopneumonia.
- 1 " " " + Encephalitis haemorrhagica acuta + Cicatrices post encephalid.
- 1 " " " + Bronchopneumoniae.
- 1 " " " + Hypertrophia cordis.
- 1 " " " + Cirrhosis hepatis incipiens.
- 75) 1 " Hypertrophia prostatae + Vit. org. cordis (Stenosis ostii mitralis) + Cystopyelitis bilateralis + Nephritis chron. interst.

Patienter döde, innan de hunnit inskrifvas.

- 1) 75-årig man: Pneumonia acuta bilateralis.
- 2) 54- " kvinna: Haemorrhagia cerebri + Nephritis chron. interst.
- 3) 85- " " Vit. org. cordis (Stenosis ostii mitralis) + Pneumonia acuta + Nephritis chron. + Ulcus ventriculi (Ventriculus bisaccatus).
- 4) 74- " man: Endocarditis verrucosa-ulcerosa valv. mitralis et aortae + Bronchitis chron. c. bronchiectasiae + Nephritis chron. interst.
- 5) 16- " " Hydronephrosis permagnus bilateral. + Retentio urinae c. dilatatione et hypertrophia urethrae et vesicae urinariae et ureteri (Phimosi?) + Hyperplasia lienis.
- 6) 22- " " Tuberculosis pulmonum + Pneumonia tuberculosa + Bronchiectasiae + Nephritis chron. parenchymatosa + Degeneratio amyloidea renum et intestinalis.
- 7) 44- " " Erysipelas faciei + Septicaemia.
- 8) ?- " kvinna: Haemorrhagia cerebri (Insulae Reilii) + Nephritis chron.-acuta.
- 9) 52- " " Nephritis chronica (c. Uraemia) + Septicopyaemia + Nephritis acuta.
- 10) 62- " man: Haemorrhagia cerebri (nuclei centr.) + Nephritis chron. interst.
- 11) 43- " kvinna: Cancer bronchiale pulmonum c. metastas. gland. lymphat.

- 12) 79-årig man: Haemorrhagia cerebri.
 13) ? - " " Meningitis acuta + Abscessus cerebri + Empyema sinus. frontalis.
 14) 34- " " Submersio + Dilatatio cordis.
 15) 55- " " Abscessus lienis permagnus + Peritonitis acuta purulenta + Nephritis acuta + Degeneratio cordis.
 16) 56- " kvinna: Pneumonia acuta + Vit. org. cordis (Insufficiencia et stenosis ostii mitralis et aortae) + Nephritis subchron. parenchymatosa.
 17) 44- " man: Pneumonia acuta + (Delirium tremens) + Nephritis acuta.
 18) 72- " " Thrombosis cerebri + Cardiosclerosis gravis + Bronchitis acuta + Nephritis chron. interstitialis.
 19) 52- " " Pneumonia acuta + Pericarditis acuta.
 20) 73- " " Nephritis chronica + Degeneratio cordis.
 21) 68- " kvinna: Cancer uteri c. metast. ovarii et peritonei et gland. lymphat. + Degeneratio cordis + Bronchopneumonia + Hydronephrosis.
 22- 2- " man: Vit. org. cordis (Stenosis ostii mitralis + Insufficiencia valv. aortae) + Endocarditis verrucosulcerosa + Synechia pericardii totalis + Haemorrhagia cerebri sin. + Encephalomalacia hemispheri dext.
 23) 44- " " Haemorrhagia cerebri ventricularis + Pneumonia acuta + Nephritis chron. interstitialis.
 24) 48- " " Tracheo-bronchitis haemorrhagica + Nephritis chron. interst. c. degeneratio amyloidea.
 25) 25- " " Encephalomyelitis acuta (Poliomyelitis ant. acuta?) + Oedema pulm.
 26) 26- " " Degeneratio cordis + Oedema pulm. et laryngis acuta.
 27) 60- " " Nephritis chron. + Emphysema pulm. + Cardiosclerosis + Nephrolithiasis.
 28) 66- " kvinna: Haemorrhagia cerebri (nuclei. centr. et crur. ad pontem) + Aneurysma aortae + Aortitis luetica + Hepar lobatum + Nephritis chron. interstit. + Infarctus renum.
 29) 28- " " Diabetes mellitus.
 30) 22- " man: Pericarditis chron. fibrosa (Synechia totalis) + Perihepatitis et perisplenitis fibrosa (Zuckergussleffer) + Ascites.
 31) 71- " kvinna: Nephritis chron. interst. + Degen. amyloidea renum et lienis et intestinalis + Tuberculosis pulm. sanat. + Bronchiectasiae.
 32) 53- " " Haemorrhagia cerebri + Pneumonia acuta dext. + Nephritis chron. interstitialis.

Bilaga D.

Uppgift från Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg, Kirurgiska Afdelningen, för år 1913, angående operationer, utförda å intagna patienter.

Operation (Enl. K. Med.-styrs cirsk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrs cirsk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjuktes ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			under 15 år	15— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
I.									
Amputation å öfverarm	1	Osteit. humeri	—	1	—	1	—	—	(Siffrorna hänföra sig till num- ren i redogörelsen för dödsor- sakerna).
" " underarm	1	Amputatio traumat. man.	—	1	—	1	—	—	
d:o	1	Tbc. carpi et metacarpi.	—	1	—	1	—	—	
Amputation å lår	1	Osteomyelit. femor.	—	1	—	1	—	1	N:o 1.
d:o	1	Tbc. gen.	—	1	—	1	—	—	
d:o	3	Gangraena senilis	—	—	3	—	3	—	
Amputation enligt Gritti	1	d:o	—	1	—	1	—	—	I ett fall reamputatio.
" " å underben	1	Laceratio pedis et anticur.	—	1	—	1	—	—	
d:o	2	d:o	—	2	—	—	2	—	
d:o	1	Ulcus permagn. gangrae- no s. luet.	—	1	—	—	1	—	
d:o	5	Gangraena senilis	—	—	5	—	5	—	
d:o	1	" " diabetic.	—	—	1	—	—	—	
d:o	1	Defectus cutis post amput.	—	1	—	—	1	—	
Reamputatio å underben	1	Amputatio traumatica	1	—	—	—	—	—	I ett fall reamputatio. N:o 26.
Amputation å fot	2		—	—	—	—	2	—	

Operation (Enl. K. Med.-styrs. cirk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrs. cirk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			under 15 år	15— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
Blodig reposit. + fixajon med elfenbenstapp och Lanes skena	1	Fractura antibrur. compli- cata	—	1	—	1	—	—	
Sekvestrotomi — primärt eller sekundärt	8	Fracturæ complicatæ (oss. frontalis, maxillae, radii, patellae, antibrur).	2	5	1	8	—	—	
Temporär underbindning af a. carot commun. + exstirpat. af regionära körtlar + öfverkäksre- section (Kocher)	1	Cancer maxillae	—	1	—	—	—	1	N:o 74.
Resectio mandibulae	1	Tumor malignus	—	—	1	—	—	1	N:o 75.
Resectionssnitt + osteo- tomi å hals + spik ge- nom trochantern upp i collum	1	Coxa vara adolescent.	—	1	—	—	1	—	
Incisio, utskrapning	1	Periostit. suppur. clavicu- lae	—	1	—	1	—	—	
d:o	1	Periostit. oss. zygomat.	—	1	—	1	—	—	Suppuration; caput måste se- dermera uttagas.
Exstirpat. af os. naviculae carpi	1	Osteomyelit.	1	—	—	1	—	—	
Sekvestrotomi	1	" dig. V man.	—	—	—	1	—	—	

Osteotomia, sekvestrot:a	4	Osteomyelit. femoris . . .	1	3	—	4	—
Incisio, utskrapning . . .	1	" luet. patellae	—	1	—	1	—
Osteotomi, incisio . . .	3	" anticurur. . .	—	3	—	3	—
Incisio, utskrapning etc.	3	" i fotben . . .	—	2	1	3	—
" jodo-							
form, jodspnit etc. för	9	Osteomyel. tbc. (manus.	1	8	—	9	—
" pedis, humeri, anticru-		ris)					
II.							
Exarticulatio i mellanled	1	Dupuytren's kontraktur . .	—	1	—	1	—
" i tummens ytterled	1	Osteit.	—	1	1	1	—
" i metacarp.-phal. led	1	" d:o	—	1	—	1	—
" i metat.-phal. led	1	Digit. malleus	—	1	—	1	—
" d:o	4	Osteit.	1	2	1	4	—
" d:o	1	Gangraena senilis hallucis	—	—	1	1	—
Exarticulatio i knäled	1	Gangraena postfebr. typh.	—	1	—	1	—
" i talo-cruallid	1	Laceratio pedis + sepsis	—	1	—	1	—
Resectio i skulderled. . .	1	Arthrit. et osteomyel. sup-	—	—	—	—	—
" i knäled	1	pur.	—	1	—	1	—
" d:o	1	" d:o	—	1	—	1	—
Resectio i knäled + ex-		Subluxatio et contractura	1	—	—	1	—
stirpat. af patellae . . .	1	post pyarthr.	—	—	—	—	—
Arthrectomia synovialis.		Subluxatio et contractura	1	—	—	1	—
Kilformig tarsectomi + te-	2	post tbc.	—	2	—	2	—
notomi å achillesenan	1	Tbc. gen.	—	—	—	—	—
	1	Pes varo-equinus	1	—	—	1	—

Sedermera låg underbensamp.

Operation (Enl. K. Med.-styrrs cir. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrrs cir. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkingar
			under 15 år	15— 55 år	över 55 år	god	mindre god	dödlig	
Arthrotomia explorativa	1	Misstänkt knäledsmenisk- skada	—	1	—	1	—	—	
” + exstirpation	1	Afsliten knäledsmenisk	—	1	—	1	—	—	
Arthrotomi + exstirpation af främre delen af in- re menisken.	1	Laceratio menisc. gen.	—	1	—	1	—	—	
Arthrotomi + extractio + sutura	3	Mus articul. gen.	—	3	—	3	—	—	
Arthrotomi + aflägsnan- de af fria och pedun- kulerade exkrescenser	1	Ahrit. chron. deform. gen.	—	1	—	1	—	—	
Arthrotomi + exstirpat. af äggstor exkrescens	1	Gonit. tbc.	—	1	—	1	—	—	
Arthrotomi + drånage	1	Pyarthros. gen. (sepsis). Fractura	—	—	1	—	—	1	N:o 14.
” + tamponad	1	” patellae, (sepsis)	—	1	—	—	1	—	
” + utskrap- ning + drånage	1	Pyarthros. coxae + osteo- myel. femor.	—	1	—	—	1	—	
Arthrotomi + drånage	1	Arthrit. et osteit. suppur. pedis	—	1	—	—	1	—	
Incisio - jodoformglycer. + sutur	1	Coxit. tbc. c. abscessu	—	1	—	—	1	—	

Insprutning af jodof.-glyc.	15	Arthrit. tbc.	2	13	—	—	—
Punktion, spolning	9	Haemarthros. gen. traum.	1	8	—	—	—
d:o	3	Pyarthrosis gen. gonorrh.	—	3	—	—	—
d:o	2	d:o	—	2	—	—	—
Reposition under narkos	4	Luxatio humeri subcor.:	—	1	3	—	—
d:o	1	„ posterior antibrachii	—	1	—	—	—
d:o	1	„ femoris obturator. .	—	1	—	—	—
d:o	1	„ „ iliaca . . .	—	1	—	—	—
d:o	2	„ posterior pedis c.	—	—	—	—	—
		fractura malleolar . .	—	2	—	—	—
	1	Luxatio pedis varo-equin.	—	1	—	—	—
	1	„ humeri inveterata	—	1	—	—	—
	1	„ claviculo-acromialis	—	1	—	—	—
Blodig reposition . . .	1	„ inveterata i meta-	—	1	—	1	—
Blodig reposition + fixation med metalltråd .	1	carphalangealed. . .	—	—	—	—	—
Blodig reposition + förstärkning af ledkapseln genom fri transpl. af fascia lata.	1	Coxitis deformans c. subluxat.	—	1	—	—	—
Mobilisering i narkos	3	Hallux valgus	—	3	—	—	—
Kilformig osteotomi å metatarsalben + förlängning af extensor + hallucis senan	2	Genu valg.	—	2	—	—	—
Arthrotomi + kilformig resektion + fixation med metallsutur . . .							Samme pat. i samma séance.

Stelhet i leden kvarstående.

Operation (Enl. K. Med-styrs cirk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med-styrs cirk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkning
			under 15 år	15— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
Sen- och nervsutur	1	Vulnus incis. reg. carpi- volare	—	1	—	1	—	—	Samtliga böjsenor, normal rör- lighet. N:o 9.
Sensutur	1	Abscis. tend. musc. flexor. halluc.	—	1	—	1	—	—	
Incisio	4	Tendovaginitis	—	4	—	3	—	1	
III.									
Exstirpation och under- bindning af venae sa- phenae	64	Varices	—	58	6	64	—	—	
Exstirpation å underben och lår	2	" recidiv.	—	2	—	2	—	—	
d:o	1	Phlebolithiasis + trombo- tiserade vener	—	—	—	—	—	—	
Underbindn. i fossa ovalis	1	Thrombosis venae saph. Varix rupt.	—	—	—	—	—	—	
Perkutan omstickning	1		—	1	—	1	—	—	
Underbindning af art. sub- clav.	1	Aneurysma traumat. art. axill.	—	1	—	1	—	—	
Ligatur å art. carot. ext.	3	Maligna ansiktstumörer	—	—	—	3	—	—	I samma séance radikaloper.

Operation (Enl. K. Med.-stvr:s cirk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-stvr:s cirk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Onera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			under 15 år	15— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
Trepanation med hud-pe- riost-lambå + exstirpa- tio + tamponad -- hudsut. Uppriskyning af hudrån- derna med försök till slutning	1	Tumor reg. gyr. central. anter.	—	1	—	—	1	—	
Laminectomi, exstirpatio, sutura	1	Prolapsus cerebri post trepanat. prophylac. . Tumor cysticus (Glioma) med. spinal. (conus. terminal.)	—	1	—	—	1	—	N:o 72.
Laminectomi på III-V cervikalkotorna	1	Fractura et subluxatio + paraphlegia	—	1	—	—	—	1	N:o 6.
Laminectomi på cervikal- kotor	1	d:o + d:o	—	1	—	—	—	1	N:o 7.
Laminectomi på dorsal- kotor	1	Spondylit. tbc. + kom- pressionsmyelit.	—	1	—	—	1	—	
IV. Staphylorafia + urano- plastik	1	Palatoscisis	—	—	—	—	1	—	
Hudtransplantation enligt Thiersch	6	Defectus cutis	—	5	1	—	6	—	

Plastisk operation å ure- tralmyning	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Plastisk operation å scro- talhud	4	4	—	—	—	—	—	—	—
Plastisk operation	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Förstärkning af knäledsli- gament genom transpl. af fascia lata	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Fri periost-bentransplant. från tibia	1	1	—	—	—	—	—	—	—
V.									
Exstirpatio	1	1	—	—	—	—	—	—	—
d:o	3	3	—	—	—	—	—	—	—
d:o	4	2	—	—	—	—	—	—	—
d:o	1	1	—	—	—	—	—	—	—
d:o	5	3	—	—	—	—	—	—	—
d:o	3	1	—	—	—	—	—	—	—
d:o	1	1	—	—	—	—	—	—	—
d:o	2	1	—	—	—	—	—	—	—
d:o	1	1	—	—	—	—	—	—	—
d:o	23	1	—	—	—	—	—	—	—
d:o	8	21	—	—	—	—	—	—	—
d:o	8	8	—	—	—	—	—	—	—
d:o	1	—	—	—	—	—	—	—	—
d:o	1	1	—	—	—	—	—	—	—
d:o	3	—	—	—	—	—	—	—	—
d:o	1	1	—	—	—	—	—	—	—

Plastiska operationer se äfven
under II, V, VII, VIII, IX.

I 2 fall samtidigt exstirpation af
bursa (bursit) e. clavo.

Samtidigt inläggning af radium.
d:o

Operation (Enl. K. Med.-styrs. cir. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrs. cir. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			under 15 år	15— 55 år	över 55 år	god	mindre god	dödlig	
Utrymn. af djupa o. ytliga körtelmetastaser från Kilexcision + utrymning af regionära körtlar .	1	Cancer clitoridis . . .	—	—	1	1	—	—	Samtidigt inläggning af radium.
Exstirpatio	1	Cancer labii infer. c. me- tast.	—	—	1	1	—	—	
d:o	46	Tumor tubercul. femoris	—	1	—	1	—	—	
d:o	5	Lymphomata tbc. colli .	6	40	—	46	—	—	
d:o	1	” ” axillae	—	5	—	5	—	—	
d:o	1	” ” inguin.	—	—	—	1	—	—	
d:o	1	(Sternberg)	—	1	—	1	—	—	
d:o	1	Actinomykosis faciei . .	—	1	—	1	—	—	
d:o	4	” ” colli	—	1	—	1	—	—	
d:o	1	Inflammatoriska tumörer	—	1	—	4	—	—	
d:o	1	Granuloma	—	1	—	1	—	—	
VI.									
Sutur af mjukdelar . . .	1	Vulnus capitis et cranii c. prolapsu cerebri . . .	—	1	—	1	—	—	
Incisio, utskrapning . . .	1	Fistula dentis	—	1	—	1	—	—	

Operation (Enl. K. Med.-styr:s cir. k. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styr:s cir. k. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkingar
			under 15 år	15— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
Kragssnitt + exstirpation af vänstra loben	2	Struma	—	2	—	2	—	—	
Enucleatio	1	Cysta labii dextr. gland. thyr.	—	1	—	1	—	—	
VII.									
Thoracocentes	4	Pleurit. exsudativa	1	3	—	4	—	—	
Thoracotomi + dränage	1	Empyema pleurae.	—	1	—	1	—	—	
Resectio cost. + thoraco- tomi + dränage	8	d:o	—	8	—	7	—	1	N:o 30.
Resectio cost. + spolning + sutur	2	d:o	—	2	—	2	—	—	
Resectio cost. + thora- cotomi + dränage.	1	Empyema pleurae e. can- cer. oesoph. perfor.	—	1	—	—	—	1	N:o 76.
Resectio cost. V-IX (tho- racoplastik)	1	Pyopneumothorax.	—	1	—	1	—	—	
Resectio cost. + explora- tiv. lungpunktion	1	Tbc. pulmon.	—	1	—	1	—	—	
	1	Suspicio abscc. sive bron- chict.	—	1	—	1	—	—	

Operation (Enl. K. Med.-styrs cir. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrs cir. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			öfver 55 år	16— 55 år	under 15 år	god	mindre god	dödlig	
Laparotomia explorativa d:o	1	Suspicio cholelithiasis	1	—	—	1	—	—	
d:o	5	Cancer ventriculi inope- rab.	—	5	—	5	—	—	
d:o	1	Cholelithiasis + cholecys- tit.	—	—	—	1	—	—	Pat. 65 år. Den infl. gallblåsan adhærent till främre bukväg- gen; togs vid op för en malign tumor. Tumorn efter pat:s ut- skrifning försvunnen.
d:o	1	Pelveoperitonit. suppur. c. salpingit.	—	1	—	1	—	—	Suspicio appendicit.
d:o	1	Carcinosis peritonei	—	1	—	1	—	—	
d:o	1	Hæmatoma traumat. i musc. rect.	—	—	—	1	—	—	
d:o	1	Inflammatorisk tumor i musc. rect.	—	—	—	1	—	—	
d:o	1	Contusio abdom. cum ruptura lev. mesenterii etc. hæmorrh. intraperit.	—	1	—	1	—	—	
d:o	1	Hästkongjure	—	—	—	1	—	—	
d:o	1	Cystnjure	—	—	—	1	—	—	
d:o	1	Tumor malignus renis inop.	—	—	—	1	—	—	

Cholecystostomi	5	Cholelithiasis + Cholecystit.	—	—	—	—	—	—
Cholecystostomi	1	Cholecystit. chronica (hydrops)	—	4	1	5	—	—
Cholecystectomi, primär-af bukvägg utan dränage	2	Cholelithiasis + Cholecystit.	—	1	—	1	—	—
d:o	1	Cholelithiasis	—	1	1	2	—	—
Cholecystectomi + dränage af blåsbädd, partiel sutur af bukvägg	17	Cholelithiasis + cholecystit. ac. sive chron.	—	12	5	17	—	—
Cholecystectomi + chole- dochusdränage	1	Cholelithiasis + cholecystit. + icterus.	—	—	1	1	—	—
Cholecystectomi + hepaticusdränage	1	Cholelithiasis + cholangit.	—	—	1	1	—	—
d:o	1	Cholelithiasis + cholecystit. ac. et chron.	—	1	—	1	—	—
Laparotomi + excision af adenom i gallblåseväggen + adhærensflösning	1	Adenoma + pericholecystit. adhaesiva	—	1	—	1	—	—
Laparot. + sutur af ruptur + dränage	1	Contusio abdominis c. ruptura hepatis	—	1	—	1	—	—
Laparot. + punktion af lever + sutur af bukvägg	2	Suspicio abscess. hepatis	—	2	—	—	2	—
Relaparot. + inläggning af radium	1	Cholecystit. chron. c. fistula post cholecystostomiam	—	1	—	1	—	—

Samtidigt G. E. för benign pylor. stenos.

N:o 38 och 43.

Cancer misstänktes, då vid första operat. en cancerös tumor i lig. teres hepatis exstirperats.

Operation (Enl. K. Med.-styrs cirk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrs cirk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjuktes ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			under 15 år	15— 55 år	över 55 år	god	mindre god	dödlig	
Laparocentes Laparot. + uttappning + insprutin. af jodoform- glycerin	1	Ascites e cancer ventric.	—	1	—	—	1	—	} Samme pat. Upprepede tapp- ningar. Diagnos. oklar till sektion. No 81.
Laparot. + uttappning . Dränage af periton.-hålan med ven. saph. magn. enl. Ruotte	1	d:o Peritonitis tbc. (c. ascit.)	—	1	—	—	1	—	
Fiskblåsedrånage enligt Henschen	6	Ascites e tumor. malign.	1	4	1	6	—	—	
Laparot. med. + vinkel- snitt gm vänstra rectus + splenectomi	3	Cirrhosis hepat. c. ascit. d:o	—	1	1	2	3	—	
Laparot. + lösning af strangulation	1	Ruptura subcut. lienis c. hæmorrh. intraperit.	—	1	—	—	1	—	
Laparot. + lösn. af ad- hærent oment	1	Morbus Banti	—	1	—	1	—	—	
Laparot. + lösning af strangulation	1	Strangulatio ventriculi (part. pylor.)	—	1	—	1	—	—	
Laparot. + lösning af ad- hærent oment	1	Fixatio omenti major. in pelv. minor.	—	—	—	—	1	—	
Laparot. + lösning af strangulation	1	Strangulatio ventriculi (part. pylor.)	—	1	—	1	—	—	
Laparot. + lösning af ad- hærent oment	1	Fixatio omenti major. in pelv. minor.	—	1	—	1	—	—	

Laparot. + resektion af oment	2	Gangræna incip. omenti major. torquat.	—	2	—	—	—	—	G. E. = Gastro-enterostomia retrocol. poster. utan slynga. Seclusio pylori altitid med fascie strimma från fascia lata.
Laparotomi + G. E.	7	Ulcus ventriculi	—	7	—	1	—	—	N:o 32. I ett fall samtidigt cholecystostomi + exstirpation af malign tumör i lig. teres. I ett fall samtidigt invikning af ulcus.
d:o	1	Hyperaciditas	—	1	—	1	—	—	Besvären fortsatte.
d:o	1	Dilatatio ventriculi	—	1	—	1	—	—	
d:o	1	Pancreatitis	—	1	—	—	1	—	
d:o	2	Cancer ventriculi	—	—	2	—	—	—	
Laparot. + G. E. + bloccage af pylorusregionen	6	Ulcus ventriculi	—	6	—	—	—	—	I 3 fall samtidigt adhærens lösning för adhæsiv peritonit.
Laparot. + gastro-enterostomia retrocol. anter.	1	Cancer ventriculi	—	1	—	—	—	—	N:o 82.
Relaparot. i gammalt ärr + adhærenslösning + vidgning af G. E.-öppning + seclusio pylori	1	Adhæsiön. intraperiton. post G. E. + stenosing af G. E.	—	1	—	—	—	—	G. E. gjord å annat sjukhus.
Laparot. + pylororaphi + omenttransplant. + G. E. + prim. sutur.	1	Ulcus pylori perforans + hæmorrhagia.	—	1	—	—	—	—	N:o 35.
Relaparot. + seclusio pylori + adhærenslösning	1	Adhæsiön. intraperit. post G. E.	—	1	—	—	—	—	Funktionerrande, öppenstående G. E.

Operation (Enl. K. Med.-styrs. cirk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrs. cirk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkingar
			under 15 år	15— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
Laparot. + gastro-entero- stomia retrocol. anter. (Roux)	1	Cancer ventriculi	—	1	—	—	—	1	N:o 80.
Laparot. + gastro-entero- stomia anter. c. entero- anast.	2	d:o Hyperaciditas + ulcus- besvär	—	1	1	2	—	—	Relaparot. efter 12 dagar för ostillbara kräkningar. Affö- rande slyngan hade tillknack- lats. En jejunumslynga in- planterades mitt för gastro- ent-stället i jejunum, hvaref- ter normal tarmfunktion.
Laparot. + G.É. + bloccage	1	Ulcus ventriculi	—	1	—	1	—	—	
Laparot. + kilexcision .	1	" perforans ad pancreat. et ad pariet. anter. abdom.	—	—	1	1	—	—	Efter 2 dagar Witzelfistel å coe- cum. Ut läkt. En pat. synnerligen nedkom- men, fick 9:de dagen efter op. prolaps af tunntarm gm nedre delen af säret. Ut läkt efter reposit. G. É. för ulcus 1912. Besvären fortsatte äfven efter resektio- nen. Ut läkt.
Laparot. + cirkulär re- sektion	1	Ulcus ventriculi	—	1	—	1	—	—	
d:o	1	Cancer ventriculi	—	1	—	1	—	—	
d:o	2	d:o	—	—	2	2	—	—	
Laparot. + gastroplastik	1	Fortsatta besvär	—	1	—	—	—	—	Efter 2 dagar Witzelfistel å coe- cum. Ut läkt. En pat. synnerligen nedkom- men, fick 9:de dagen efter op. prolaps af tunntarm gm nedre delen af säret. Ut läkt efter reposit. G. É. för ulcus 1912. Besvären fortsatte äfven efter resektio- nen. Ut läkt.
	2	Ventriculus bisaccatus	—	2	—	—	—	—	

Laparot. + extractio efter gastrotomi	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Laparot. + Witzelfistel å ventrikeln	1	—	—	—	—	—	—	—	—
d:o	5	2	2	—	—	—	—	—	—
d:o	1	5	2	—	—	—	—	—	3 N:ris 77, 78, 79.
Relaparot. + Witzelfistel å ventrikeln	1	—	—	—	—	—	—	—	1 N:o 56.
Laparot. + gastropexi enl. Pagenstecher	1	—	—	—	—	—	—	—	Afförd död å annat ställe.
Laparot. + G. E. + blocage af pylorusregion.	6	—	—	—	—	—	—	—	I 3 fall samtidigt colo-colostomi.
Laparot. + G. E. + exclusio pylori	11	—	—	—	—	—	—	—	
Laparot. + G. E. + duodenographi med blockage + primärsutur	1	—	—	—	—	—	—	—	1 N:o 33.
Laparot. + G. E. + duodenographi med blockage + spolning + obetydlig dränage	5	—	—	—	—	—	—	—	I ett fall spolning. I de öfriga liten eller ingen uttorkning. I ett fall först laparot. explorat. öfver appendix. I ett fall måste efter en tid rebenstruktion med tömning af subfrenisk abscess göras.
Laparot. + G. E. + blocage Relaparot. + adhærenslösning + seclusio pylori	1	—	—	—	—	—	—	—	N:o 34. } Samme pat.

Operation (Enl. K. Med.-styrs cirk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrs cirk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			under 15 år	15— 55 år	över 55 år	god	mindre god	dödlig	
Laparot. + G. E. + oment- transplant. öfver ulcus	1	Arterio-mesenterial duo- nalstenos + ulc. vent.	—	1	—	1	—	—	
Laparot. + lösning af strangulat.	1	Ileus e strangulat. intest. ten.	—	—	1	1	—	—	
Laparot. + reposition + asept-tarmpunktion + adhærens lösning	1	Volvulus intest. ten. . . .	—	—	1	1	—	—	
Laparot. + lösn. af stran- gulat. + aseptisk tarm- punktion	2	Ileus e strangulat. int. ten. D:o et coeci et col. ascend.	—	1	1	2	—	—	
Relaparot. + asept. tarm- punktion + lösning af inkarcerat. + dränage	1	Ileus ex incarcerat. intest. ten. in abscess. pelv. min. post append.	—	1	—	1	—	—	
Relaparot. + Witzelfistel å fåg ileumslynga	1	Ileus, peritonit. post ulc. duoden. perfor.	—	1	—	—	—	—	
Laparot. + jejunostomi +	2	Cancer ventriculi	—	—	2	2	—	—	Afförd död å annat ställe.

Laparot. + ileostomi + ad- hærenslosning + ente- rotomi med "mjölkning"	1	—	—	—	—	1	N:o 52.
Laparot. + enterotomi m. extraktion + "mjölk- ning" af tarm + primär- sutur	1	—	—	1	—	1	} Samma pat. N:o 54.
Relaparot. + asept. tarm- punktion + ileo-ileo- stomi + Witzelfistel å coecum	1	—	—	1	—	1	
Laparot. + Witzelfistel å tunntarm	1	—	—	1	—	—	N:o 90. (Död efter 1 månad.)
Relaparot. + Witzelfistel å tunntarm	1	—	—	1	1	—	
Laparot. + tunntarmsre- sektion	1	—	—	1	—	—	Äfven akut peritonit, utgången från vänstersidigt adnexlidän- de. Samtidigt exstirpation af v. adnexerna.
d:o	1	—	—	1	—	—	
Laparot. + enteroraphi + ileo-colostomi + pri- märsutur	1	—	—	1	—	—	N:o 49. Död 7 veckor senare, läkt; perforation af annat sår.
Laparot. + ileumresek- tion + ileo-transverso- stomi + appendicostomi	1	—	—	1	—	1	
d:o	1	—	—	1	—	—	N:o 50.

1 Peritonitis chron. adhæsi-
va cum ileo strangulat.

1 Gallstensisileus

1 Ileus

1 Carcinom. peritonei c. ileo

1 Ileus post appendicit.

1 Invaginatio jejunojejunal.

1 Ileus e peritonit. chron.
adhæsiva

1 Ulcus perfor. ilei c. peri-
tonit. diffusa

d:o

Operation (Enl. K. Med.-styrs cirk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrs cirk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			under 15 år	15— 55 år	över 55 år	god	mindre god	dödlig	
Relaparot. + resektion af ileum med anus præter- nat + ileo-transv.stomi	1	Anus præternat. post re- sect. ilei pro gangræna	—	1	—	1	—	—	} Samme pat.
Relaparot. + adhærens- lösn. + asept. tarm- punktion + ingjuthn. af matolja	1	Peritonit. adhæsit. total. c. ileo.	—	1	—	1	—	—	
Excisio + etagesutur. af bukvägg	1	Fistula intest. ilei post appendic.	—	1	—	1	—	—	
Reposition + sutur	1	Prolaps af tunntarm ge- nom laparot. sår	—	—	1	1	—	—	
Laparot. + adhærens- lösnig.	1	Perigastrit. adhæs. post G. E.	—	1	—	1	—	—	
d:o Laparot. + adhærenslös- ning + peritonisering + fri omenttranspl. + in- gjuthning af matolja	1	Pericholecystit. chron. fi- brosa	—	—	1	1	—	—	
	1	Adhæsion. intraperit. post gravidit. tubar. rupt.	—	1	—	1	—	—	

Laparot. + adhærensloesn. + peritonisering + fri omentranspl. + ingjutr. af matolja	1	AdhæSION, intraperit. post appendicit.	—	1	—	—	—	—	I samtliga fall proc. vermit. mikroskop. undersökt och med få undantag säre för kro- niska och akuta inflamma- toriska förändringar.
Laparot. + adhærensloesn. + ingjutr. af matolja	1	Peritonit. chron. fibros. c. ileo	—	1	—	—	—	—	Bräcken fördela sig på föl- jande sätt: 16 rörliga h. si- diga ljumskbräck, 2 d:o in- carcer, 1 rörligt v. sidigt ljumskbräck, 1 umbilikal- bräck.
Laparot. + adhærensloesn. + peritonisering	1	Peritonit. chron. e perit. purul. diffusa	—	1	—	—	—	—	I ett fall under konvalescen- sen symptom af hæmorrhagi- sk diates; blödning från njur- rar, uterus etc. Efter 10 dgr relaparot. för infekteradt in- traperiton, hæmatom. Ut läkt. N:o 48, död i paratyfus efter 3 veckor.
Occasionel, profylaktisk appendectomi vid lapa- rotomi för	39	Diverse abdominella åkommor	—	37	2	39	—	—	I ett fall samtidigt coeoplica- tio för coecum mobile.
D:o vid radikaloper. af	20	Bräck	3	16	1	20	—	—	
Laparot., appendectomi, sutur	89	Appendicit. acuta simplex	2	85	2	88	—	1	
d:o	59	Appendicitis chronica	3	56	—	59	—	—	
d:o	42	” acuta et chro- nica	3	38	1	42	—	—	I ett fall samtidigt exstirpatio af cysta tubæ Fallopi. I ett fall d:o + adhærensloesning.
d:o	70	Appendicitis gangrænosa non perforans	2	67	1	70	—	—	I ett fall (kvinna, inguinalbräck) låg appendix i bräcksäcken. I samma seance rad. oper. af bräcket.
d:o	1	Appendicitis gangrænosa perforans?	1	—	—	1	—	—	Utskrefs läkt, sedan 3 veckor senare Douglas-abscess öpp- nats från rectum.
d:o	2	Appendicitis gangrænosa perforans c. perit. dif- fus. lib.	1	1	—	2	—	—	Ett fall utskrefs läkt, sedan 12 /dagar senare Douglas-abscess öppnats från rectum.

Operation (Enl. K. Med.-styrs cirk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrs cirk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkingar
			under 15 år	15— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
Laparot., appendectomi, dränage	1	Appendicitis gangrænosa perfor. c. abscess.	—	1	—	—	—	1	N:o 40.
Laparot., appendectomi, liten dränage	3	Appendicitis gangrænosa non perfor.	—	3	—	2	—	1	N:o 46.
d:o	43	Appendicitis gangrænosa perforans cum abscessu	3	35	5	41	—	2	N:o 41, 47. I ett fall efter någ- ra dgr relap. för subfren. absce. pat utskrefs efter flera mån., ej läkt. Troligen tbc-periton. I ett fall efter 22 dgr relaparot. för ileus; subchron. total perito- nit. Utläkt. I ett fall efter 14 dgr incision af Douglasabsce. från rectum, hvarefter hälsa.
d:o	1	d:o et cum ileo	—	—	1	—	—	1	N:o 42. Samtidigt Witzelfistel å coecum.
d:o	1	Appendicitis gangrænosa perforans c. abscessu retro-periton.	—	1	—	1	—	—	Efter 12 dgr revision, hvarvid nya abscesser öppnades. Där- efter en tid ileumfistel. Utläkt.
Laparot. + tömning och dränage + colostomi.	1	d:o	—	1	—	—	—	1	N:o 39.
d:o	10	Appendicitis gangrænosa perforans cum abscessu et cum peritonit. purul. lib.	—	10	—	9	—	1	N:o 43. 2 fall utskrifna läkta, sedan 12 dagar efter laparot. Douglasabscess öppnats från rectum.

Laparot., appendectomi, liten dränage.	17	Appendicitis gangrænosa perforans cum peritonit. purul. lib.	1	16	—	15	—	2	N:ris 41, 45. Den yngste pat. en 2-åring. En pat. fick efter en månad genomgå relaparot. för subchron. ileus beroende på adhärensor. Därefter symptomfri. I ett fall efter 19 dgr relap. för ileus och bäckenabscess, hvarefter pat. läktes och utskrefs symptomfri.
Laparot. + aseptisk tarmpunktion + appendectomi + resektion af nedre gangrænösa ileumslungen, hvars orala del utledes genom buksåret	1	Appendicitis gangrænosa perforans cum abscessu et cum gangræna ilei	—	1	—	1	—	1	
Kolpokæliotomi	2	Abscessus ex appendicit.	—	2	—	1	—	1	N:o 44. En pat. året förut opererad för stor appendicit abscess.
Ditaton forceé + incisio från rectum	7	Abscessus fossæ Dougl. post appendicit.	2	5	—	7	—	—	
Laparot. + dränage	11	Abscess. post. appendicit.	1	8	2	8	3	—	
Relaparot. + dränage	1	Hæmatoma infect. post. appendicit.	—	1	—	—	1	—	En pat. utskrefs efter flera månader, ej läkt. Periodvis fækalistiel. Troligen tbc-peritonit. 2 pat. afförda döda å annat ställe.
Relaparot. + punktion af ventrikel + jejunostomi	1	Ileus post G. E.	—	1	—	1	—	—	Afförd död å annat ställe.
Laparot. + coeoplicatio	1	Coecum mobile et dilatat.	—	1	—	1	—	—	Samtidigt appendectomi.
Laparot. + Witzelfistel å coecum	1	Ileus ex?	—	—	—	1	—	—	
d:o	1	Ileussyptomt efter ventrikelsekt. för cancer	—	1	—	1	—	—	
Relaparot. + Witzelfistel å coecum	2	Ileus paralytic. post appendicit.	—	2	—	1	1	—	Afförd död å annat ställe.

Operation (Enl. K. Med.-styrs. cirik. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrs. cirik. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjuktes ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			under 15 år	15— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
Relaparot. + Witzelfistel å coecum	1	Ileus e cancer. flex. sigm.	—	1	1	—	—	1	N:o 86.
Relaparot. + Witzelfistel å coecum + enterotomi och "mjölkning"	1	d:o	—	1	1	—	—	1	N:o 87.
Relaparot. + Witzelfistel å coecum + aseptisk tarpunktion	1	Ileus e cancer. coli des- cend	—	1	—	1	—	—	N:o 85. (Död 2 $\frac{1}{2}$ mån. efter op.)
d:o	1	Volvulus flexuræ sigm. + megalocol. sigmoid.	—	—	1	—	—	—	Samma pat. Fallet uppfatta- des först som cancer recti inoperab. Efter andra operat. försvann tumorn i bäckenet och sedan anus præternat. slutits, utskrefs pat. symp- tomfri.
Relaparot. + Witzelfistel å coecum	1	Salpingo-oophorit. chron. bilat. perforans ad in- test. recti	—	—	—	1	—	—	
Relaparot. + anus præ- ternat. å flexur. sigmoid.	1	d:o	—	1	—	—	1	—	
Laparot. + ileo-transver- so-stomi	1	Tbc. ileo-coecalis	—	1	—	—	—	—	Tumorn försvann.
Relaparot. + ileo-trans- verso-stomi	1	Inflammatorisk tumör i coecum + ileus	—	1	—	—	—	—	

Relaparot. + ileo-transverso-stomi	1	Cancer coeci	1	1	1	1	1	1	Lefvermetastaser. Appendectomi $\frac{1}{9}$ är tidigare å annat sjukhus.
d:o									
Relaparot. + ileo-sigmoideostomi	1	Fistula coeci post appendectomiam	1	1	1	1	1	1	I samma séance rad. oper. af fisteln (sutura å coecum, etagesutura af bukvägg).
Laparot. + ileo-transverso-stomi + aseptisk tarrpunktion	1	Tbc. coeci, col. ascend. et transversi	1	1	1	1	1	1	
d:o									
Laparot. + transverso-transverso-stomi	1	Cancer flex. col. hepat. + ileus	1	1	1	1	1	1	
Laparot. + sutur af sår + ileo-transverso-stomi	1	d:o							
Laparot. + sigmodeo-sigmodeo-stomi + asept. tarrpunktion	1	Coloptos (obstipatio)	1	1	1	1	1	1	
Laparot. + sigmodeo-sigmodeo-stomi + veckning af flexura sigmoid.	1	Tumor (ulcus) luet. flex. col. hepat. perfor. c. perit. diffusa	1	1	1	1	1	1	Vid relaparot. 14 dagar senare radikaloperation omöjlig på grund af nybildade adhärensor. Utskrifts läkt.
Relaparot. + transverso-sigmodeo-stomi	1	Ileus e cancer. flexur. sigmoid.	1	1	1	1	1	1	
Relaparot. + colo-colostomi + partiell sutur af tarmvägg med Witzel-fistel vid anus præternat.	1	Megalocolon (dilatatio et hypertroph. flex. sigm.) d:o	1	1	1	1	1	1	Samme pat. Efter andra operation. symptomen förbättrade.
		Anus prætern. å flex. sigm.	1	1	1	1	1	1	

Operation (Enl. K. Med.-styres cirk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styres cirk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			under 15 år	15— 55 år	över 55 år	god	mindre god	dödlig	
Relaparot. + transverso- sigmodeo-stomi + ad- hærenslossning	1	Strictura flexur. col. sin. + adæasion. intraper. .	—	1	—	1	—	—	
Laparot. + excision af fi- stel + resektion af ileum och en del af coecum + ileo-transverso-stomi .	1	Fistula intestini ilei + peritonitis chron. ad- haesiva (tbc.)	—	1	—	1	—	—	I samma seance exstirpat. af högersidig ovarialcysta.
Laparot. + resektion af ileum, coecum, col. a- scend. och början af col. transv. + ileo-transver- so-stomi	1	Cancer flexurae coli he- pat.	—	—	—	1	—	—	
Laparot. + resektion af col. transv. + transver- so-transverso-stomi .	1	Cancer coli transversa .	—	—	—	1	—	—	N:o 84. Död efter 25 dygn i bronchopneumoni.
Laparot. + resektion af flexur. sigmoid. + sig- modeo-sigmodeo-stomi + fri omentransplant.	1	Cancer flexurae sigmoid.	—	—	—	1	—	—	I samma seance Witzelfistel å coecum.
Laparot. + resekt. af flex. sigm. + sigm.-recto-stomi	1	d:o	—	1	—	—	—	—	I samma seance appendicostomi.

Laparot. + resektion af flexura sigmoidea . . .	1	Volvulus flexurae sigmoideae (ileus chronic.) . . .	—	1	—	—
Laparot. + tamponad Relaparot. + excision af gammalt ärr och fistel + resektion af ileum och caecum + ileo-transverso-stomi . . .	1	Tbc. ileo-coecal. perfor. c. abscess.	—	1	—	—
Uppdissekering af buk-vägg + excisio af fistel + sutur af coecalvägg + etagesutur af bukvägg	1	Tbc. ileo-coecal.	—	1	—	—
Radikalop. med sutur enl. Bassini	96	Fistula coeci	—	1	—	—
d:o	9	Hernia inguinal. mobilis	7	83	6	96
Radikalop. med sutur enl. Schultén	19	" " incarcer.	—	6	3	9
d:o	3	" " mobilis	1	15	3	19
Radikalop. med sutur enl. Fabricius	20	" " incarcer.	—	1	2	3
d:o	13	" " cruralis mobilis	—	15	5	20
		" " incarcer.	—	5	8	12
						1

Samme pat. 3 månader mellan operationerna.

I ett fall recidiv efter 8 mån. " " infektion med partiell afstörning af aponeuros. I ett fall samtidigt orchidopexi för cryptorchismus. I ett fall i samma seance laparot + entero-anastomos för perit. chr. fibrosa c. strictura intestini.

I ett fall recid., där Bassini-op. förut gjorts; vid den andra op. exstirperades en atrofisk testis och tunnikeln. I ett fall recidiv; Bassini-op. 14 mån. tidigare. I ett fall samtidigt ablatio testis för retentio et atrophia. I ett fall samtidigt laparot. + appendectomi; en gangränad appendix (46-årig kvinna) låg i bröcksäcken.

Operation (Enl. K. Med.-styrs cirf. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrs cirf. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkingar
			under 15 år	15— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
Radikaloperation . . .	6	Hernia umbilicalis mob. d:o	1	3	2	6	—	—	
d:o	1	" liniae albae mob.	—	—	1	1	—	—	
d:o	6	" ventralis in cicatrice	—	5	1	6	—	—	
d:o	2	" liniae alb. incarcer.	—	—	2	2	—	—	
Herniotomi + resektion af ileum; side-to-side ana- stomos; radikalop. med suturer enl. Schultén .	3	" inguinal. incarcer. c. gangraena intestin. . .	—	1	2	3	—	—	
Herniotomi; resektion af ileum; end-to-end ana- stomos; laparot. medial. + underbindn. af biö- dande mesenter. kärl; asept. punktion af tarmar	1	d:o	—	—	1	—	—	1	N:o 59.
Herniotomi; invikning af snörfåra; rad. op. enl. Fabricius	1	Hernia cruralis incarcer. c. gangraena incip. in- testin.	—	—	1	1	—	—	
D:o + resektion af ileum; side-to-side anastomos	1	Hernia cruralis incarcer. c. gangraena intestin. .	—	—	2	1	—	1	N:o 61.

Operation (Enl. K. Med.-styres cirk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styres cirk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar	
			under 15 år	15— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig		
Lumbalsnitt + pyelolitho- et nephrolithotomi . . .	1	Nephrolithiasis . . .	—	1	—	1	—	—	Samma pat., som äfven hade vänstersidig nephrolithiasis.	
Lumbalsnitt + pyelolitho- tomi, anläggning af tem- porär njurbäckenfistel . .	1	Nephrolithiasis dextr. . .	—	1	—	1	—	—		
Snitt i högra flanken + implantation af höger uretär i blåsan . . .	1	Lithiasis ureteris dextr. . .	—	1	—	1	—	—		
Lumbalsnitt + pyelolitho- tomi + temporär drä- nage af njurbäcken . . .	1	Nephrolithiasis . . .	—	1	—	1	—	—		
Lumbalsnitt + pyelithoto- mi + sutur af njurbäcken	2	d:o	—	2	—	2	—	—		
Lumbalsnitt + pyelithoto- mi + omedelbart ne- phrectomi för blödning	1	d:o	—	1	—	1	—	—		
VIII.										Kort förut opererad för sten i andra njuren.
Dilatation forcée, klyfning af abscessvägg (event. sfinctern)	15	Abscessus ad anum . . .	2	10	3	15	—	—		

Klyfning, utskrapning med eller utan dilatat. forcée	9	Fistula ani	—	9	—	—
Dilatation forcée	5	Contractura, fistula ani	—	2	3	5
Incisio	5	Abscessus reg. analis	—	5	—	5
Excisio	2	Fistula reg. sacral., coccyg. ani tbc.	—	2	—	2
d:o	1	Polypus recti	—	1	—	1
Dilatat. forcée + extirpat.	1	Incontinentia ani	—	1	—	1
Parafininjektion	1	Hæmorrhagia e varic. recti rupt.	—	1	—	1
Dilatat. forcée + tamponad	1	Tumor hæmorrh. incarc.	—	1	—	1
Klyfning af sfinctern, reposition, tamponad	1					
Dilatat. forcée + extirpat. (genom cirkul. excisio eller med Paquelin eller sax efter krossning)	46	Tumor hæmorrhoid.	—	42	4	46
Inläggning af bronsaluminiumtråd enl. Thiersch	1	Prolapsus recti	—	—	1	—
Radikalop. enl. Rhen-De-lorme	1	d:o	—	—	1	—
Dilatat. forcée + extirpat.	1	Cancer recti	—	1	—	—
Laparot. + mobilisering af flexur. sigmoidea	1	d:o	—	—	1	—
Sacralsnitt + amputatio recti	1	d:o	—	—	1	—

Omedelbart effekten god. Recidiv. efter 2 $\frac{1}{2}$ månad och in-carceration, ivaravid ringen uttogs.

} 12 seancer; samme pat.

Operation (Enl. K. Med.-styrs. cir. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrs. cir. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukes ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkingar
			under 15 år	15— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
Laparot. + mobilisering af flexur. sigmoidea + anläggande af coecal- fistel	1	Cancer recti	—	—	1	1	—	—	
Eystirpation af coccyx och nedre delen af sacrum + amputatio recti	1	d:o	—	—	1	—	1	—	
Anläggning af anus præ- tern. å flexur. sigmoid. Etagesuturer å bukvägg och coecum	1	Gangråna flexur. sigm. post amput. recti	—	—	1	1	—	—	Samme pat.
Witzelfistel å coecum . . .	2	Anus præternat. coeci . .	—	—	1	1	—	—	
d:o	1	Cancer recti inoperabil..	—	—	—	2	—	—	
Anläggning af anus præ- ternat. å flex. sigmoid.	8	Stenos. recti e cancer. prostatæ	—	1	—	—	—	1	N:o 91.
Laparot. + asept. punktion af tarmar och lösning af strangulation. Anus præternat. å flex. sigm. gm särskildt växelsnitt	1	Cancer recti + ileus e strangul.	—	1	7	8	—	—	I ett fall recidiv efter rad. op. I 7 fall kapning af tarmen; försänkning af anala delen; utledande af orala under hud- brygga öfver crista iliac.
									Mors efter 2/3 månad i perit. fr. perit. af tarmen. N:o 88.

Colostomi gm växelsnitt	1	Fistula recto-vaginal. post cancer recti operat.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Suturering	1	Vulnus contus. penis	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dorsalsnitt + partiel excision	1	Phimosis	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dorsalsnitt + reposition	1	Paraphimosis	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Excisio	1	Ulcus chronic. præputii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Amputatio penis	2	Cancer penis	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Exstirpatio	1	Cancer-recidiv å mons vener. e cancer. penis	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Extractio genom uretro-skop	1	Corpus alien. part. post. urethrae	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Urethrotomia perineal. + cateter à demeure	2	Ruptura traumat. urethrae	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Excisio af striktur + urethroraphi	2	Strictura urethrae post ruptur. traum. urethrae	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Urethrotomia perineal. + epicystotomia + cateter à demeure	1	Ruptura traumat. urethrae	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Epicystostomia	1	Strictura urethrae c. retent. urinae total.	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
d:o	1	Strictura urethrae gonorrh.	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Incisio	1	Abscessus periurethral.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Epicystostomia + Pezzerkateter	4	Hypertrophia prostat. c. retent. urin. total.	—	—	4	3	—	—	—	—	—	—	—
Transvesical prostatectomi	10	d:o	—	—	10	6	—	—	—	—	—	—	—
													1 N:o 63.
													4 N:ris 64, 68, 69, 70.

Samma patienter.

Samtidigt fractura pelvis.

Operation (Enl. K. Med.-styrs. cirk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrs. cirk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukes ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			under 15 år	15- 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
Vasectomia bilateral. . .	1	Hypertrophia prostat. c. retent. urin. total. . .	—	1	—	—	—	—	
Epicystostomi; extractio	1	Lithiasis vesicæ urinar. .	—	1	—	—	—	—	
Epicystotomi; extractio .	3	d:o	—	2	1	—	3	—	
Episystostomi; exstirpatio	1	Corpus alien. vesicæ uri- nar.	—	—	1	—	1	—	Sondspets.
Epicystotomi; exstirpatio	1	Cancer vesicæ urinar. . .	—	—	1	—	1	—	
Laparot. + excisio af naf- vel + exstirpatio af . . .	1	d:o	—	—	1	—	1	—	
Exstirpatio	1	Kvarstående urachusfistel	—	1	—	—	1	—	
Ablatio testis	2	Cysta epididym.	—	1	—	—	1	—	
Ablatio testis + Bassini- sutures.	1	Retentio et atrophia testis	—	2	—	—	2	—	I ett fall samtidigt radikalop. af scrotalbräck.
d:o	1	Teratoma testis	—	1	—	—	1	—	
Ablatio testis	2	Hydrocele testis inflam- mat.	—	1	—	—	1	—	
" + Bassini- sutures.	4	Epididymit. suppur.	—	1	1	—	2	—	Malign tumör misstänktes.
Epididymectomia	1	" tbc.	—	3	1	—	4	—	
	1	" suppur.	—	1	—	—	1	—	

Operation (Enl. K. Med.-styrs cirk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrs cirk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			under 15 år	16— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
Instrumentellt evidement d:o	6	Abortus	—	6	—	6	—	—	I ett fall förnyad abrasio efter 4 månader för fortsatta blöd- ningar. I ett fall explorativ abrasio (i ett förelåg cancer, i 2 myomata uteri).
Dilatation enl. Hegar + abrasio mucosae	1	Mola hydatidosa	—	1	—	1	—	—	
Laparot. + salpingectomi + uttorkn.af blod + sutur	28	Endometrit., metrorrha- gia etc.	—	25	3	27	1	—	Hade vid ink. gonorrh. Sköt- tes några veckor under diag- nos salpingit. + pelveope- rit. gonorrh. Bäckenabscess misstänktes.
Laparot.+ adhaerenslösn. + salpingo-oophor-ec- tomia sin. + dränage	5	Graviditas tubaria rupta	—	5	—	5	—	—	
	1	Haematocele chronic. ret- rout. c. pelveoperitonit. e. gravid. tub. rupta	—	1	—	1	—	—	
	1	Haematocele retrouterin.	—	1	—	1	—	—	
	1	Haematocele retrouterin. e. cyst. corpor.lut.rupta	—	1	—	1	—	—	
	1	Cysta follic. ovarii rupta c. haematocele retrout.	—	1	—	1	—	—	
	1	Haemorrhagiskt infarce- rade tubarcystor	—	1	—	1	—	—	
Laparot. + exstirpatio af Laparot. + ensidig ova- riotomi.	5	Cysta ovarii simplex	—	5	—	5	—	—	
									Samtidigt exstirpat. af gangræ- nös appendix.

Operation (Enl. K. Med.-styrrs cirik. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrrs cirik. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			under 15 år	15— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
Laparot. + radikaloper. enl. Wertheim	1	Cancer corpor. uteri et lymphogland.	—	1	—	1	—	—	
Kolpo-koeliotomi	5	Abscess. pelv. minor. e salpingit.	—	5	—	5	—	—	
Laparotomi + dränage . X.	1	Abscess. pelv. minor. post pyosalp. rupt.	—	1	—	1	—	—	
Exenteratio orbitae + re- sektion af närliggande ben efter underbindn. af art. carot. ext.	1	Cancer orbitae	—	—	1	1	—	—	
XII.									
Königs radikaloperation Excisio af nagebädd	5	Unguis incarnatus	—	5	—	5	—	—	
Suturer af större yttliga sår	9	Paronychia dig. V pedis Vulnera contusa etc.	—	1	—	1	—	—	
Incisio	87	Abscess, karbunkel, phleg- mone etc.	—	8	—	9	—	—	
			2	35	—	87	—	—	

Incisio, utskrapning, jod-sprit.	16	Abscessus tbc.	5	11	—	16	—
d:o	1	Bursitis tbc. trochanter. .	—	1	—	1	—
Punktion, aspiration . . .	1	" traumatica iliaca . . .	—	—	1	1	—
" ex-	5	Fistulae	—	5	—	5	—
stirpatis etc.	1	Vulnus sclopetar. c. corp.	1	—	—	1	—
Punktion, tamponad . . .	4	alien.	2	2	—	4	—
" extractio	1	Gevärs-revolverkulor . . .	—	—	—	—	—
Extractio	1	Metallsuturer efter osteo-	—	1	—	1	—
"	1	syntes	—	1	—	1	—
Profexcisio	1	Ulcus simplex	—	—	—	1	—
d:o	3	" cancerosum	—	—	—	1	—
Incisio, tömning		Haematoma	—	2	1	3	—

Bilaga E.

Uppgift från Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg, Kirurgiska Afdelningen, för år 1913, angående operationer, utförda å ej intagna patienter.

Operation (Enl. K. Med-styres cirkl. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med-styres cirkl. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukkes ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			under 15 år	15— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
I.									
Amputation å fingrar och tår	65	Laceratio, amputatio trau- matica	1	55	9	65	—	—	—
d:o	6	Osteitis suppurativa	—	3	3	6	—	—	—
d:o	1	Tumor digiti V man.	—	—	1	1	—	—	—
Amputation å spetsen af falang + evulsio inguinis	1	Osteoma subunguale	1	—	—	1	—	—	—
Utskräpn., seqvestrotomi	6	Osteitis suppurativa	—	5	1	6	—	—	—
Reposition i narkos	7	Fractura	4	3	—	7	—	—	—
d:o	1	Refractura	1	—	—	1	—	—	—
Desinfectio, sutur	6	Amputatio traumatica di- giti	—	6	—	6	—	—	—
d:o	9	Fractura complicata di- giti	2	7	—	9	—	—	—

II.									
Exarticulation i finger- och tåled	22	Laceratio, amputatio traumatica	3	16	3	22	—	—	—
d:o	2	Ostetis suppurativa	—	2	—	2	—	—	—
Punktion, spolning	1	Gonitis purulenta	—	1	—	1	—	—	—
Incisio	8	Tendovaginitis	—	8	—	8	—	—	—
d:o	2	Bursitis	—	1	—	2	—	—	—
Sensur	29	Abscisio tendinum	1	28	—	29	—	—	—
Muskelsutur	2	" musculi	—	2	—	2	—	—	—
Exstirpatio	3	Ganglion	—	3	—	3	—	—	—
Reposition i narkos	23	Luxatio	3	12	8	23	—	—	—
Desinfectio, reposition, sutur	1	" complicata	—	1	—	1	—	—	—
III.									
Ligatur af större artär	6	Vulnuscum haemorrhagia	—	5	1	6	—	—	—
Incisio, tömning	9	Haematom	—	5	4	9	—	—	—
" utskrapning	15	Lymphadenitis tbc.	4	10	1	15	—	—	—
d:o	39	" et lym- phangitis suppurativa	9	25	5	39	—	—	—
Incisio	1	Thrombophlebitis	—	1	—	1	—	—	—
V.									
Exstirpation af	35	Atherom	1	28	6	35	—	—	—
d:o	1	Naevus	—	1	—	1	—	—	—
d:o	5	Clavus	—	2	3	5	—	—	—

Operation (Enl. K. Med.-styrs cirk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrs cirk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukes ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			under 15 år	15— 55 år	över 55 år	god	mindre god	dödlig	
Exstirpation af	14	Verruca	2	11	1	14	—	—	
d:o	1	Dermoid	—	1	—	1	—	—	
d:o	4	Cysta simplex	—	4	—	4	—	—	
d:o	1	Cancroid	—	—	1	1	—	—	
d:o	1	Ulcus rodens recidivans	—	—	1	1	—	—	
d:o	1	Cancermetastaser i fossa supraclav.	—	—	1	1	—	—	
d:o	1	Inflammatorisk tumor	—	1	—	1	—	—	
d:o	3	Granulom	—	2	1	3	—	—	
d:o	2	Fibrom	1	1	—	2	—	—	
d:o	2	Lipom	—	2	—	2	—	—	
d:o	5	Lymphomata tbc.	—	5	—	5	—	—	
d:o	1	Lymphadenit	—	1	—	1	—	—	
d:o	1	Angiom	—	1	—	1	—	—	
d:o	1	Tumor labii major.	—	1	—	1	—	—	
d:o	1	Cylindrom	—	1	—	1	—	—	
VI.									
Extractio dentis	45	Caries	2	42	1	45	—	—	
Incisio	26	Periostitis alveolaris	3	23	—	26	—	—	
d:o	4	Abscessus peritonsillaris	—	—	—	4	—	—	

Incisio	1	Aktinomykosis colli	—	—	—	—	—	—	—
" extractio	1	Sialolithiasis	—	—	—	—	—	—	—
Sutur	1	Blödning efter tandextraktion	—	—	—	—	—	—	—
Exstirpatio	2	Ranula	—	—	—	—	—	—	—
VII.									
Incisio	7	Mastitis suppurativa	—	—	—	—	—	—	—
Exstirpatio	2	" chronica	—	—	—	—	—	—	—
d:o	1	Cancer mammae	—	—	—	—	—	—	—
d:o	4	Adenoma "	—	—	—	—	—	—	—
VIII.									
Dorsalsnitt	1	Phimosis congenita	—	—	—	—	—	—	—
Reposition under narkos	1	Paraphimosis	—	—	—	—	—	—	—
Incisio	1	Abscessus periurethralis	—	—	—	—	—	—	—
d:o	3	" ad anum	—	—	—	—	—	—	—
Litholapaxi	1	Lithiasis vesicae urinariae	—	—	—	—	—	—	—
IX.									
Incisio	3	Bartholinitis suppurativa	—	—	—	—	—	—	—
Instrumentellt evidement	1	Retentio ovi abortivi	—	—	—	—	—	—	—
X.									
Exaeresis	5	Corpus alienum corneae	—	—	—	—	—	—	—

Operation (Ent. K. Med-styr:s cirk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Ent. K. Med-styr:s cirk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukes ålder			Opera- tionens ut- gång		Anmärkningar
			under 15 år	15— 55 år	över 55 år	god	mindre god	
XI.								
Extractio	1	Corpus alienum meatus auditorij externi	1	—	—	1	—	—
XII.								
Extractio	108	Corpus alienum (nålar, kulor, glas, stickor, spi- kar etc.)	7	92	9	108	—	—
Könings radikaloperation	6	Unguis incarnatus	—	6	—	6	—	—
Suturer	427	Vulnus sive laceratio	57	334	36	427	—	—
Incisio	264	Phlegmone, abscessus, carbunculi. etc.	20	234	10	264	—	—
Trepanation af nagel. d:o	134 12	Panaritium " sive haematoma subungual.	7	123	4	134	—	—
Bortklippning af nagel och granulationer	14	Paronychia	2	11	—	14	—	—
Evisio unguinis	38	Laceratio sive contusio c. haematoma	1	36	1	38	—	—

Å intagna patienter hafva utförts . . 1,695 operationer.
 Å ej intagna patienter hafva utförts 1,478 registr. ingrepp.

Till allmän narkos har vanligen användts eter (droppmetod å öppen mask). Blott i ett fåtal fall och då på särskilda indikationer har kloroform kommit till användning. Vid operationer å hufvud har några gånger begagnats intratracheal narkos med Kuhns apparat. Till en del mindre ingrepp (polikliniska) har bromætyl-narkos gifvits. Ett stort antal operationer har utförts under lokalanæstesi med novokain-suprarenin (bråck, varicer etc). Vid prostatectomier, amputationer för gangræna senilis etc. har som regel begagnats lumbalanæstesi med 5 % tropacocain, alltid utan påvisbara olägenheter.

Polikliniken har under året besökts af 23,074 personer. På icke poliklinisk tid hafva inkommit och behandlats 1,536 personer.

Lennart Norrlin,
 1:ste andreläkare.

Bilaga H.

**Uppgift från Allm. och Sahlgrenska Sjukhusets
Kirurg. afdeln. för år 1913 angående för skador
och förgiftningar intagna, med hänsyn till
skadans natur och påföljd.**

Skadans natur	Intagna		Skadans påföljd	
	män	kvinnor	döden	Överlevande Kvarstående de men
Sår utan komplikationer (vulnus)	62	11	—	73
Varbildning i följd af inträng. kropp eller skada å huden eller subkut. bindväfven (sepsis)	39	10	2	3 44
Ledvrickning (distorsio, luxatio)	24	3	—	5 22
Utgjutning i led (synovitis traumat. haemarthrosis)	22	2	—	3 21
Benbrott, enkelt (fractura simplex)	143	55	—	50 148
„ kompliceradt (fractura complicata) ¹	24	3	1	15 11
Afskärning af muskel, sena, nerv	—	1	—	— 1
Skada å större kärl	1	—	—	— 1
Krossning, afhuggning, afslitning, (amputatio traumatica, laceratio) { af 1—2 fingrar	3	1	—	3 1
{ af 3—5 fingrar, hand	1	—	—	1 —
{ af arm	1	—	—	1 —
{ af tår eller fot	4	—	—	4 —
Förbränning (combustio) { fingrar, hand	4	1	—	— 5
{ ansikte	7	3	—	— 10
{ andra kroppsdelar	5	4	—	— 9
Förfrysning (congelatio) { tår, fot	—	1	—	— 1
{ andra kroppsdelar	1	—	—	— 1
Ruptur af mesenteriet	1	—	—	— 1
Prolaps af testikel	1	—	—	— 1
Skada å lever, mjälte njure, urinblåsa	6	1	1	— 6
„ å urinröret	3	—	—	— 3
Öppnande af lung eller hjärtsäck (vulnus perforans)	2	—	1	— 1
Skada å bitestikeln	1	—	—	— 1
Hjärnskakning (commotio cerebri)	28	6	—	— 34
Brott å hjärnskålens botten (fractura baseos cranii)	13	1	2	3 9
Direkt skada å hjärna eller ryggmärg	6	—	2	2 2
Kontusion	33	10	—	— 43
Haematom	6	6	—	— 12
Haematothorax	2	—	—	— 2
Tendovaginit	5	3	—	5 3
Summa	448	122	9	95 466

¹ Brott å hjärnskålens botten upptagas ej här.

Bilaga I.

Uppgift från Allm. och Sahlgrenska Sjukhusets
Kirurg. afdeln. för år 1913 angående för skador
och förgiftningar intagna, med hänsyn till
skadans tillkomstsätt.

Skadans tillkomstsätt	Intagna		Skadans påföljd	
	män	kvinnor	döden	Öfver- räande Kvarstiden- de men
<i>A. Olycksfall i yrkesarbete.</i>				
Vid handterandet af yxa	5	—	—	5
” ” ” andra verktyg	1	—	—	1
” transmissioner	2	—	1	1
” elektriska motorer och ledningar	1	—	—	1
” hissar och lyftkranar	1	—	—	1
” arbetsmaskiner inom metallindustrien	2	—	—	2
” ” ” varf och skeppsbyggeri	6	—	—	1 5
” ” ” träindustrien, cirkelsåg	4	—	—	2 2
” ” ” textilindustrien	1	—	—	1 —
” ” ” pappersindustrien	2	—	—	1 1
” ” ” andra industrier	2	—	—	1 1
Genom fall från stege, af- sats, ställning; genom halkning, nedstörtande föremål, ras	4 27 7 29	—	—	1 3
vid jordaruksarbete				1 3
” byggnadsarbete				1 5 21
inom träindustrien				2 5
” ” ” andra industrier	29	—	—	2 27
Genom inträngande föremål såsom, träflisor, spikar glasskärfvor	18	5	2	4 17
Vid körning	10	—	—	2 8
Genom slag, stöt eller bett af djur	14	2	—	3 13
” beröring med hett vatten, ånga	8	5	—	— 13
” ” smält eller het metall, glas m. m.	1	1	—	— 2
Transport	145	13	4	25 129

Skadans tillkomstsätt	Intagna		Skadans påföljd		
	män	kvinnor	döden	Kvarstående de men	Över- stående
Transport	145	13	4	25	129
Genom sprängskott	3	—	—	—	3
Vid handterandet af dynamit l. andra explosiva ämnen	8	1	—	1	8
„ järnvägstrafiken	16	—	1	6	9
„ sjöfarten	63	—	2	7	54
„ militärjänst	4	—	—	2	2
<i>B. Olycksfall i yrkesarbete.</i>					
Vid hushållsgöromål	9	30	—	7	32
Under resa: på järnväg	—	1	—	—	1
åkning	7	2	—	3	6
Kullstött af spårvagn, automobil, öfverkörd o. d.	34	14	1	8	39
Vid sport och gymnastik: gymnastik	1	—	—	—	1
jakt: skottskada	2	—	—	—	2
fiske	4	1	—	—	5
velocipedåkning	11	1	—	1	11
fotboll	1	—	—	1	—
ridning	3	—	—	—	3
skridsko-, skidåkning o. d.	6	2	—	1	7
lek	20	2	—	6	16
Vid slagsmål och öfverfall	21	3	—	3	21
Under rusets inflytande	32	4	—	5	31
I följd af sjukdom (epilepsi, svimning m. m.)	2	7	—	—	2
Gång å gata o. d.	28	15	—	9	34
Fall i trappa o. d.	21	26	—	8	39
Under badning	1	—	1	—	—
Vådaskott	2	—	—	—	2
<i>C. Själfmordsförsök.</i>					
Med skärande vapen	3	—	—	—	3
„ skjutvapen	1	—	—	—	1
Summa	448	122	9	95	466

Lennart Norrlin.

Redogörelse för dödsorsakerna

hos

1913 å kirurgiska afdelningen vårdade patienter.

af

LENNART NORRLIN

1:ste andreläkare.

För genom olycksfall o. d. skadade hafva under 1913 varit intagna 448 män och 122 kvinnor. Af dessa ha 9 — alla män — aflidit. Dessutom har under året dött en man, intagen 1912 för traumatisk åkomma.

1) 49-årig sjöman (2289/1912), som under yrkesarbete ^{30/11} 1912 ådragit sig ett enkelt, komminut brott å venstra lårets midt, inkom omedelbart. Försök att häfva dislokationen med sträckbehandling misslyckades, hvarför en vecka efter olycksfallet osteosyntes med elfenbenstapp och metalltråds suturer. Läkning per primam med någon förkortning. Af särskild anledning — mannen utlänning — kvarstannade han å sjukhuset ^{1/2} år, gick utan stöd vid utskrifningen till konvalescent-afdelningen ^{31/5}. Efter en vecka symptom af osteomyelit i det brutna benet. Trots upprepade osteotomier, hvarvid de 3 metallsuturerna och elfenbenstappen uttogos, fortskred processen. Hög lårbensamputation ^{5/8}. Mors ^{12/8}.

Sektion: Fractura femoris + Osteomyelitis femoris + Septicopyämia.

2) 48-årig man (2207/1913), öfverkörd af automobil. Klinisk diagnos: Fractura complicata anticruris + Vulnus contus. capitis + Hæmorrhagiæ cerebri + Pneumonia acuta. Dagen efter inkomsten temperaturstegring upp till 39,5. Temp. sedan omkring 39, tills pat. efter 5 dygn afled.

Sektionsdiagnos lika med den kliniska + Nephritis chronica.

3) 38-årig arbetare (1127/1913), som träffats af en stock, fallit baklänges och slagit hufvudet i marken, infördes omedelbart. Blef efter c:a 6 t. medvetlös, samtidigt hårdsymptom, hvilka dock ej tilläto säker lokaldiagnos. Inkomstdagen profrepanation å höger sida i tinningtrakten. Man fann spänd dura, intet blod epi- eller subduralt. I samma seance trepanation å motsvarande ställe å venster sida. Tömning och dränage af subduralt hæmatom. Mors 6 t. senare, utan att pat. vaknat till medvetande.

Sektion: Fractura baseos cranii + Contusiones lobior. frontal. cerebri cum hæmorrhagia subdurale.

4) 29-årig järnvägsarbetare (2126/1913), kullkastad af tåg. Inkom samma dag medvetlös. Medvetandet återkom efter ett par timmar, men han blef aldrig fullt klar, utan slöheten tilltog. F. ö. inga förlammings- eller retningsymptom (puls 76-82, inga kräkningar, inga pareser etc.) tills döden inträdde på 7:de dagen efter præmortal temperaturstegring till 40,5.

Sektion: Fractura baseos cranii c. hæmorrhagia epidurale cerebri + Hæmorrhagia levis epi- et intradurale medullæ spinalis + Bronchopneumoniae. (De extradurala blödnin-garna bilaterala).

5) 63-årig arbetare (2521/1913), som indragits och fastnat i en värmlledning: venstra armen och hufvudet voro alldeles tillsnörda, den skadade måste skäras ut. Vid inkomsten omedelbart därefter shocksymptom. På venster arm, som pat. ej alls kunde röra, var pulsen kännbar blott högst upp i axillen. Därnedanför en del blånader; dylika äfven å venstra nedre delen af thorax samt kring ögonen. Ingen abnorm dämpning öfver lungorna. Venstra testis sliten ur sina höljen. C:a 5 t. efter traumat frilades under novokain- adrenalin-anæstesi v. art. brachialis högt upp. Den visade sig i öfre delen pulserande, därnedom på ett ungefär 3 cm. långt stycke krossad och fylld af koagler. Nedom denna del var artären hopfallen. Resektion af c:a 3 cm.; kärlsutur enligt Carrel. Endast ett par droppar blod från suturstället, sedan klämmanne aftagits. Efter operationen v. radialis pulsen tydlig, ehuru svag, och v. armen förhöll sig som den högra. — Hjärtvärksamheten under operationen rätt kraftig (vid stöd mot hjärttrakten kändes ictus lyftande). — Pat. afled 9 t. efter operationen.

Sektion: Fractura sterni et costar. nonnull. + Hæma-

tothorax + Hämopericardium + Dislaceratio pericardii + Dislaceratio (operata) arteriæ brachial. sin.

6) 25-årig inspektör (1647/1813), som 3 dagar före inkomsten under badning hoppat på hufvudet från en brygga i sjön på grundt vatten och kört hufvudet i botten. Fullständigt lam i hela kroppen med undantag för hufvudet. Sensibilitet fullkomligt borta nedom C IV. Radiogram visade bl. a. hopprässning af 4 och 5 halskotornas kroppar, hvilka dessutom voro förskjutna något bakåt. 2 dagar efter inkomsten laminectomi på 3-5 cervikalkotorna. Mors följande dygn efter præmortal temperaturstegring till 42°.

Sektion: Fractura columnæ vertebral. cervical. (vertebr. 3-5) + Dislaceratio medullæ cervicalis.

7) 32-årig matros (347/1913), som träffats af en fallande topplanterna i hufvudet. Vid inkomsten samma dag delvis paretisk i armar, fullständigt i bål och nedre extremiteter. Måste tappas. Radiogram visade fraktur på 3 halskotans processus spinosus och på bågen; kompressionsfraktur å 5:te halskotans corpus. Efter 14 dagars sträckbehandling laminectomi på 3:dje halskotan. Tilltagande pares, decubitus, cystit etc. Mors 2½ månad efter olycksfallet.

Sektionen bestyrkte den kliniska diagnosen.

8) 57-årig bryggeriarbetare (1739/1913), alkoholist, som under arbete (och akut rus) fallit från ett tak, infördes omedelbart. Temp. 36°; puls 80; urinen innehöll alb, röda blodkroppscylindrar. Stark ömhet öfver hela thorax, i synnerhet venster sida, ömhet i båda lumbalregionerna, mest den venstra. Ömhet under thoraxkanterna å båda sidor; buk i öfrigt utan anmärkning. Försämring följande dag med dålig puls, temperaturstegring till 39,2, cyanos, kräkningar. Mors 1½ dygn efter olycksfallet.

Sektion: Fractura baseos cranii et costarum 2, 3, 4, 5 sin. et radii dextri + Ruptura hepatis et renis dx. + Nephritis subchronic. + Bronchopneumoniæ.

9) 49-årig arbetare (2709/1913), som 3 dagar före inkomsten stuckit sig i venster tumme på rostig spik. Frysningar, svettningar, hosta. Företedde vid undersökning varig tendovaginit i handens alla böjsenor. Allmäntillstånd dåligt,

betydligt med albumin i urinen, diffus bronchit. Omedelbart klyfning af volara ligamentet, incisioner öfver tummens och lill-fingrets böjsenor, i vola manus etc. Temperatur därefter aldrig under 40. Mors 3 dygn efter inkomsten.

Sektionsdiagnos lika med den kliniska (sepsis).

10) 39-årig arbetare, alkoholist, (2401/1913), som 6 dagar före inkomsten rifvet sig å ena armbågen. Vid undersökning temp. 40°, svullnad i axillen. Vid incision intet var. De följande dagarna temp. mellan 39 och 40: symptom af delirium tremens. Mors 3 dygn efter inkomsten.

Sektionen visade stort utbredd infiltrat i börjande smältning i axelhålan och venstra sidan af bröstet + sepsis.

Dessutom hafva aflidit bland

II. *) *För ålderdomssjukdomar vårdade* följande:

11) 78-årig f. d. konduktör (87/1913), å hvilken ³⁰/₁ gjordes med godt resultat under lumbalanæstesi underbensamputation för gangræna senilis, fick under konvalescensen hemiplegiskt anfall och dog följande dag.

Sektion: Gangræna senilis pedis operat. + Ramollitiones cerebri cum hæmorrhagiis. + Cardiosclerosis + Nephritis chron. interstit.

12) 72-årig f. d. månadskarl (723/1913), som 1910 härstädes fått höger lår amputeradt för senilt gangræn, inkom ³/₄ med brand i venster ben. Behandlades med nitroglycerin, värme etc; fick 2 veckor efter inkomsten respirationsbesvär, afled 3 dygn senare.

Sektion: Gangræna senilis pedis + Bronchitis ac. + Nephritis ac.

III. *För akuta infektionssjukdomar vårdade:*

13) 28-årig skräddare 44/1913) med kryptogenetisk septico-pyæmia. Inkom ³⁰/₁₂ å med. afdeln., där han vårdades 9

*) Siffrorna hänvisa till bilaga C.

dagar. Man tänkte först på en gonorrhöisk allmän infektion. Blodprof taget $\frac{6}{1}$ visade rikligt med streptokokker. Trots incisioner af phlegmonösa infiltrat å båda armarna, fötter etc. samt behandling med antistreptokokkserum mors efter 10 dygn.

Sektion: Till smältning tenderande bilaterala bronchopneumonier, infektionsmjälte, parenchymatös degeneration af inre organ.

14) 68-årig handlande (1314/1913) med infektionssymptom utan angifven orsak i venster knäled sedan en vecka. Upprepade incisioner och dränage af leden. Efter 2 veckor pyarthros i venster armbågsled, hvilken äfven öppnades och dränerades. Mors efter ytterligare 5 dagar.

Sektion: Pyämia (multipla abscesser, infektionsmjälte etc.). Några ej öppnade abscesser kunde ej påvisas.

15) 61-årig hustru (1963/1913) öfverflyttades efter kritiskt temperaturfall från med. afdeln., där hon vårdats 4 dagar för akut pneumoni. Hade då en dygnsgammal svullnad och ömhet öfver venstra parotisregionen. Incision gaf intet var. Allmäntillståndet dåligt, pat. orolig med septiskt utseende. Mors efter 2 dagar.

Sektion: Pneumonia subacuta dextra + Parotitis metastatica + Oedema laryngis.

16) 64-årig städerska 2216/1913), som sedan en månad tillbaka företett hudblödningar å hela kroppen, inkom $\frac{3}{10}$ för en sedan 3 dagar förefintlig karbunkel å öfverläppen med påverkadt allmäntillstånd, ödem i hela ansiktet och tungan. Multipla skarifikationer medförde först någon förbättring; men mors inträdde rätt plötsligt 12 dygn efter inkomsten.

Sektion: Carbunculus labii super. + Septichæmia (emphysema malignum; ur mjälte, blod, hjärtkött odlades bacillus emphysemat. malign.).

17) 48-årig fabriksarbetare (2639/1913), som 8 dygn före inkomsten "rifvit af en finne" på öfverläppen, föredde vid undersökning $\frac{3}{12}$ stark rodnad och svullnad omkring höger öga samt tydlig chemosis; temp. 39,7; puls 120. Omedelbart incision i orbitan, utan att var träffades. Följande dag, då det septiska tillståndet kvarstod, exenteratio orbitae med tamponad. Ej heller nu fanns var. Sedan försämrades tillståndet allt mera (delirier). Mors 8 dagar efter inkomsten.

Sektion: Thrombophlebitis septica orbitæ et sin. cavernos. dextr. cum metastas. pulmo. amborn. + Tbc. pulmon.

IV. För kroniska infektionssjukdomar vårdade:

18) 33-årig kontorist (2038/1912) med multipel tuberkulos, för hvilken han sedan 1905 vårdats å sanatorium och upprepade gånger här, var 1910 intagen under diagnos: tbc. prostatae cum fistula urinaria perinei. Under tvenne sjukhusvistelser 1912 gjordes dubbelsidig ablatio testis + excision af svålig fistelväfnad i perineum. Läkning inträdde ej, diarréer tillstötte; mors marantico modo.

Sektion: Tbc. pulmon. cum cavernis + Tbc. urogenital. + Degeneratio amyloid. organum etc.

19) 34-årig hustru (2464/1912) med flerårig, högersidig lungtuberkulos, för hvilken hon å annat sjukhus behandlats med konstgjord pneumothorax sista året. Hade tidigare under 1912 varit här intagen och opererad för tuberkulös perinealfistel. Sista tiden starkt varigt innehåll i höger pleurasäck samt rikligt purulent expectorat. Inkomstdagen ²⁸/₁₂ 1912 rebensresektion, thoracotomi, dränage. Cirka 3 liter var uttogs. Efter öfvergående förbättring tynade pat. hastigt af och dog ¹⁶/₁ 1913.

Sektion: Perforatio cavern. tubercul. pulm. dextr. ad cavum pleuræ + Degeneratio amyloid. organum etc.

20) 34-årig tvätterska (618/1913) öfverförd från medicinska afdelningen under diagnos: *Abscessus pelvis + Tuberculosis pulm. + Cystit.* Utan narkos öppnades och dränerades omedelbart från vagina stor med stinkande var fylld bäckenabscess. Mors 9 dygn senare.

Sektion: Tuberculosis pulm. et genital. intern. et peritonei + Abscessus pelvis + Cystit.

21) 76-årig hustru (2484/1913) inkom ¹²/₁₁ för behandling af luetiskt underbenssår. Efter några dagar symptom af organiskt hjärnlidande. Mors ²⁵/₁₁.

Sektion: Ulcus anticurur. dextr. + Aneurysma aortae luetic. + Hepar lobatum + Emollitiones cerebri.

22) 40-årig maskinist (1281/1911) inkom $21/8$ 1911 och vårdades till mors $12/7$ 1913 under diagnos: spondylitis et myelitis tuberculosa cum paraplegia. Var gift, förnekade luetisk infektion. Rätt snart tillstötte stora, progredierande decubitus, cysto-pyelit etc. Röntgenfotografi visade, att 2-5 dorsalkotor-nas intervertebral-skifvor voro förstörda, under det att själftva kotorna voro väl bibehållna. Behandlingen blott symptomatisk (inmobiliserande, roburerande etc.) Från planerad laminectomi afstods på grund af decubitus.

Sektionen afslöjade *multipla luetiska processer* (Wassermanns reaktion ej gjord): *Myelitis dorsalis luetica* + *Osteitis vertebr. 2-5 dorsalis* + *Osteitis claviculae dextr.* + *Aneurysma aortae* + *Hepar lobat.* + *Pyonephrosis incip., decubitus etc.* — Af anamnestiska uppgifter hade möjligen karaktären hos smärtorna öfver dorsalkotorna, ”hvilka voro särdeles svåra nattetid och hindrade sömnen”, kunnat leda på rätt spår.

23) 24-årig kypare (474/1912), som november 1911 vårdats å med. afdeln. och tappats för vänstersidig pleurit, inkom åter $15/3$ 1912 med en 2-knytnäfves-stor abscessbildning å vänstra thoraxhalfvan. Vid punktion öfver vänster lunga kom nålen blott in i tjocka svålar. R-fotografi visade utbredda förlätningar i båda lungorna; $20/3$ utskrapade granulationer visade under mikroskopet talrika ”aktinomykosdrusen”. Trots upprepade incisioner, utskrapningar, excisioner, jodkal. progredierade processen. Metastatiska abscesser uppträdde, nephrit med anasarca universal. Mors $28/7$ 1913.

Sektion: Actinomycos. pulm. + *Pyämia actinomycot.* + *Nephritis chron. parenchymat.*

24) 18-årig sömmerska (2000/1912), som vårdats å med. afdelningen 1906 för chorea, 1912 för stenosis valv. mitral. + infarctus pulm. dextr. + empyema pleurae tbc.? öfverflyttades $22/10$ till kirurgiska afdeln., där följande dag vid incision konstaterades actinomycosis i högra thoraxväggen. Patientens hjärtfel ansågs kontraindicera försök till radikaloperation. Januari 1913 metastatisk abscess i ena lumbalregionen. Behandling som i föregående fall. Mors $23/2$ 1913.

Sektion: Actinomycosis pulmon. dextr. + *Pyämia actinomycotica* + *Vit. organ. cordis.*

VIII. Med "sjukdomar i nervsystemet" vårdade:

25) 30-årig småskollärlarinna (131/1913) med starkt uttalade Basedowsymptom sedan c:a $\frac{1}{2}$ år. Under 4 undersökningss dagar ($^{18-21/1}$) puls 96—130; cor: betydlig förstoring åt venster, oreña toner, starkt systol. blåsljud öfver basen. Rätt markerad exophthalmus. Ungefär likformigt utvecklad, stor struma, tydligt fremissement öfver båda loberna. Blodbild: leucocyter 66^{0/0}, lymfocyter 32^{0/0}, öfvergångsformer 2^{0/0}. $^{21/1}$, under eterdroppnarkos (ingen morfin) resektion af högra loben och isthmus. Lugn narkos, till hvilken åtgick 105 gm. under 1 t. och 25 min. Operationen utan accidenter. Efter densamma oafbruten stegring af temperatur och pulsfrekvens upptill 40,4 resp. 220. Mors efter 24 t.

Sektion: Persisterande, förstord thymus (vikt 54 gr.) + Hypertrophia cordis.

26) 71-årig änka (647/1913). Inkom $^{26/3}$ för sedan 6 veckor tillbaka förefintlig gangræn i en af högra fotens tår; 4,6^{0/0} socker i urinen. Under antidiabetisk behandling minskades sockerhalten, men försvann aldrig fullständigt. Gerhards reaktion blef posit., och gangrænen spred sig upp på metatarsus, hvarför $^{14/4}$ under lumbalanæstesi hög underbensamputation. Brand i stumpen. Mors $^{29/4}$.

Sektion: Gangræna pedis dextr. operat. + Degeneratio myocardii + Arterioscleros. + Lipomatosis pancreatis + Nephritis chron. interstit.

27) 58-årig affärsidkerska (2666/1913) intogs $^{9/12}$ (på grund af humanitära skäl) och företedde då stora stora gangrænösa, stinkande sår å båda underbenen, starkt posit. Alméns reaktion, pyelo-nephrit m. m. Efter inkomsten anuri under flera dygn. Mors $^{29/12}$.

Sektion: Gangræna diabeticum + Tbc. pulmon. + Hydropyonephrosis.

XI. För sjukdomar i cirkulationsorganen vårdade:

28) 69-årig skomakare (1125/1913). Vårdad å med. afdeln. $^{1-15/5}$ 1913 för högärsidiga, njurstenskolikartade smärtor + nephritis chronica. Utskrefs symptomfri. Intogs efter en vecka åter å med. afdeln. för plötsligt påkommande värk i höger vad samt domningskänsla i benet. Följande dag tydliga

tecken på emboli i högra arteria femoralis. Intogs å kirurg. afdeln. $25/6$. Arteria femor. kändes pulsera till straxt nedom ligament. inguinale. Gangræn i underbenet med demarkationslinie straxt under knät. Efter $2\frac{1}{2}$ vecka mörka afföringar. Mors $14/6$.

Sektion: Infarctus myocardiï + Thrombosis cordis + Embolia art. femor. dextr. + Infarctus renis dextr. total. + Nephrit. chron. interstit. + Pericarditis acuta + Cancer coli incipiens.

XII. För sjukdomar i andningsorganen vårdade:

29) 69-årig målare (2392/1912), som Juni 1912 varit utsatt för drunkningsolycka och därvid aspirerat en mängd vatten, inremitterades i och för operation af venstersidigt lunggangræn $17/12$ 1912 efter att förut hafva vårdats dels å med. afdeln. å annat sjukhus, dels å tuberkulosafdelningen här. $20/12$ resektion af 5:te och 6:te rebben + punktion af lungsäck och lunga, utan att var erhöills. Operationen måste afbrytas, då pat. blef dålig och hostade upp större mängd blod. Tillståneet sedan oförändradt med c:a $\frac{1}{2}$ lit. sputa per dygn. $24/1$ 1913 resektion af ytterligare 2 rebben nedom och bakom förra operationstället + incision och tamponad af med stinkande var fylld gangrænhåla i vänstra nedre lungloben. Pat. förbättrades därefter, fisteln efter sista ingreppet läkte sig så småningom, hull och krafter tilltogo, så att pat. kunde vistas uppe. Maj 1913 ånyo försämring; expectorat c:a 200 gr. per dygn. $26/5$ thoracoplastik genom resektion af 4 rebben (6—9) i trakten af scapularlinjen (3—6 cm. af benen togos). Efter öfvergående förbättring remitterande feber från $3/6$. Mors $9/6$.

Sektion: Gangræna pulmon. sin. + Empyema pleuræ sin. + Pericarditis fibrino-purulenta + Pneumonia acuta + Nephritis acuta.

30) 54-årig vaktmästare (134/1913), intogs $20/1$ och opererades följande dag för högersidigt pleuraempyem. Tillståndet förbättrades därefter, och pat. var feberfri en tid, hvarefter ånyo temperaturstegring upp till 40° , pulsfrekvens 120—130. Mors $15/2$.

Sektion: Empyema pleuræ dextræ operat. + Empyema pleuræ sin. (1 liter tunnflytande, något grumlig vätska) + Pericarditis villosa + Myocarditis acuta.

31) 55-årig handlande (393 och 868/1913), som efter under Oktober 1912 genomgången vänstersidig pneumoni ej varit fullt frisk, hela tiden hostat — periodvis illaluktande expectorat, ett par gånger blod — inkom $^{19/2}$ 1913 med remissdiagnos gangræna (abscessus) pulmonis sin. $^{22/2}$ resektion af 5 cm. af 8:de och 4 cm. af 9:de vänstra reftbenen baktill + thoraco-pneumotomi + tömning och dränage af 2 abscesshålor i nedre lungloben, en djupare af stort äpples rymd, en mindre, ytligare, båda innehållande tjockt, stinkande var samt väfnadsslamsor. Utskrefs läkt $^{27/3}$ med obetydlig hosta och upphostning. Var sedan tämligen frisk, tills han $^{14/4}$ ånyo insjuknade akut med feber och svår hostretning. $^{21/4}$ öppnade sig fistel i gamla ärrret, och var uttrann. Intogs ånyo samma dag. Allmäntillståndet dåligt. Det gamla ärrret uppklipptes, så att fisteln in mot lungan låg öppen. Mors $^{28/4}$.

Sektion: Gangræna pulmonis sin. operat. + Gangræna pulmonis sin. perforans ad cavum pleuræ + Pyopneumothorax sin. + Pneumonia ac. pulm. sin. + Nephrit. chron. interstit.

XIII. För sjukdomar i matsmältningsorganen vårdade:

32) 39-årig handlande (1307/1913) inremitterades $^{17/6}$ för operation af höggradig, benign pylorusstenos. Hade 1912 undergått behandling för alcoholismus chronicus (lefvercirrhos med icterus m. m.); akut pneumoni 1913 i Februari. Efter magsköljningar under några dagar och vätsketillförsel på artificiell väg gjordes $^{20/6}$ — helt och hållet under lokalanæstesi — gastro-enterostomi. Efter den samma hastigt kraftaffall; pat. blef slö, faeces och urin gingo i sängen. Mors $^{24/6}$ under bilden af respirations- och hjärtinsufficiens.

Sektion: Ulcus ventriculi + Ulcus annulare pylori cum stenosis excessiva. + Cirrhosis hepatis + Bronchopneumoniae + Degeneratio myocardii + Nephritis acuta. Operationsfält utan anmärkning.

33) 30-årig fröken (2697/1913) med flerårigt maglidande, för hvilket hon sköts af specialist, inremitterades under diagnos ulcus pylori cum stenosis. Hade periodvis varit oförmögen sköta sitt arbete. Vid undersökning stor retention på fastande mage af matrester. Röntgenfotografi: stark retention på grund af stenosis i pylorus. Allmäntillstånd godt; hjärta, lungor, njurar utan anm.; afebril. — $^{15/12}$ under morfin- eter- droppnarkos

(orolig, 200 gm. under 2 t. och 20 min.) gastro-entero-stomia + seclusio pylori. Tillståndet efter operationen tillfredsställande; puls aldrig öfver 104, temp. högst 37,8. På 3:dje dagen kort efter ett lavemang plötsligt insättande smärtor i hjärttrakten. Mors inom 10 minuter.

Sektion: Ulcus duodeni + Embolia art. pulmonal. communis + Thrombosis ven. iliac. intern. dextr. — Operationsfält utan anmärkning. Hjärta, lungor (frånsett embolus) utan påvisbara förändringar.

34) 25-årig bankkamrer (958/1913) med mångårigt maglidande, för hvilket han äfven sista tiden sköts af specialist, som emellertid ej funnit säkra hållpunkter för antagandet af ventrikel- eller duodenalsår. Pat. var periodvis bättre, hade $\frac{4}{5}$ som vanligt skött sin plats, då han på e. m. under gång i en trappa öfverraskades af perforationssymptom. Vid laparotomien 2 $\frac{1}{2}$ t. senare fanns fritt i buken starkt blodigt innehåll, som kommit genom en i kallös omgivning belägen perforationsöppning å främre duodenalväggen nära pylorus. Gastroenterostomia med blockage af pylorusregionen; spolning af buken, obetydlig dränage. Efter ingreppet hämtade pat. sig ej: puls aldrig under 136 (blödning). För ileussymptom $\frac{6}{5}$ Witzelfistel å låg ileumslynga och följande dag å ventrikeln. Mors 5 dygn efter perforationen.

Sektion: Ulcus perforans duodeni (operat.) + Peritonitis diffusa incipiens + Abscessus pelv. minor. + Bronchopneumonix.

35) 56-årig arbetare (971/1913) med symptom af magsår sedan 6 år, för hvilket han ett par månader 1911 vårdats å härvarande med. afdeln. Vid inkomsten $\frac{6}{5}$ stora, starkt HCl-haltiga retentionskräkningar. $\frac{8}{5}$ dagen före planerad laparotomi våldsamt hæmatemesis. 6 dagar senare (under sängläge) tecken på perforationsperitonit. Omedelbart under novokainanæstesi laparotomi + pylororaphi med samtidig blockage + gastro-enterostomi. Obetydlig spolning, uttorkning, primärsuturer. — Såret satt å framsidan af pylorus i tumörartadt indurerad omgivning. Blodigt ventrikelinnehåll fritt i bukhålan. Tillståndet de närmaste dagarna efter operationen öfverraskande godt. Temp. på kvällarna högst 38,2; pulsfrekvensen sjönk från 144 till 108. $\frac{28}{5}$ tömdes en coli-abscess i laparotomisnittet. Samma dag ny stor hæmatemesis, efter hvilken mors inom 1 timma.

Sektion: Ulcus perforans pylori (operat.) + Ulcera duo simplicia ventriculi + Cicatrix ulceris duodeni + Abscessus subphrenicus sinist. et pelvis minor. + Corpus alien. abdominis. (Den främmande kroppen var en mindre tampong, som låg bakom laparotomisnittet, mellan detta och det utbredda, tarmarna skyddande omentet.)

36) 67-årig fru (1055/1913). Ulcus-anamnes omfattande de sista åren. Vid inkomsten $17/5$ till vänster i epigastrium stor, hård resistens. Retentionsprof posit. Congo posit, totalacid. 58. Röntgenfoto: ventriculus bisaccatus ex ulcere + ulcustumör med malign degeneration? $24/5$ circulär ventrikelrektion. Stark timglasform, beroende på stort, i curvatura minor beläget ulcus, som perforerat dels bakåt mot pancreas, dels framåt mot främre bukväggen, af hvilken ett mindre parti måste excideras. — Efter ingreppet hela tiden till mors, som inträdde $31/5$, temperaturstegring upp till 39 på kvällarna, hosta, dyspné; fotödem. Från buken intet att anmärka.

Sektion: Ulcus chronic. ventriculi perforans ad pancreat. et ad pariet. anter. (operat.) + Aortit. luetica + Bronchopneumonia + Nephritis chron. interstit. cum exacerbat. acuta parenchymatosa.

37) 48-årig hustru (2472/1912) inkom $29/12$ 1912 6 dagar efter perforation af ett ventrikelsår med dåligt allmäntillstånd, temp. 39° , puls 120, spår alb., torr tunga. Omedelbart laparotomi i epigastrium, hvarvid en 2 liter rymmande, vänstersidig, stinkande, subfrenisk abscess tömdes och dränerades. Efter några dagar visade sig genom laparotomisåret slemmigt, gallfärgadt innehåll, hvilket emellertid snart upphörde. Under de följande veckorna befinnandet relativt godt, temp. med ett undantag under 38° , puls 74—90. Sedermera vänstersidig pleurit, men vid upprepade punktioner erhöles blott obetydligt, klart exsudat. $2/2$ och $3/2$ kollapsanfall. Mors $3/2$.

Sektion: Ulcus ventriculi fere sanat. + Abscessus parvus subphrenicus sin. + Abscess. multiplic. hepatis + Peritonitis fibrosa adhæsiva partis superior. abdominis.

38) 52-årig målare (236/1913) öfverfördes från med. afdeln., där han vårdats $25/1$ — $31/1$ under diagnos abscessus hepatis. Hade insjuknat akut $31/12$ i febersymptom, hvilka sedermera fortsatt. Under vistelsen å med. afdeln. mycket oregelbunden temperaturkurva — $36,5^{\circ}$ — $40,5^{\circ}$; puls 72—110. Lefvern

når till navelplanet, palpationsömhet öfver densamma. Hvita blodkroppar 18—30 tusen, Inga hållpunkter för tyfus, inga för miliartuberkulos. $\frac{3}{2}$ litet snedsnitt under högra thoraxranden + punktion af lefvern, primärsutur. Intet var erhöills Ringa mängd fri vätska i buken, från hvilken ingen växt erhöills. Febersymptomen fortsatte åtföljda af allmän kraftnedsättning till $\frac{23}{2}$, då mors inträdde, utan att bestämd diagnos erhöillits.

Sektion: Appendicitis subchronica purulenta + Lymphangitis purulenta retromeseraica + Abscessus nonnulli hepatis + Degeneratio renum parenchymatosa.

39) 39-årig officer (706/1913) sjuknade akut $\frac{29}{3}$ med "fruktansvärd" hufvudvärk, som sedan hindrat honom att sofva, svåra plågor i hela buken, mest kring naveltrakten; obetydlig frysning $\frac{30}{3}$; inga kräkningar, men kväljningar. Temperaturen $\frac{29}{3}$ — $\frac{1}{4}$ $38,5^{\circ}$ — $38,9^{\circ}$. Afföring dagligen med lavemang, ej diarréer. Vid status $\frac{1}{4}$ gjorde pat. ej intryck af att vara särdeles svårt sjuk, kunde obehindradt röra sig i sängen (gick själf in på sjukhuset). Hufvudvärken nu något mindre än förut. Ständigt molande värk kring naveltrakten. Temperatur $38,9^{\circ}$ — $39,3^{\circ}$; puls 88. Buk uppdrifven, något spänd; kan dock öfverallt slappas. Största ömheten i naveltrakten (i pancreas utsträckning?). Under de följande dagarna temp. $37,5^{\circ}$ — $39,1^{\circ}$, puls 68—80. Undersökning på tyfus negativ. Buksymptom rätt konstanta — spontan afföring $\frac{3}{4}$, efter lavemang $\frac{4}{4}$ och $\frac{5}{4}$. — Operation $\frac{6}{4}$: Explorativ laparotomi under högra bröstkorgranden, sutur. Laparotomia mediana kring naveln, tömning och dränage af retroperitoneal abscess. Växelsnitt i högra fossa iliaca, genom hvilket abscessen äfven dränerades + colostomia. — Stor, gasfylld, stinkande var och detritus innehållande retroperitoneal abscess, som sträckte sig från appendixtrakten långt öfver åt vänster, där den till vänster om mesenterialroten hotade att perforera in i fri bukhåla, uppåt mot duodenum och höger njure. Coecum fixerad; appendix oanträffbar. Abscessens utgångspunkt oviss (appendicit.? duodenalsår?). — Efter temperaturstegring upp till $40,3^{\circ}$ och pulsförökning till 146 mors $\frac{9}{4}$.

Sektion: Appendicitis gangrænosa perforans cum abscessu permagno retroperitoneale. — Appendix låg bakom coecum, slagen uppåt, anlödd till colon ascendens samt inbäddad i adhærensler, så att den först inifrån, efter tarmens uppklipande kunde påvisas.

40) 25-årig sömmerska (1127/1913) inkom $\frac{23}{5}$ med stor, 8 dagar gammal appendicit-abscess; temp. $39,4^{\circ}$; puls 132. Omedelbart laparotomi, appendectomi, dränage. Efter öfvergående förbättring sepsis-symptom, i hvilka pat. dukade under $\frac{28}{5}$.

Sektion: Appendicitis gangrænsa (operata) cum gangræna coeci et partis pericoecalis + Peritonitis fibrinopurulenta diffusa. (infra col. transv.).

41) 45-årig verkmästare (1172/1913), som 24 t. före inkomsten insjuknat i appendicitsymptom, företedde vid status $\frac{31}{5}$ tecken på diffus peritonit, temp. $39,5$, puls 94. Adipositas: potator. Omedelbart laparotomi, appendectomi, dränage. Appendix fullständigt gangrænös. Fri, grågrön vätska i buken, hvilken innehöll coli och streptokokker. Under de följande dagarna en alltmer sig utvecklande ileus, hvarför $\frac{3}{6}$ en Witzelfistel lades å låg ileumslynga. Mors påföljande dag.

Sektion: Peritonitis purulenta saccata (abscessus subphrenic.) et fibrinosa diffusa ex appendicitide gangrænsa operata + Degeneratio hepatis + Sepsis.

42) 55-årig fiskare (1479/1913), som alltid haft dålig mage och hållit sig mycket mager, sjuknade akut med appendicitsymptom $\frac{6}{7}$. Status vid inkomsten $\frac{10}{7}$: Afebril (subfebril); puls 98—96. Ytterligt mager, "hålögd"; torr, belagd tunga. Ventrikeln innehåller vid sköljning faekal vätska. Omedelbart laparotomi, appendectomi, uttorkning och dränage af knytnäfsstor, stinkande abscess. Witzelfistel å ileum. — Efter operationen dagliga magsköljningar. $\frac{14}{7}$ tarmfunktion utan anmärkning, men samtidigt smärtor i bröstet, dyspné, knappt kännbar puls. Trots kraftig stimulering mors $\frac{15}{7}$.

Sektion: Appendicit. gangrænsa perforans cum abscessu et cum ileo (operata) + Pneumonia acuta.

43) 26-årig bokhållare (1514/1913), befriad från värnplikten på grund af hjärtlidande, insjuknade $\frac{14}{8}$ med symptom af akut appendicit. Vid status $\frac{17}{8}$ afebril, puls 92; alb. i urinen samt hyalina och korniga cylindrar. Man expekterade på grund af nephriten öfver natten. Då plågorna tilltogo, $\frac{18}{7}$ MacBurneysnitt, appendectomi, dränage. Mindre abscess kring totalgangrænerad, perforerad appendix; tunnt var i högra delen af buken. $\frac{26}{7}$ öppnades såret delvis, och abscesshålan tömdes och dränerades. $\frac{1}{8}$ förlängning af snittet uppåt, bakåt;

tömning, dränage af retroperitoneal, retrocoecal abscess. Då de septiska symptomerna fortor, gjordes $\frac{5}{8}$ snedsnitt under högra thoraxranden + punktion af levern; sutur. Abscess påträffades ej, och det med spruta aspirerade var sterilt. $\frac{6}{8}$ vänstersidig parotit, som inciderades. Sedermera hela tiden till mors $\frac{19}{8}$ fortor den remitterande febern jämte frysningar.

Sektion: Thrombophlebitis purulenta venæ portæ cum abscessu retroperiton. post. appendicit. operat. + Abscessus hepatis + Nephritis chron. et ac.

44) 31-årig fru (2003/1913). Insjuknade 9 dygn före inkomsten i appendicitsymptom. Vid status $\frac{13}{9}$ temp. $40,1^{\circ}$; stor ömmande resistens i nedre delen af buken; buk i öfrigt mjuk och oöm. Då abscessen ej föreföll omedelbart tillgänglig från vagina och allmäntillståndet syntes vara rätt godt, experterades öfver natten. 12 timmar efter inkomsten tömdes från rectum stor, stinkande abscess. Mors 7 timmar senare efter temperaturstegring till 42° .

Sektion: Appendicitis gangrænosa perforans cum peritonitide fibrinopurulenta part. saccata + Degeneratio renum et cordis. — Utom den från rectum inciderade abscessen fanns diffus peritonitisk process med varanhopningar mellan tunntarmarna, kring mjelten och i subfreniska rummet.

45) 29-årig fru (2036/1913) sjuk med bukplågor sedan 3 dygn. Tillkallad läkare ansåg cholelithiasis föreligga och ordinerade laxantia. Vid inkomsten $\frac{17}{9}$ temp. $39,2^{\circ}$; puls 132; alb., septiskt utseende. Omedelbart laparotomi, appendectomi, spolning af buken, dränage. Appendix gangrænös, retrocoecal belägen. Hela synliga delen af buken fylld af tjockt, stinkande var. Tillståndet förbättrades först i öfverraskande grad. $\frac{21}{9}$ diarréer; samtidigt steg buken; intet utbyte vid tarmsköljningar $\frac{22}{9}$, hvarför då relaparotomi med punktion och utmjölkning af tunntarmarna samt Witzelfistel å ileum. Genom fisteln afgick sedan rikligt med tarminnehåll, men hjärtvärksamheten blef allt sämre. Mors $\frac{24}{9}$.

Sektion: Appendicit. gangrænosa perforans operata cum peritonitide serofibrinosa et c. atonia intestinor. excessiva + Degeneratio renum et myocardii.

46) 28-årig ingenjör (2062/1913), som tidigare varit frisk utan bukbesvär, sjuknade 2 dygn före inkomsten i appendicitsymptom. Vid status $\frac{20}{9}$ allmäntillståndet godt, dock starkt

uttalad blekhet med gulaktig färgton. Temp. $37,6^{\circ}$ puls 94, 0 alb. Omedelbart snedsnitt i högra fossa iliaca — under morfin- + eterdroppnarkos (orolig, 225 gr. under 1 t. och 10 min.) appendectomi, cigarrettdränage. Appendix uttogs hel; dränage, då dess kärl varit svåra att försörja. — Proc. vermif. låg djupt och extraperitonealt. Den visade fullständigt gangrænös mucosa och var i alla öfriga väfnadslager. Från fritt bukexsudat erhöles ej växt. Temp. efter operationen och följande dagar: $39,5^{\circ}$; 38° — $38,4^{\circ}$; $38,6^{\circ}$ — $38,2^{\circ}$; $38,5^{\circ}$ — $39,1^{\circ}$; $39,3^{\circ}$ — 40° ; $40,1^{\circ}$ — $40,3^{\circ}$; $40,9^{\circ}$. Puls först omkring 100, därefter stigande till 120—140 — $22/9$: Pat. känner sig dålig: inga peritonit-tecken; blödning från såret, svullnad och ömhet i höger axel. Pat. uppfattades som hämofil. $23/9$ ur såret stinkande, svart blod; axeln bättre. $24/9$ Relaparotomi under eterrus genom första sårets uppklippande, uttorkning och dränage af abscesshåla lateralt om colon ascendens. $25/9$ allt sämre allmäntillstånd med icterus, hämoglobinuri, bakteriuri, hyalina cylindrar. $26/9$ nästan fullständig anuri. Mors.

Sektion: Appendicitis gangrænosa oper. cum peritonitide hæmorrhagica et septichæmia secundaria.

47) 55-årig handlande (2120/1913) sjuk i appendicitsymptom i en vecka, under hvilken han ömsom legat, ömsom varit uppe. Vid status $26/9$ temp. $38,1^{\circ}$; puls 88; spår alb; systoliskt blåsljud öfver cor. Omedelbart incision, tömning och dränage af stor, stinkande abscess å utsidan af och bakom coecum; resterna af appendix utskaffades. Stumpförsörjning omöjlig. — Såret renade sig därefter, och tarmfunktion oklanderlig; men mors inträdde $12/10$ under sepsisliknande symptom.

Sektion: Appendicitis gangrænosa perforans cum abscessu (operata) + Vitium org. cordis + Endocarditis acuta verrucosa valv. mitral. + Bronchopneumoniae + Nephrit. chron. interstit.

48) 17-årig fröken (2147/1913) insjuknade inkomstdagen i tydliga appendicitsymptom. Omedelbart $28/9$ appendectomi; buken slöts primärt. Mikroskopisk undersökning af proc. vermiformis: "På ett ställe i väggen smärre abscesser. I öfrigt är appendix å flera ställen alldeles genomsatt af varkroppar; andra ställen visa mindre utpräglad leukocytos. Slemhinnan å de flesta ställen i behåll." Caecum mycket hyperaemisk och ödematös. — Efter operationen höll sig temperaturen mellan 38° och 39° ; puls 80—90. Subjektiva befinnandet tillfreds-

ställande. $\frac{6}{10}$ öppnade sig såret, och en abscess tömdes, men temperaturen sjönk ej. $\frac{14}{10}$ blodblandad diarré. Såret vidgades, och en mindre abscesshåla dränerades. Temperaturen steg likväl de följande dagarna, sepsisliknande tillstånd. Mors $\frac{18}{10}$.

Sektion: Appendicitis acuta (empyema) operata c. abscessu periappendiculare + Paratyfus.

49) 62-årig arbetare (267/1913). Inkom och opererades $\frac{4}{2}$ 6 t. efter insättande af perforationsperitonitsymptom. Sutura af perforerad ulcus å ileum $\frac{1}{2}$ meter ofvan valvula Bauhinii kefalt om genom kroniska adhaerenser hopkylsadt tarmpaket. Därefter ileo-colostomi, spolning af bukhålan, som slöts primärt. Diffus peritonit isynnerhet nedom colon transv. I det grumliga exsudatet summo fläskbitar, potatisstycken, pepparkorn o. d. — Perforationsöppningen å ileum 1-öres stor. Påfallande var, att matresterna voro fullkomligt odigererade; ventrikeln och duodenum genomsöktes först, utan att där träffa perforation. — $\frac{7}{2}$ buk överallt mjuk, oöm; normal tarmfunktion. Buksåret läktes efter ytlig suppuration. Under de följande 6 veckorna då och då diarréer med torr tunga. Däremellan buk utan anm. Särskildt på slutet allmäntillståndet godt. Temperaturen dock hela tiden subfebril- lindrig febril. Puls omkring 90. $\frac{19}{3}$ ånyo häftigt insättande smärtor i vänstra delen af buken, som i sin helhet blef hård och spänd. Hastigt dålig hjärtvärksamhet. Mors natten till $\frac{21}{3}$.

Sektion: Enterit. ulcerosa ilei cum perforatione et cum peritonitide circumscripta adhæsiva + Ulcus perforans flexuræ sigmoid. + Abscess. intraperiton. nonnulli + Pleuritis acuta + Bronchopneumoniæ + Thrombosis ven. sin. iliac. internæ.

50) 49-årig arbetare (2514/1913), som 4 år tidigare vårdats här för tarmblödning, inkom $\frac{16}{11}$ 20 t. efter häftigt insättande bukplågor med remissdiagnos: appendicit-peritonit.? Temp. 39° , puls 132. Omedelbart explorativ laparotomi i högra fossa iliaca. Rikligt med gallfärgadt, luktlöst var i fria bukhålan. Appendix kändes normal. Man misstänkte först en duodenalsårsp perforation, och nytt snitt lades i medellinjen ofvan naveln. I öfre delen af buken starka adhærensers, hvilka omöjliggjorde ett framdragande af ventrikeln och duodenum. Då här endast fanns obetydligt exsudat, blef det klart, att källan till peritoniten var att söka å annat håll. Perforation å ileum c:a 20 cm. ofvan coecum och ofvan genom äldre adhaerenser afknickadt tarmparti. Resektion af 25 cm. af ileum

+ ileotransversostomi, spolning af buken, primärsuturering af medellinie-snittet; appendicostomi och dränage genom snittet i högra fossa iliaca. Det resecerade stycket undersöktes mikroskopiskt: sannolikhetsdiagnos *ulcus dysentericum* + *enteritis acuta*. — Pat. fick sedan rikligt med stimulantia; men pulsfrekvensen fortfor att vara hög, steg till 148; fækala kräkningar tillkommo. Mors på 4:de dygnet efter operationen.

Sektion: Ulcus perforans dysenteric. ilei operatum + Pneumonia acuta + Degeneratio renum.

51) 27-årig hustru (1890/1913) insändes $\frac{1}{9}$ under diagnos: *entero-colit. acuta* + *peritonitis*. Hade då temp. 41,1, puls 138. Opererades ej. Mors $\frac{2}{9}$.

Sektion: Enterocolitis et peritonitis fibrinopurulenta acuta + Bronchopneumoniæ + Degeneratio organ. parenchym.

52) 52-årig arbetare (1907/1913), som opererats här 1911 för *appendicitis gangrænosa perforans cum peritonitide purulenta diffusa partis infer. abdom.* + *ileus*, var efter utskrifningen frisk till 3 dagar före inkomsten, då han insjuknade med *ileussympptom*. Fækala kräkningar sedan 2 dygn. Omedelbart $\frac{3}{9}$ laparotomi. Man försökte på grund af patientens dåliga allmäntillstånd lokalanæstesi, men då fri bukhåla ej kunde anträffas, inleddes allmän narkos, under hvilken utbredda tarmadhærensers löstes. Efter enterotomi och "mjölkning" lades Witzelfistel å en tunntarms-slynga. Mors $\frac{4}{9}$.

Sektion: Peritonitis chronica adhæsiva cum ileo strangulat. (operata) + Pneumonia acuta + Nephritis acuta.

53) 53-årig skomakare (2329/1913), som efter operationer för *appendicit* och *peritonit* 1902 fått svåra bukväggsbräck, för hvilka här upprepade försök till radikaloperation gjorts, var under de senaste åren flera gånger åter intagen för *ileussympptom*, hvilka efter någon tids symptomatisk behandling försvunnit. Föreslagen operation hade afböjts, och då pat. dessutom led af *kronisk nephrit* + *adipositas*, hade man ej insisterat på ingrepp. Inkom $\frac{22}{10}$ med sedan en vecka tilltagande *ileussympptom*, starkt påverkad allmäntillstånd, fækala kräkningar etc. Omedelbart laparotomi, punktion och tömning af tunntarm, *ileo-colostomi*. Efter operationen anuri + hjärtsvagh. Mors $\frac{24}{10}$.

Sektion: Herniæ ventrales + Peritonitis chronica fibrosa + Ileus + Pneumonia acuta + Nephritis chronica.

54) 75-årig änka (1059/1913), som för 10 år sedan haft gallstensanfall, inkom $17/5$ för kort förut insättande ileussymp- tom. Pat. markerade största ömheten öfver gallblåsan, och man tänkte först på nytt cholelithiasisanfall, men då fækala kräkningar trots tarmsköljningar visade sig, skreds $19/5$ till la- parotomi med sannolikhetsdiagnos: gallstensileus. C:a 30 cm. ofvan valvula Bauhinii fann man tarmen starkt kontraherad kring en valnötsstor gallsten, som satt fullkomligt fast. Längd- snitt, extraction; "utmjölkning" af de dilaterade tunntarmarna. Såret slöts sedan på tvären i två etager. Ingen peritonit. Gall- blåsan liten, hård, skrumpen, kunde ej närmare exploreras. Som buken steg, plågorna återkommo och gulgröna kräkning- ar tillstötte, gjordes $21/5$ relaparotomi, punktion och "mjölk- ning" af tunntarm, ileocolostomi samt Witzelfistel å tunntarm. Vid extraktionsstället, som genomsläppte ett finger, låg tarmen i obetydlig vinkel, och tarminnehållet öfvermjölkades lätt förbi detsamma. — För att säkra afföret gjordes emellertid en bred enteroanastomos. — Efter sista operationen inga plågor, temp. och pulsfrekvens obetydligt ökade, tarmfunktion god. $25/5$ mors subita.

Sektion: Ulcus perforans vesicæ felleæ ad duodenum + Ileus e corpor. alien. (cholelithiasis) obturans intest. ilei (ope- rat.) + Perforatio intest. ten. per corp. alien. (Nélaton-kateter). "Omkring $1/2$ meter ofvan valv. Bauhinii går en Nélaton-kateter in i en fistel på tarmväggen, som sluter väl; inom tarmen går den riktad uppåt 15 cm., hvarefter dess spets sticker ut genom ett hål i den sköra väggen, begränsad genom adhærensier till bukväggen."

55) 34-årig sömmerska (1373/1913), som inremitterats under diagnos appendicit, hade tidigare i alla afseenden haft god mage, aldrig varit gul, aldrig cholelithiasis-liknande anfall. Sjuknade dagen före inkomsten med smärtor ned till höger i buken, frysningar, obetydliga kräkningar. Flera lösa afföringar. Vid undersökning $28/6$ temp. $38,5^0$, puls 120. Betydlig adipositas. Bröstorgan utan anm. Ömmade diffust öfver buken, mest ner till höger. Fluor från vagina. Då man misstänkte salpingit- eller enteritperitonit, expecterades först några timmar; men då gangränös appendicit ej säkert kunde uteslutas, gjordes senare på dagen laparotomi, hvarvid konstaterades diffus peritonit med rikliga fibrinpelsar. Appendix blott med serosa- förändringar, exstirperades. Man antog fortfarande, att peritoniten utgått från salpingerna eller tarmkanalen och slöt buken primärt. — Såret läktes sedan per primam, buken blef mjuk,

men temperaturen steg till 40° och därutöver, pulsen till 100—120. Tilltagande kraftaffall och hjärtsvagheter, till hvilken, äfven sedan läkare från invärtes afdelningen rådfrågats, förklaring ej kunde ges. Mors $\frac{21}{7}$.

Sektion: Pericarditis acuta fibrinopurulenta + Cholelithiasis + Cholecystit. subacuta + Peritonitis fibrosa.

56) 38-årig hustru (1886/1913) inremitterades $\frac{1}{9}$ af obstetrikern under diagnos sepsis puerperalis?, ileus, och med följande upplysningar. "V-para, 4 gånger spontana partus, 1 gång (i hemmet) forceps (2:dra förlossningen). Värkar sedan $\frac{28}{8}$, hvilka kl. 7 e. m. hastigt upphört, samtidigt med att pat. erfarit svår smärta nertill i buken. Då läkare vid $\frac{1}{2}$ 11-tiden e. m. anlände, var nedre delen af uterus kontraherad, den öfre delen stod slapp ofvan navvelplanet. Allmäntillståndet dåligt. Puls liten. Diagnosen antogs vara förtidig aflossning af placenta. Fostret dött, hufvudet till hälften framme i vulva. Lätt tång-anläggning och utskaffande med forceps af fostret; placenta kom omedelbart. Efter stimulering tog pat. sig under de närmaste timmarna. Temp. följande dagarna: $38,2^{\circ}$, $38,8^{\circ}$; $39,5^{\circ}$ — $38,5^{\circ}$; $39,5$. Kräkningar dagligen; vid magsköljning $\frac{31}{8}$ ej fækalt innehåll och buken var uppdrifven, men utan ömhet. $\frac{31}{8}$ gjordes bimanuell undersökning: uterus normalt kontraherad, fullt fritt åt sidorna; cervix utan anm." Status $\frac{1}{9}$. Temp. $37,5$; puls 112, kraftig; urin grumlig, spår alb., mager, något blek. Buk diffust uppdrifven, utan peritonitisk spänning, med synliga tarmslyngor. Ventrikeln innehöll vid sköljning mycket gaser och obetydligt gallfärgadt, ej fækalt innehåll. Vid tarm-sköljning afgingo mycket illaluktande fæces. Efter en stegring af temp. $\frac{2}{9}$ till 40° , sjönk den och var $\frac{3}{9}$ $37,8^{\circ}$ — $37,6^{\circ}$. Pulsen $\frac{2}{9}$ — $\frac{5}{9}$: 108—104; 80—96; 100—108; 92—104. Pat. stimulerades, fick vätsketillförsel, och tillståndet förbättrades först. $\frac{5}{9}$ ånyo ileussympptom, med hastig försämring af allmänna tillståndet. Witzelfistel lades under novok.-anæstesi å ventrikeln. Mors $\frac{6}{9}$.

Sektion: Ruptura fornicis poster. vaginæ cum hæmorrhagia interna + Peritonitis ac. + Nephritis ac. + Anchylosis coccygis. Ur Obduktionsprotokollet: "I buken ett par liter blod och blodiga koagler. Uterus omkring barnhufvudstor, päronformig, rätt slapp, rundt om genom blodkoagler, som afstänga större och mindre blodsamlingar, bunden till omgivande organ. Muskelväggen är blek, gulröd, utan tydliga varstråk; slemhinnan belagd med rätt rikliga koagel. Ingenstädes

å själfva uterus-väggen någon bristning. Vagina, som i sin helhet är vid, och innehåller något blod, visar sig vid själfva bakre fornix fullständigt lössliten från sitt fäste vid uterus, till en utsträckning af 6 cm. Slitningens ränder äro trasiga och varigt belagda. Främre fornix fullständigt hel. Sedan bäckeninnehållet aflägsnats, kännes sacrum med sin nedre del möjligen något mera framåtböjd än vanligt och utan någon rörlighet af spetsen samt coccyx; allra nedersta delen af benet kännes omslagen bakåt till en hakformig bildning af ungefär cm.-längd. Afståndet från spetsen till randen af symfyssen knappt 12 cm."

57) 78-årig arbetare (54/1913) inkom straxt efter inkarceration af ett ljumskbräck. Blef omedelbart ($7/1$) opererad: Herniotomi, radikaloperation. Hela tiden intill mors $19/1$ var pat. oredig, hostade betydligt; buk mjuk, men envis förstoppning.

Sektion: Hernia inguinalis dextra incarcerata (operata) + Bronchopneumoniae + Cholelithiasis + Nephritis chron. Ingen peritonit, tarmar utan anm.

58) 60-årig arbetare (353/1913) inkom $13/12$ med ett sedan 4 dagar inklämndt kruralbräck. Radikaloperation under novokain-anästesi. Då bräcksäcken öppnades, befanns den vara tom. Under eternarkos omedelbart laparotomi + punktion och tömning af tunntarm + invagination af tarmparti med suspekt gangræn. Temperaturstegring till $39,2^{\circ}$ (pneumoni bilateralt) $15/2$. Tarmfunktion normal. Mors $19/2$.

Sektion: Hernia cruralis non gangrænosa (operata) + Pneumonia acuta.

59) 67-årig änka (807/1913) inkom $10/4$ med ett sedan $4\frac{1}{2}$ dygn inkarcereradt inguinalbräck. Dåligt allmäntillstånd, puls 112, fækala kräkningar; illaluktande, albuminhaltig urin. Under novokain-anästesi herniotomi. I bräcksäcken ungefär 10 cm. gangrænös, perforerad tarm. Vid framdragning af tarmen genom den vidgade bräcksäckshalsen brast mesenteriet undan för undan. Omedelbart laparotomi under eternarkos, resektion af 30 cm. tunntarm. Mors följande dag.

Sektion: Hernia inguinalis dextra incarcerata cum gangræna intest. ilei (operata) + Peritonitis acuta. — Anastomosen utan anm.

60) 47-årig fru (1288/1913) inkom $14/6$ och radikalopererades för ett sedan 2 dygn inklämndt kruralbräck. Narkos

(eter) på patientens enträgna begäran. Inkarcererade tunn-tarmsslyngan cyanotisk, ej gangrænös, reponerades utan vidare. $16/6$ högersidig pneumoni. För fortsatta ileussymptom anlades $18/6$ under morfin- + eterdroppnarkos Witzelfistel å caecum. Mors $18/6$.

Sektion: Hernia cruralis sin. incarcerata operata + Pneumonia acuta.

61) 81-årig änka (2319/1913) med högersidigt, sedan 5 dygn inklämdt kruralbräck. Hostat mycket, hvarvid inkarcera-tionen uppstått. Vid status $20/10$ temp. $38,5^0$, puls 92. Allmän-tillståndet tämligen godt. Omedelbart under novokain-anästesi herniolaparotomi-snitt parallellt med kärlekskidan, genomskärning af lig. Poup. — resektion af 25 cm. tunntarm, radikalopera-tion. — Sedermera skötte sig tarmen normalt, men pneumoni tillstötte, och pat. afled $27/10$.

Sektion: Hernia cruralis incarcerata operata cum resect. ilei + Vitium org. cordis + Endocarditis acuta ost. mitral. + Pneumonia acuta cum abscessu pulmon.

XIV. För sjukdomar i urinorganen och manliga könsorganens vårdade:

62) 86-årig f. d. disponent (195/1913) med blåsbesvär sedan längre tid tillbaka, för hvilka han i hemmet tappats af sköterska, inkom $26/1$ efter misslyckade kateteriseringsförsök med totalretention. Blåsan tömdes här genom tappning på stinkande, amoniakalisk, starkt blodig urin. Pat. blef följande dag hastigt medvetslös och afled $28/1$.

Sektion: Hypertrophia prostatae + Cystitis + Nephro-lithiasis + Degeneratio myocardii.

63) 76-årig arbetre (279/1913), som tidigare känt sig frisk och ej klagat öfver bukbesvär, inkom $4/2$ med på pro-statahypertrophii beroende total urinretention. Efter 3 veckors kateterbehandling anlades suprapubisk blåsfistel. Patientens usla tillstånd (liten oregelbunden puls, stark kärlscleros) ansågs ej tillåta en prostatectomi. Peritonealhålan öppnades ej vid in-greppet, och såret läktes normalt. Sedermera lätta ileus-symp-tom, mot hvilka operation ej ansågs indicerad. Mors $9/3$ 9 dygn efter operationen.

Sektion: Hypertrophia prostatæ (stad. III) + Cardioarteriosclerosis + Bronchopneumoniae + Ileus chron. ex adhæ-sion. + Peritonitis purulenta saccata.

64) 67-årig arbetare (1001/1913), potator, som tidigare känt sig frisk och ej varit å sjukhus intagen, inkom $^{21/5}$ med total urinretention. Allmäntillståndet dåligt, puls 113. Tappades på något grumlig urin, som innehöll spår alb. Då kateteriserin-garna på grund af blödningar voro besvärliga, anlades $^{21/5}$ su-prapubisk blåsfistel, hvarefter allmäntillståndet höjdes; pat. vis-tades periodvis uppe, men såret ville ej läka sig, gick efter sekundär-suturer $^{17/8}$ åter upp. Under lumbalanæstesi $^{17/9}$ trans-vesikal prostatectomi. Obetydlig blödning. Prostata vägde 67 gr., visade sig vid mikroskopisk undersökning vara ett benigt adenom. — Efter ingreppet tilltagande prostration. Mors $^{29/9}$.

Sektionen afslöjade utbredda tuberkulösa förändringar. *Hypertrophia prostatæ operata + Tuberculosis apparatus uro-genital.* (båda njurarna, uretärerna, sädesblåsorna, urinblåsan etc.) + *Tuberculosis pulmon. ambor. + Aortitis luetica.*

65) 58-årig disponent (1141/1913) inkom $^{22/5}$ med på prostatahypertrofi beroende totalretention. Hade i hemmet äfven skotts för diabetes incipidus. Uttalad kakexi. Sympto-matisk behandling. Afled $^{1/6}$.

Sektion: Hypertrophia prostatæ + Cystitis chronica + Hydronephrosis + Nephritis chronica interstitialis.

66) 78-årig skräddare (1731/1913) med anamnes tydande på prostatism och kronisk cystit inkom $^{13/8}$ för totalretention. Förbättrades först under kateter- och medikamentös behandling, blef sedermera slö och föll hastigt af. Mors $^{23/9}$.

Sektion: Hypertrophia et abscessus prostatæ + Cystit. chronica + Papilloma benignum vesicæ urinar. + Nephritis chronica interstit.

67) 64-årig arbetare (1832/1913) inkom $^{26/8}$ med mycket dåligt allmäntillstånd (temp. 39,8) för på prostatahypertrofi be-roende totalretention. Var oredig och ryckte genast ut inlagd cateter à demeure. Mors $^{1/9}$.

Sektion: Hypertrophia et abscessus prostatæ + Cysti-tis chronica + Nephritis chronica interstit. + Vitium org. cordis + Endocarditis acuta verrucosa.

68) 76-årig f. d. maskinist (2122/1913), som 2 gånger förut under året varit här intagen för prostatahypertrofi med total urinretention, intogs åter $\frac{26}{9}$. Hade skött sig själf hemma med tappningr, hvilka blifvit allt svårare (tenesmer, blödningar). Under lumbal-anæstesi $\frac{3}{10}$ transvesikal prostatectomi, som undantagandes riklig blödning förlöpte normalt. Tamponad af prostatabädden. Operationsdagen på e. m. blef patienten orolig, pulsen dålig. Mors $\frac{4}{10}$ efter ej fullt ett dygn.

Sektion: Hypertrophia prostatae operata cum hæmorrhagia secundaria ad fasciam pelvis atque vesicam urinar. + Cysto-pyelonephrit. chron. + Oedema pulmon. ambor., bronchitis etc. ("Peritoneum i lilla bäckenet mörkblått af genomskimrande blod. Serosan genom blodinfiltration upplyftad från bäckenbindväfven ända upp öfver linea terminata till roten af flexura sigmoidea och mesenteriolum proc. vermiform. Blodmängden torde ej understiga $\frac{1}{2}$ liter. Äfven i blåsan och blåsväggen rikligt med blod.").

69) 70-årig skräddare (2199/1913) inkom $\frac{5}{10}$ för prostatahypertrofi med totalretention. Senil demens; omöjlig att tappa. Inkomstdagen efter punktion af blåsan transvesikal prostatectomi under novokain-anæstesi + 10 gr. eter under själfva utlösningen. Operation och läkning utan komplikationer, trots att på grund af patientens psykiska rubbningar regelrätt efterbehandling var omöjlig. Mors $\frac{28}{10}$.

Sektion: Hypertrophia prostat. operat. + Nephritis chronica interstit. + Hydronephros. bilat. + Bronchopneumoniae + Myodegeneratio cordis.

70) 69-årig skräddare (2307/1912) med på prostatahypertrofi beroende total urinretention inkom $\frac{3}{12}$ 1912. Genom röntgenfotografi och cystoskopering uteslöts sten. Då under kateterbehandling och medikamentös terapi tillståndet ej nämnvärdt förbättrades, gjordes $\frac{11}{1}$ under lumbal-anæstesi transvesikal prostatectomi, som förlöpte normalt. Pezzer-kateter i epicystostomisåret. $\frac{17}{1}$ och $\frac{20}{1}$ höger- respektive vänstersidig epididymit. Under tilltagande pyelit-symptom och hjärtsvaghet mors $\frac{8}{2}$.

Sektion: Hypertrophia prostatae operata + Cystit. chron. + Pyelitis purulenta + Nephritis apostematosa + Nephritis chron. interstit. + Bronchitis chron.

XVIII. För svulster vårdade:

71) 40-årig hustru (429/1913) intogs $2\frac{1}{2}$ efter 2 månaders vistelse å med. afdeln., med diagnosen hjärntumör, sannolikt liggande i eller invid vänstra lillhjärnskemisferen. Pat. afled plötsligt på morgonen $\frac{3}{3}$ en timma före utsatt operation.

Sektion: Glioma cerebri sin. cum cyst. multipl. quorum unum permagnus.

72) 20-årig arbeterska (1022/1913) med olokalisierbar hjärntumör öfverfördes från med. afdeln. $\frac{13}{5}$ för profylaktisk trepanation (progredierande synnedättning, hufvudvärk etc.), hvilken företogs $\frac{19}{5}$. Tillfällig lindring i besvären; men svampartad prolaps af hjärnmassa och riklig fluor af cerebrospinalvätska, hvarför $\frac{3}{6}$ gjordes uppfriskning af särränderna och försök till slutning af defekten i betäckningarna. Temporär effekt. Mors $\frac{28}{7}$.

Sektion: Glioma cysticum cerebelli.

73) 51-årig arbetare (2406/1913), som för 2 år sedan fått ett slag af ett kolstycke i höger parietalregion och sedan dess haft yrsel och ej känt sig fullt frisk, öfverremitterades $\frac{3}{11}$ under diagnos: ej lokalisierbar hjärntumör för profylaktisk trepanation, hvilken företogs $\frac{5}{11}$. Hufvudvärken försvann fullständigt, men patientens slöhet tilltog, och mors inträdde $\frac{21}{11}$.

Tumor cerebelli + Hydrocephalus internus (cum atrophia partiale baseos cranii) + Bronchopneumoniæ.

74) 50-årig änka (1803/1913) med cancer maxillæ undergick $\frac{3}{9}$ under intratrakeal eternarkos med Kuhns apparat öfverkäksresektion efter temporär underbindning af art. carotis communis och utrymning af regionära körtlar. Främre väggen af antrum Highmori nästan perforerad, och käkhålan fylld med stinkande var och kancerösa massor, som fortsatte sig bakåt, så att radikaloperation var omöjlig. Tamponad med jodoform- och sterilgas. — Under de 3 följande dagarna temperaturstegring upp till 40° , hvarför tamponaden successivt uttogs; all dylik aflägsnad utan blödning $\frac{6}{9}$. Sedan temp. ej öfver $38,2^{\circ}$, men tilltagande hjärtsvaghet. Mors $\frac{12}{9}$.

Sektion: Cancer maxillæ dextr. operat. + Abscessus inframandibular. et mediastin. anter. superior. + Bronchopneumoniæ + Hyperplasia lienis acuta.

75) 68-årig f. d. sjöman (1801/1913), som enligt uppgift för 13 år sedan fått en spark mot höger underkåkhalfva, som skall hafva frakturerats, inkom $\frac{26}{8}$ för en sedan 3—4 veckor iakttagen, fluktuerande, plommonstor, rundad, oöm tumor å midten af höger underkåkhalfva under intakt hud. Röntgenfotogram visade defekt med ojämna kanter på undersidan af ramus horizontalis. Pat. föreföll under den tid han å sjukhuset före operationen observerades ej mera nedsatt. än som genom ålderdomsförändringar kunde förklaras. Han vistades uppe, var afebril (-lindrigt subfebril, aldrig öfver $37,9^{\circ}$, som antogs bero på bronchit med hosta); puls regelbunden, cor utan anm., 0 alb. $\frac{12}{9}$ under kloroform-eterdroppnarkos (8+140 gr.) resektion af mandibula efter underbindning af art. carot. dxt. Pat. afled emellertid redan dagen efter operationen efter stegring af temp. och pulsfrekvens upp till $40,4^{\circ}$ resp. 140.

Sektion: Hypernephroma malign. dextr. cum metastas. mandibulae operat. et cum metastas. pulmon. ambor. et pleur. parietal. et visceral. + Bronchopneumoniae.

76) 44-årig grosshandlande (467/1913) inkom efter några dagars vistelse på med. afdeln. och opererades $\frac{28}{2}$ — reffbensresektion, pleurotomi, dränage — för hög ersidigt, stinkande pleuraempyem. Mors $\frac{10}{3}$.

Sektion: Cancer oesophagi perforans ad pulm. dextr. cum abscess. pulm. ad cavum pleurae perfor. + Cirrhosis hepatis.

77) 72-årig f. d. kustsergeant (2498/1913) öfverfördes från med. afdeln. och opererades under novokain-anästesi $\frac{13}{11}$ — laparotomi + Witzelfistel å ventrikeln — för cancer oesophagi? Trots att fisteln fungerade bra, tilltagande kraftaffall. Mors marantico modo $\frac{21}{11}$ (temp. aldrig öfver $38,2^{\circ}$, puls ej öfver 92).

Sektion: Cancer cardiæ + Pneumonia acuta.

78) 66-årig f. d. arbetare (924/1913) inkom $\frac{29}{4}$ kakektisk, med svår hostretning och rikligt expektorat, för sedan 6 månader tilltagande sväljningsbesvär. $\frac{30}{4}$ under novokain-anästesi Witzel-fistel å ventrikeln. Hostan fortfor, och krafterna aftogo allt mera. Buken utan anm., Mors $\frac{11}{5}$.

Sektion: Cancer cardiæ + Bronchopneumoniae.

79) 51-årig landtbrukare (2448/1913) inkom $7/11$ för höggradiga sväljningsbesvär. $3/11$ under novokain-anästesi Witzel-fistel å ventrikeln. Efter tillfällig förbättring mors $22/11$ under hjärt- och respirationsinsufficiens.

Sektion: Cancer cardiæ + Cardio-arterio-sclerosis + Bronchitis acuta + Bronchopneumoniæ.

80) 52-årig handlande (296/1913), som sedan början af Januari 1913 haft upprepade blodiga kräkningar, öfverfördes från med. afdeln. $8/2$. Röntgenundersökning, som på grund af patientens klenhet ej kunde utföras med nödig allsidighet, gjorde förträngning i pylorus sannolik. $8/2$ en ej blodig kräkning af retentionstyp. Trots patientens dåliga allmäntillstånd, ansågs på grund af de upprepade blödingarna och kräkningarna operation bestämdt indicerad. Den företogs $11/2$ under morfin- + eterdroppnarkos: Gastroenterostomia retrocolica anterior (Roux), hvilken metod valdes, då ventrikeln genom tumörbildning bakåt var fixerad och omöjlig att få fram. Utbredda körtelmetastaser af malign typ. — Pulsen blef efter ingreppet allt hastigare och mindre. Mors efter 12 timmar.

Sektion: Ulcus carcinomat. ventriculi cum metastas. hepatis et gland. lymph. + Pneumonia acuta.

81) 45-årig handelsresande (518/1913), inkom $9/8$ för ascites. Lues i anamnesen; Wassermann posit. Trots kraftig antiluetisk behandling återbildades alltjämt vätskan efter upprepade laparocenteser. $28/4$ laparotomi i och för fiskblåsedrånage (enl. Henschen), hvarifrån man emellertid afstod, då utbredd peritoneal tumörbildning konstaterades. Man antog tuberkulos föreligga och injicerade jodoformglycerin. Mikroskopisk undersökning af excideradt stycke från peritoneum parietale gjorde diagnosen cancer sannolik. Därefter starkt kraftaffall, ostillbara kräkningar. Mors $7/6$.

Sektion: Cancer ventriculi et peritonei et pleurae dextr. + Aortit. luetica.

82) 39-årig tjänarinna (790/1913) med inoperabel cancer ventriculi undergick $15/4$ laparotomi, hvarvid en främre retrokolisk gastro-entero-stomi lades (plats för bakre fanns ej). Operationssår och buk efter ingreppet utan anmärkning. $18/4$ högersidig pneumoni (40,8°); $21/4$ thrombos i höger ben; $24/4$ hjärtsvaghet; mors natten till $25/4$.

Sektion: Cancer ventriculi inexistirpab. + Pneumonia acuta + Thrombosis cruris dextr. + Embolia art. pulm. dextr.

83) 62-årig fru (947/1912), som maj 1912 varit här intagen för inexistirpabel cancer caeci, hvarvid ileo-colostomi gjorts, intogs åter $^{13}/_{12}$ s. å. för kronisk ileus, hvaraf hon efter några månaders välbefinnande börjat besväräs. Mors $^{23}/_{1}$ 1913.

Sektion: Cancer caeci + Ileus + Gangræna intestini cum perforatione.

84) 66-årig kyrkoherde (220/1913) intogs $^{29}/_{1}$ och genomgick $^{6}/_{2}$ laparotomi, hvarvid knytnäfstor, rörlig tumor ungefär midt å colon transversum resecerades (side-to-side anastomos, en séance), Mikroskopisk undersökning af den starkt strikturerande tumorn: adenocarcinom. Samtidigt exstirperade körtlar visade blott kronisk hyperplasi. Efter operationen tarmfunktion normal. $^{15}/_{2}$ anfall af hjärtsvaghet med kallsvett och vända. $^{23}/_{2}$ Pat., som efter kraftig digalenbehandling känt sig bättre, började ånyo få tungt att andas, håll. Pat. blef sedan allt mer slö, tilltagande kraftaffall. Mors $^{3}/_{3}$.

Sektion: Cancer coli transversa (operat.) + Bronchopneumonia et gangræna pulm dextr. + Degeneratio myocardii.

85) 37-årig fröken (1825/1913) med trög mage sedan 2 år, akuta ileussymptom sedan 4 dagar, inkom $^{24}/_{8}$, hvarvid laparotomi och Witzelfistel å caecum. I nedersta delen af colon descendens knölig, strikturerande tumor. I buken rikligt med hæmorrhagiskt exsudat. — Efter operationen gingo peritonit- och ileussymptom tillbaka. $^{5}/_{9}$ thrombos i båda benen och bäckenvenerna. Stora tumörer palpabla i buken. Före mors, som inträffade $^{6}/_{11}$, förlamning af v. n. facialis och v. arm och ben.

Sektion: Cancer coli descend. cum ileo et cum metastas. hepatis et peritonei + Thrombos. ven. iliæ. + Infarctus pulmon. et renum et lienis etc.

86) 70-årig arbetare (1444/1913) inkom $^{7}/_{7}$ med akuta ileussymptom sedan en vecka. Ventrikel- och tarmsköljningar med blott öfvergående effekt, hvarför $^{8}/_{7}$ under novokain-anæstesi Witzel-fistel å caecum. Massor af faeces och gaser utskaffades sedermera genom fisteln, och pat. kände sig betydligt bättre. $^{9}/_{7}$ mors subita.

+ *Sektion: Cancer flexuræ sigmoid. cum stenosis. + Dilatatio et myodegeneratio cordis + Oedema pulmon.*

87) 66-årig hustru (1145/1913) med ileus-symptom sedan $11\frac{1}{5}$ inkom $28\frac{1}{5}$. Omedelbart laparotomi + enterotomi med "mjölkning" af tunntarmar + Witzel-fistel å caecum.. Maximalt dilaterade tarmar — caecum med colon ascendens betydligt mycket större än en normalstor ventrikel. Oerhörda mängder grötlika, ej tunnflytande fækalier i tarmarna, hvilka ej som vanligt genom aseptisk punktion medelst troikar kunde utskafas. Å nedersta delen af flexura sigmoidea å rörlig tarm strikturerande tumor. Mors $2\frac{1}{6}$ under peritonitsymptom.

Sektion: Cancer flexuræ sigmoid. cum ileo + Perforatio intestin. (genomskurna suturer) cum peritonit. fæculenta + Myocardit. chron. fibrosa.

88) 73-årig änka (254/1913) med sedan några månader trög afföring inkom $1\frac{1}{2}$ för akuta ileussympptom. Vid omedelbart gjord laparotomi visade sig dessa bero dels på strangulation af tunntarmar, dels på strikturerande tumor i öfre delen af rectum. Strangulationen löstes, aseptisk punktion och "mjölkning" af tunntarmar, anläggande af anus præternaturalis å flexura sigmoidea. Mors $24\frac{1}{3}$ efter akuta peritonitsymptom.

Sektion: Cancer recti perforat. cum abscess. pelv. minor. et cum peritonit. diffusa purulenta + Pleuritis acuta fibrinopurulenta + Bronchopneumonix.

89) 59-årig fröken (2354/1912) inkom $11\frac{1}{12}$ med sedan ett par månader förefintliga symptom af kronisk ileus och malign tumor; undergick $18\frac{1}{12}$ laparotomi, hvarvid man fann fritt i buken myxomatösa massor, utgående från dubbelsidiga slemdegenererade ovarialtumörer. Radikaloperation omöjlig; partiell exstirpation, tamponad. Efter tilltagande kraftaffall mors $1\frac{1}{1}$.

Sektion: Myxosarcoma ovar. et peritonei + Nephritis acuta.

90) 67-årig änka (351/1913). med ileus-symptom sedan $1\frac{1}{2}$ månad, ingen afföring på 14 dagar, dagliga kräkningar, dock ej fækala, inkom $13\frac{1}{2}$. Efter laxantia, mag- och tarmsköljningar laparotomi $15\frac{1}{2}$, hvarvid konstaterades fullständig adhæsiv peritoneal-carcinos. Witzel-fistel å tunntarm. Därefter kom peristaltiken i gång. Mors cachectico modo $12\frac{1}{3}$.

Sektion: Cancer tubæ dextr. + Carcinosis peritonei + Bronchopneumoniæ

91) 43-årig barberare (1249/1913), som sedan 6 veckor haft trög afföring med bandformade fæces, äfven slemmiga och blodiga, inkom $\frac{9}{6}$. Luetisk infektion vid 21 års ålder; aldrig antiluetisk behandling. Wassermann posit. Pupiller olikstora, reagerade ej för ljus eller akkomodation. 3 cm. innanför anus starkt stenoserande, till omgifningen fixerad. knölig tumör. Inga urineringsbesvär; 0 alb. Man antog att strikturen var specifik och inledde antiluetisk behandling (Hg, jk; salvarsan.). Tilltagande ileus-symptom, hvarför $\frac{21}{6}$ Witzelfistel å caecum. Man fann rätt rikligt med ascites samt diffus peritoneal tumörbildning. $\frac{5}{7}$ mors efter tilltagande ileus- och peritonit-symptom.

Sektion: Cancer prostatae cum stenosis recti et cum carcin. peritonei + Aortitis luetica + Bronchopneumoniæ etc.

92) 47-årig ogift kvinna (310/1913) inkom $\frac{9}{2}$ utblödd, på grund af sedan en vecka pågående, häftiga underlivsblödningar. Stor svulst i uterus. Efter 2 dagar under obetydlig blödning, utan narkos abrasio mucosæ. Obetydligt utbyte; uterus-kavitet 10 cm. Behandlades därefter med tonica, stimulantia, koksaltlösning etc. Mors $\frac{15}{2}$, utan att ny blödning visat sig och utan stegring af temp. eller pulsfrekvens.

Sektion: Myomata uteri cum anæmia secundaria excessiva + Metritis purulenta + Oedema pulm.

Årsberättelse från Allm. och Sahlgrenska Sjukhusets Tuberkulosafdelning för år 1913.

I. Intagna och utskrifna personer samt aflidna.

Antal patienter								Underhållsdagar	Högsta	Lägsta	Medellängd af sjukhusvistelsen	
Samtliga intagna		Första gången intagna		Utskrifna		Aflidna						antalet vårdade pr dag
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.					
181	203	—	—	137	164	20	15	20,023	61	50	52,14	

II. Dagagiffter, antal sängar och underhållsdagar.

	Dagagift		Antal platser		Intagna		Underhållsdagar
	Kr.	öre	m.	kv.	m.	kv.	
Å enskildt rum	6	—	—	—	—	—	—
” ” ”	5	—	2	2	1	69	69
” deladt ”	4	—			6	134	134
” allmänt ”	3	—	24	24	15	587	587
” ” ”	2	25			22	815	815
” ” ”	1	25			85	4,957	4,957
” ” ”	—	—	—	—	214	13,461	13,461

Bilaga C.

**Uppgift från Allm. och Sahlgrenska Sjukhusets
Tuberkulosafdelning för år 1913
angående intagna sjukdomsfall äfvensom döda.**

	Sjukdom	Intagna		Döda	
		m.	kv.	m.	kv.
<i>III. Akuta infektionssjukdomar.</i>					
15	Influenza epidemica	—	1	—	—
	Febris recurrens	1	—	—	—
<i>VI. Kroniska förgiftningssjukdomar.</i>					
32	Tuberculosis ¹	167	185	16	14
	” pulmonum.	167	185	16	13
	” cerebri et meningum	—	1	—	—
	” cutis. Lupus vulgaris.	1	—	—	—
	” glandularum lymph.	2	3	—	—
	” laryngis	12	19	—	—
	” peritonei	1	1	—	—
	” intestinorum	12	10	—	—
	” miliaris acuta universalis	—	1	—	1
	” pharyngis	1	—	—	—
<i>V. Konstitutionella sjukdomar.</i>					
41	Chlorosis. Anæmia	—	3	—	—
44	Anæmia perniciosa progressiva	1	—	—	—
	Diathesis exsud. lymfat.	—	1	—	—
<i>VI. Kroniska förgiftningssjukdomar.</i>					
52	Alcoholismus ¹	2	—	—	—
	Delirium tremens	1	—	—	—
<i>VIII. Nervsystemets sjukdomar.</i>					
68	Myelitis spinalis	1	—	—	—
74	Neuritis. Polyneuritis ²	2	—	—	—
79	Epilepsia	—	1	—	—
84	Hysteria	—	4	—	—

¹ Samtliga fall. ² På alcoholism beroende fall upptagas ej här.

	Sjukdom	Intagna		Döda	
		m.	kv.	m.	kv.
86	Neurasthenia	1	3	—	—
88	Diabetes mellitus	1	—	1	—
IX. Ögonsjukdomar.					
113	Conjunctivitis phlyctænulosa	1	—	—	—
	Retinitis albuminuria	1	—	—	—
XI. Cirkulationsorganens sjukdomar.					
146	Vitium organicum cordis.	2	6	—	—
148	Arteriosclerosis ²	5	3	—	—
153	Myodegeneratio cordis	2	2	—	—
XII. Andningsorganens sjukdomar.					
156)	Morbi cav. nas. et cav. access. nas.	2	3	—	—
157)					
158	Laryngitis ac.	1	1	—	—
	" chron.	2	1	—	—
160	Pleuritis.	8	10	—	—
	Empyema pleuræ	2	—	—	—
161	Pneumothorax spontanea	2	—	—	—
162	Bronchitis acuta	2	5	—	—
	" chron.	1	4	—	—
	Pneumonia chron. interst.	—	4	—	—
	Bronchopneumonia	1	3	—	1
168	Gangræna pulmonum	2	—	1	—
169	Emphysema pulmonum	—	1	—	—
170	Asthma	1	1	—	—
171	Infarct. pulm.	—	3	—	—
172	Hydrothorax	1	1	—	—
XIII. Matsmältningsorganens sjukdomar.					
174	Angina tonsillaris	4	6	—	—
	Pharyngitis chron.	1	3	—	—
177	Gastritis acuta	1	—	—	—
	" chronica	8	8	—	—

² På alkoholism beroende fall upptagas ej här.

	Sjukdom	Intagna		Döda	
		m.	kv.	m.	kv.
181	Enteritis et Colitis acuta	2	—	—	—
	” ” ” chronica	—	1	—	—
182	Typhlitis, peri- et paratyphlitis.	—	1	—	—
185	Hernia non incarcerata	—	1	—	—
195	Cholelithiasis	—	1	—	—
	<i>XIV. Urinorganens och manliga könsorganens sjukdomar.</i>				
	Albuminuria	2	3	—	—
199	Nephritis acuta	2	1	—	—
	” ” chronica ²	7	4	1	—
	Uræmia.	1	—	—	—
	<i>XV. Kvinliga könsorganens sjukdomar.</i>				
222	Endometritis	—	1	—	—
227	Pelveoperitonitis.	—	1	—	—
	<i>XVI. Rörelseorganens och ben- systemets sjukdomar.</i>				
	Myitis chronica	—	2	—	—
	<i>XVII. Hudsjukdomar och sjukdomar i bindväfven.</i>				
254	Herpes zoster	—	1	—	—
257	Eczema	1	—	—	—
268	Abscessus	1	1	—	—
	Abscessus ad anum	4	1	—	—
	Ichthyosis	1	—	—	—
	<i>XVIII. Svulster.</i>				
275	Angioma	1	—	—	—
289	Sarcoma	1	—	1	—
290	Struma	—	1	—	—

² På alkoholism beroende fall upptagas ej här.

IV. Utförda operationer.

Operationer	Den sjukas ålder			Operationens utgång		
	under 15 år	15—55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig
Arteficiell pneumothorax (345 injektioner)	—	17	—	7	5	5
Thoracocentes för pleuritis exsudativa.	—	2	—	2	—	—
Intralaryngeal operation för tbc. laryngis	—	3	—	2	1	—
Incision för abscess.	—	11	—	11	—	—
Extirpation af lymfkörtel	—	1	—	1	—	—
Extractio dentium.	—	14	—	14	—	—

Göteborg den 31 Mars 1914.

John E. Arfwedson.

Redogörelse

för sjukvården vid Tuberkulos-Afdelningen.

Under året vårdade äro 384 sjuka, 181 män och 203 kvinnor, däraf kvarliggande från 1912 27 män och 23 kvinnor, (= 50 sjuka). Kvarliggande till 1914 24 män och 24 kvinnor, summa 48 patienter.

Af de vårdade ledo 352 af tuberkulos i någon form, i öfvervägande antalet fall af lungtuberkulos med eller utan komplikationer. Återstoden (32 fall) hade ej tuberkulos, men hade af olika anledning inkommit på afdelningen, hvarifrån de efter diagnosens klarställande i regel utskrefvos eller öfverflyttades till annan afdelning, vanligen medicinska afdelningen, eller annat sjukhus.

Följande icke tuberkulösa åkommor voro intagna:

Laryngitis subacuta	1
Rhino-pharyngo-laryngitis chron.	1
Bronchitis acuta.	3
Bronchitis chron.	1
" " + Bronchopneum.	1
Bronchopneumonia.	1
Pleuritis exsudativa.	2
Vitium org. cordis	3
" " " + Hämoptysis	2
" " " + Bronchit.	1
Myocarditis chron.	1
Diabetes mellitus + Myodegen. cordis	1
Chlorosis	1
Anämia simplex	1
Anämia perniciososa (Biermer)	1

* På alkoholiska beredande till upptagning ej ber.

Alcoholismus chron.	1
Gastritis chron. (Achyilia)	1
Nephritis chron. interstitial.	3
Lymfosarcoma	1
Angioma	1
Febris recurrens	1
Diathesis exsudat. lymfat.	1
Abscessus pulmon.	1

= 32 fall.

Af de för tuberkulos vårdade patienterna hade 200 (= 56,8 %) öppen tuberkulos (baciller i sputa), hos 137 funnos ej baciller (= 38,9 %) och hos 15 (= 4,3 %) kunde intet expektorat erhållas (43,2 % slutna fall).

Efter tillståndet vid utskrifningen fördela sig de under året utgångna patienterna enligt följande schema:

	Förbättrade		Oförbättrade		Försämrade		Döda		Summa
	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	
I stadiet	48	60	1	—	—	—	1*	—	110
II „	27	29	2	3	—	—	—	—	61
III „	40	33	14	14	5	8	16	14	134
Summa	105	122	17	17	5	8	17	14	305

* Död i nephrit. chron. interst.

För Hämoptyns intagna och vårdade äro 85 fall, 42 män och 43 kvinnor.

Med afseende å behandlingen har intet nytt tillkommit sedan föregående år; den har liksom förut i hufvudsak varit hygienisk-dietetisk.

Tuberkulin i terapeutiskt syfte har kommit till användning i 15 fall, i 9 fall med godt resultat. Af de återstående 6 fallen hafva ett par tröttnat på den långa behandlingen (efter utskrifningen ambulatorisk), de öfriga visade sig på ett eller annat

sätt olämpliga för specifik terapi. De brukade tuberkulinerna voro T. O. A. (Alttuberkulin), Landmanns tuberkulol och S. B. E. (Sensibiliserad bacillemulsion).

Konstgjord pneumothorax har anlagts hos 6 nya fall, hvarjämte 11 patienter från föregående år fortsatt behandlingen vid afdelningen, dels ambulatoriskt (4 st.), dels kvarliggande. Resultaten hafva i stort sedt varit tillfredsställande. Sedan afdelningens öppnande (1910) till 1913 års slut hafva inalles 45 sjuka blifvit behandlade medels arteficiell pneumothorax.

Efter utskrifningen hafva 67 patienter fått fortsatt vård å sanatorier eller andra tuberkulossjukhus.

Sålunda:

- 11 st. å jubileumsfondens sanatorier
- 5 " " länssanatorier
- 7 " " privata sanatorier
- 24 " " Kålltorp (under Nov.—Dec.)
- 12 " " Gibraltars tuberkulos-afdelning
- 8 " " Stampen.

Ett icke ringa antal sjuka blefvo dessutom under sommaren intagna å sommarsanatoriet vid Sandarne.

Göteborg i April 1914

John E. Arfwedson.

Bilaga C.

Uppgift från Allm. och Sahlgrenska Sjukhusets
Afdelning för Öron-, Näs- och Halssjukdomar
angående intagna sjukdomsfall äfvensom döda
för år 1913.

	Sjukdom	Intagna		Döda	
		m.	kv.	m.	kv.
	III. <i>Acuta infectionssjukdomar.</i>				
20	Erysipelas	3	1	—	—
	IV. <i>Kroniska infectionssjukdomar.</i>				
32	Tuberculosis pulm. et laryngis	6	3	—	—
	Lupus mucosæ nasi	—	1	—	—
33	Syphilis laryngis.	—	1	—	—
	” nasi et pharyngis	—	2	—	—
	VIII. <i>Nervsystemets sjukdomar.</i>				
65	Meningitis cerebialis	1	—	1	—
	Paresis n. recurrentis	—	1	—	—
	Paralysis nervi facialis	—	1	—	—
	Cephalaea	1	—	—	—
	Spasmus oesofagi	—	1	—	—
	X. <i>Öronsjukdomar.</i>				
138	Otitis media*)	66	33	—	—
	Otitis med. ac. supp.	21	3	—	—
	Otitis med. ac. supp. c. osteitide proc. mast.	27	15	1	1
	Otitis med. chronica	4	3	—	—
	Otitis med. chron. c. osteitide proc. mast.	6	6	—	—
	Otitis med. chron. c. cholesteatomate	4	4	—	—
	Otitis med. catarrhalis	—	1	—	—
	Labyrinthitis serosa	—	1	—	—
	” purul. acuta	2	—	—	—
	” ” chron.	1	—	—	—
	” tuberculosa	1	—	—	—

*) Samtliga fall.

	Sjukdom	Intagna		Döda	
		m.	kv.	m.	kv.
152	Labyrinthblödning	1	—	—	—
	Thrombophlebitis sin. sigmoidei	3	—	—	—
	<i>XII. Andningsorganens sjukdomar.</i>				
156)	Spina septi nasi	2	—	—	—
157)	Deviatio septi nasi	6	1	—	—
	Hypertrophia mucosae conch. inf.	7	3	—	—
	Polyypus nasi	3	—	—	—
	Sinuitis ethmoid. chr.	7	4	—	—
	Sinuitis maxill. ac.	1	—	—	—
	” ” chron.	16	12	—	—
	” frontal. ac.	3	3	—	—
	” ” chron.	5	4	—	—
158	Laryngo-tracheitis	2	1	—	—
	Pharyngitis	—	1	—	—
	Corpus alien. *) in bronch.	2	—	—	—
	Fistula tracheae	1	—	—	—
	Stenosis laryngis	4	2	—	—
	Epistaxis	7	2	—	—
	<i>XIII. Matsmältningsorganens sjukdomar.</i>				
	Tonsillitis chron.	7	18	—	—
	Abscessus peritonsillaris	1	2	—	—
	Hypertroph. tonsill. Veget. ad.	3	8	—	—
	Glossitis abscedens	1	1	—	—
	Abscessus retropharyngealis et mediastinalis	1	—	1	—
	Corpus alien. in oesofago **)	3	1	—	—
	Afbruten injectionsnål innaför mandibula	1	—	—	—
	<i>XVII. Hudsjukdomar och sjukdomar i bröstafv.</i>				
257	Eczema	—	2	—	—
268	Phlegmone, abscess.	2	4	—	—

*) Kaffebönor. **) 1) femöring, 2) 2-öring, 3) fiskben, 4) fiskkrok.

	Sjukdom	Intagna		Döda		
		m.	kv.	m.	kv.	
276	XVII. <i>Svulster.</i>					
	Cancer *)	5	4	—	—	
	" oesofagi	2	2	—	—	
	" laryngis	2	—	—	—	
	" maxillae sup.	—	1	—	—	
	" epiharyngis	1	—	—	—	
	" meat. aud. ext.	—	1	—	—	
	Fibroma laryngis	1	—	—	—	
	Papilloma laryngis	—	1	—	—	
	Cysta odontalis	—	2	—	—	
Lipoma	1	—	—	—		

Th. Sellgren.

*) Samtliga fall.

Bilaga D.

Uppgift från Allmänna och Sahlgrenska Sjukhusets Afdelning för Öron-, Näs- och Halsjukdomar för år 1913, angående operationer, utförda å intagna patienter.

Operation (Enl. K. Med.-styrels cirk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styrels cirk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			under 15 år	15— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
Resectio maxillæ sup.	1	Cancer maxillæ sup.	—	1	—	1*	—	—	* Recidiv efter 6 månader.
Punctio cerebri.	3	Misstanke på hjärnabscess	3	—	—	—	—	—	
" lumbalis	5	Meningit. l. misstanke därpå	—	—	—	—	—	—	
Exstirpatio a) cysta	2	Cysta odontalis	—	1	1	2	—	—	
" c) lipoma	1	Lipoma colli	—	1	—	1	—	—	
" af fistel+suturering	1	Fistula tracheæ	1	—	—	1	—	—	
Profexcision	1	Cancer epipharyngis	—	—	1	—	—	—	
Oesophagoscopia	4	Cancer l. misstanke på c.	—	4	—	—	—	—	
d:o	3	Misstanke på fr. kropp i matstrupen	—	3	—	—	—	—	
Oesophagoscopia med extraction	1	2-öring i matstrupen	1	—	—	1	—	—	
Oesophagotomia	1	Fiskkrok i matstrupen	—	1	—	1	—	—	
Tonsillotomia	2	Hypertrophia tonsillar.	1	1	—	2	—	—	
Tonsillectomia	25	Tonsillitis chron.	3	22	—	26	—	—	

Evulsio polyporum . . .	2	Polyposis nasi . . .	—	2	—	—
Chonchotomia inferior. . .	11	Hypertrophia mucosae chonchæ inf.	1	10	—	—
Resectio spinæ nasi . . .	2	Spina septi nasi . . .	—	2	—	—
Resectio submucosa sep- ti nasi . . .	7	Deviatio septi nasi . . .	—	7	—	—
Adenotomia . . .	10	Veget. adenoid. . .	5	5	—	—
Resectio totalis ossis eth- moidal.	7	Sinuitis ethmoidal. chron.	—	7	—	—
Operation enl. Killian . . .	7	" front. chron. . .	1	5	1	7
" enl. Caldwell-Luc . . .	28	" maxill. chron. . .	2	25	1	28
Trepanatio endonasalis . . .	5	" " " . . .	—	5	—	—
Intralaryngeal exstirpa- tion	2	Cancer laryngis . . .	—	—	2	—
d:o	2	Tbc. laryngis . . .	—	2	—	—
d:o	1	Fibroma laryngis . . .	—	1	—	—
d:o	1	Papilloma laryngis . . .	—	1	—	—
Tracheotomia . . .	1	Cancer laryngis . . .	—	1	—	—
d:o	1	Sarcoma colli stenosans	—	1	—	—
d:o	2	Stenosis laryngis . . .	1	1	—	—
d:o	1	Kaffeböna i bronch. . .	1	—	—	—
d:o + bron- choscopia inf. + extractio	1	d:o	1	—	—	—
Paracentesis . . .	5	Otitis med. ac. . .	3	2	—	5
Uppmejsling (antrotomi)	41	Otitis med. ac. c. ostei- tide proc. mastoid.	23	18	—	41

Operation (Enl. K. Med.-styr:s cirik. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Enl. K. Med.-styr:s cirik. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjukas ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkningar
			under 15 år	15— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
Uppmejsling med friläggande af större del af dura och sinus	5	O. med. ac. c. osteitide. Abscessus perisinuosus	3	2	—	5	—	—	
Uppmejsling med friläggande och puncton af sinus	2	Misstanke på thromb	1	1	—	2	—	—	
Uppmejsling med resection af yttervägg af sinus och aflägsnande af tromb och lumbalpunktion	1	Thrombophlebitis sinus sigm.	1	—	—	1	—	—	
Uppmejsling med hjern- och lumbalpunktion	3	Meningitis	1	2	—	3	—	3	
Friläggande af större del af sinus (å förut uppmejslad) med sinus-puncton	4	Misstanke på thromb	1	3	—	4	—	—	
D:o med klyfning af sinus och uttagande af tromb	1	Thrombophlebitis sinus sigm.	1	—	—	1	—	—	
Revision af förut gjord uppmejsling	2	Mindre god läkning	2	—	—	2	—	—	
Radikaloperation Heath	1	Otitis med. chron.	—	1	—	1	—	—	

Totaluppmejsling (Radi- kaloperation.) d:o	5	Otitis med. chron.	—	5	—	—
d:o	5	Otitis c. osteitide proc. mast.	1	4	—	—
d:o	9	Otitis c. chlosteotomata	—	9	—	—
	1	Otitis c. chlosteotomata c. fistula labyrinthi	—	1	—	—
Totaluppmejsling med fri- läggande af större del af sinus och dura	1	O. med. chron. c. trom- bophlebitide	—	1	—	—
Totaluppmejsling med la- byrintutrymning	1	O. med. chron. c. laby- rinthitide tbc.	—	1	—	—
Labyrintop. enl. Neuman	1	Labyrinthitis suppurativa c. abs. extra duralis retro-labyrinth	—	1	—	—
" " Hinsberg	1	Labyrinthitis chron.	—	1	—	—
Underbindning af v. jugul.	1	Thrombophleb. sin. sigm.	1	—	—	—
Incision, drainage	3	Abscessus	1	2	—	—
Incision	1	Uttagande af afbruten nål innanför mandibula	—	1	—	—
d:o	2	Abscessus peritonsillaris	—	2	—	—
d:o	1	Abscessus retropharynge- alis et mediastinalis	—	1	—	—
d:o	1	Abscessus	—	1	—	—

Bilaga E.
Uppgift från Allmänna och Sahlgrenska Sjukhusets Afdelning för Öron-, Näs- och Halssjukdomar för år 1913, angående operationer, utförda å ej intagna patienter.

Operation (Ent. K. Med.-styrs. cirik. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Ent. K. Med.-styrs. cirik. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjuktes ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkingar
			under 15 år	16— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
Extractio	5	Caries dentium	5	—	—	—	—	—	
Endolaryngeal extirpat.	1	Tbc. laryngis	—	1	—	—	—	—	
Exstirpatio	1	Osteoma maxill. sup.	—	1	—	—	—	—	
Exstirpatio d:o	2	Cysta colli	—	1	—	—	—	—	
Exstirpatio d:o	1	Fibroma. Atheroma	—	2	—	—	—	—	
Exstirpatio d:o	1	Cysta odontalis	—	1	—	—	—	—	
Oesophagoscopia	3	Misstanke på cancer oe- sophagi	—	3	—	—	—	—	
Oesophagoscopia d:o	3	Misstanke på främmande kropp i oesophagus	—	3	—	—	—	—	
Oesophagoscopia d:o	1	Hönsben i oesophagus	—	1	—	—	—	—	
Oesophagoscopia d:o	32	Hypertrophia tonsillar.	—	2	—	—	—	—	
Oesophagoscopia d:o	10	Tonsillitis chron.	—	8	—	—	—	—	
Oesophagoscopia d:o	5	Abscessus peritonsillaris	—	1	—	—	—	—	
Oesophagoscopia d:o	1	Fr. kropp i bronch?	—	1	—	—	—	—	

Halsdelning opererade patienterna
 för dödsfallen bland de 3 Öron-, Näs- och
 Renedörslse
 Ögon- och
 Öron- och Näs- och
 Ögon- och Renedörslse
 Ögon- och Renedörslse

Th. Sellgren.

Op. för näspolyper	7	Polypus nasi	7	1	—	—
Resectio spinæ nasi	3	Spina septi nasi	3	—	—	—
Resectio submucosa	3	Deviatio septi nasi	2	1	—	—
Conchontomia med.	1	Sinuitis front. ac.	1	—	—	—
Conchotomia inf.	16	Hypertrophia mucosae conchæ inf.	11	5	—	—
Adenotomia	68	Veget. adenoid.	5	63	—	—
Resectio ossis ethmoid.	6	Sinuitis ethmoid. chron.	5	—	1	—
Trepanation enl. Claué	2	Sinuitis maxill. chron.	2	—	—	—
Antrotomia	4	O. med. ac. c. osteitide proc. mast.	4	—	—	—
Revision af uppmejsling Incision, drainage	4 6	Mindre god läkning Abscessus	4 6	4 5	1	—

Redogörelse

för dödsfallen bland de å Öron-, Näs- och
Halsafdelningen opererade patienterna.

1. Flickan L. C., 6 år. Intogs och opererades $\frac{4}{2}$ för otitis med. ac. c. osteitide proc. mastoid. Afebril till $\frac{15}{2}$, då temp. steg till 40° , sjönk under följande dagarna till 38° , hvarvid den höll sig till $\frac{21}{2}$, då alla tecken tilf meningit med hög (40°) feber visade sig. Utgångspunkten, kunde icke vid upprepede större friläggningar af sinus och dura påvisas. Meningitis tbc? Afled $\frac{6}{3}$. Obduktion tilläts icke.

2. J. H., 52 år, maskinist. Intogs $\frac{14}{4}$ i medvetslöst tillstånd med alla tecken till meningit. På grund af uppgifter om förutgående öronvärk företogs en uppmejsling af h. proc. mastoid., som emellertid befanns frisk. Pat. afled $\frac{17}{4}$ utan att ha återfått medvetandet. Pat. anat. diagnos. Otitis ossis frontalis ex empyema sin. front. + Meningitis ac. purulenta + Pneumonia ac.

3. K. W., 54 år, plåtslagare. Intogs $\frac{3}{7}$ och opererades $\frac{4}{7}$ för otitis med. ac. sin. c. osteitide proc. mast. Pat. blef genast feberfri och höll sig så till $\frac{13}{7}$ då temp. steg till $38,3^{\circ}$. Den $\frac{19}{7}$ blef pat. soporös och symptomen på meningit tydliga. Förnyad operation kunde icke påvisa någon ingångsport för infectionen af meningerna. Afled $\frac{20}{7}$. Pat. anat. diagnos. Meningitis purulenta. "Hela den resterande delen af os. petrosus är hyperämisk och genomsatt af varperlor".

4. P. J., 70 år. Arbetare. Intogs $\frac{24}{9}$ för svårighet att svälja, som varat sedan några dagar. Det visade sig bero på en retropharyngeal abscess, som redan sänkt sig långt ned i mediastinum post. Stor incision i abscessens öfra del kunde icke tömma densamma. Pat. afled $\frac{23}{9}$. Pat. anat. diagnos. Abscessus retropharyngeal. et retrooesophageal. permagnus. Dilatio cordis- och myocarditis chron. fibrosa. Bronchopneumonia bil. Inhalatio ad pulm. amb. e ventricul.

Bilaga C.

Uppgift från Allm. och Sahlgrenska Sjukhusets
 Ögonafdelning för år 1913,
 angående intagna sjukdomsfall äfvensom döda.

Sjukdom	Intagna		Döda	
	m.	kv.	m.	kv.
I. Bildningsfel och medfödda sjukdomar.				
Cataracta	2	1	—	—
IX. Ögonsjukdomar.				
Abscessus palpebrae	1	—	—	—
Chalazion	1	—	—	—
Ectropium	1	1	—	—
Blepharophimosis	1	—	—	—
Conjunctivitis chronica	1	—	—	—
" catarrhalis ac.	—	1	—	—
" trachomatosa	1	2	—	—
" blennorrhoeica	1	5	—	—
Keratitis phlyctænulosa	5	5	—	—
" parenchymatosa	2	1	—	—
Ulcus corneæ	12	7	—	—
" " serpens.	10	4	—	—
Hæres corneæ	1	2	—	—
Scleritis, Sclerokeratitis	—	4	—	—
Iritis, Cyclitis	8	5	—	—
Retinochorioiditis	—	1	—	—
Glaucoma	4	6	—	—
Cataracta	19	18	—	—
Amotio retinæ	1	—	—	—
Neuritis retrobulbaris	3	—	—	—
Panophthalmitis	1	1	—	—
Atrophia bulbi	—	1	—	—
Strabismus convergens	4	8	—	—
" divergens	—	2	—	—
Dacryocystitis	7	10	—	—
Thrombophlebitis sept. orbitæ	1	—	—	—

Sjukdom	Intagna		Döda	
	m.	kv.	m.	kv.
XVIII. <i>Svulster.</i>				
Cancer palpebræ	1	2	—	—
Sarcoma chorioideæ	1	—	—	—
” orbitæ	1	—	—	—
Glioma retinae	—	1	—	—
XIX. <i>Genom våld och olyckshändelse uppkomna skador samt akuta förgiftningar.</i>				
Contusio bulbi	3	—	—	—
Ruptura bulbi	3	—	—	—
Vulnus perforans bulbi	15	3	—	—
Combustio corneæ	6	—	—	—
Corpus alienum in oculo	16	1	—	—
Iridocyclitis traumatica	4	1	—	—
Cataracta traumatica	10	—	—	—
Luxatio lentis	—	1	—	—

Bilaga D.

Uppgift från Allm. och Sahlgrenska Sjukhuset i Göteborg, Ögonafdelningen,
för år 1913, angående operationer, utförda å intagna patienter.

Operation (Ent. K. Med.-stvr:s cirk. d. 11 Dec. 1891.)	Antal	Sjukdom (Ent. K. Med.-stvr:s cirk. d. 28 Dec. 1891.)	Den sjuktes ålder			Opera- tionens ut- gång			Anmärkingar
			under 15 år	15— 55 år	öfver 55 år	god	mindre god	dödlig	
Canthoplastik	1		—	—	—	—	—	—	
Operation för	2		—	1	1	—	—	—	
Exstirpation av tarsäck	14		—	1	9	14	—	—	
Dacryocystorhinostomi (Toti)	1		—	—	1	1	—	—	
Plastisk operation (Kuhnt)	2		—	1	1	2	—	—	
D:o	2		—	1	1	2	—	—	
Galvanokaustik	8		—	2	5	8	—	—	
D:o	13		—	1	9	13	—	—	
Skrapning	14		—	1	10	14	—	—	
Sæmischs op.	1		—	—	1	1	—	—	
Prässning	3		—	2	1	3	—	—	
Operation för	1		—	—	1	1	—	—	
Iridektomi	2		—	—	1	1	—	—	
D:o	1		—	1	—	1	—	—	

Bilaga H.

Uppgift från Allm. och Sahlgrenska Sjukhusets
Ögonafdelning, för år 1913 angående för skador
och förgiftningar intagna, med hänsyn till
skadans natur och påföljd.

Skadans natur	Intagna		Skadans påföljd	
	män	Kvinnor	döden	Över- stående kränkande de men
Förbränning (combustio corneae)	6	—	—	4
Slag å ögat (contusio)	3	—	—	1
Skada å hornhinnan	12	3	14	1
Främmande kropp inträngd i ögat	15	1	15	1
Ruptura bulbi	4	—	4	—
Vulnus perforans	12	3	13	2
Iridocyclitis traumatica	—	1	1	—
Cataracta	6	—	6	—
Panophthalmitis	1	—	1	—
Summa	59	8	58	9

Bilaga I.

**Uppgift från Allm. och Sahlgrenska Sjukhusets
Ögonafdelning, för år 1913 angående för skador
och förgiftningar intagna, med hänsyn till
skadans tillkomstsätt.**

Skadans tillkomstsätt	Intagna		Skadans påföljd	
	män	kvinnor	döden	Öfver- stående Kvarstående de men
<i>A. Olycksfall i yrkesarbete.</i>				
Vid handterandet af andra verktyg (än yxa)	16	—	—	15 1
„ jordbruksarbete	4	1	—	5 —
Genom inträngande föremål såsom träflisor, spikar, järnflisor m. m.	29	3	—	26 6
Genom språngskott	2	—	—	2 —
<i>B. Olycksfall utom yrkesarbete.</i>				
Vid lek	7	4	—	9 2
„ slagsmål och öfverfall	1	—	—	1 —
Summa	59	8	—	58 9

M. Sundqvist.

Uppgift från Allm. och Sällgrrenska Sjukhusets
 Ögonavdelning för år 1913 angående förskador
 och förgiftningar inlagda med hänse till
 skadans tillkomstort.

Skadans tillkomstort	Inlagda patienter		Öfver- levande
	Man	Kvinnor	
A. Öfverfall i trafikolycka	1	1	1
B. Öfverfall af annan natur	1	1	1
C. Öfverfall af annan natur	1	1	1
D. Öfverfall af annan natur	1	1	1
E. Öfverfall af annan natur	1	1	1
F. Öfverfall af annan natur	1	1	1
G. Öfverfall af annan natur	1	1	1
H. Öfverfall af annan natur	1	1	1
I. Öfverfall af annan natur	1	1	1
J. Öfverfall af annan natur	1	1	1
K. Öfverfall af annan natur	1	1	1
L. Öfverfall af annan natur	1	1	1
M. Öfverfall af annan natur	1	1	1
N. Öfverfall af annan natur	1	1	1
O. Öfverfall af annan natur	1	1	1
P. Öfverfall af annan natur	1	1	1
Q. Öfverfall af annan natur	1	1	1
R. Öfverfall af annan natur	1	1	1
S. Öfverfall af annan natur	1	1	1
T. Öfverfall af annan natur	1	1	1
U. Öfverfall af annan natur	1	1	1
V. Öfverfall af annan natur	1	1	1
W. Öfverfall af annan natur	1	1	1
X. Öfverfall af annan natur	1	1	1
Y. Öfverfall af annan natur	1	1	1
Z. Öfverfall af annan natur	1	1	1
Summan	28	28	28

M. Sundqvist

Redogörelse för patologiska och bakteriologiska laboratoriernas arbete under år 1913.

I. Obduktioner.

Under året ha utförts 387 obduktioner för Sjukhusets räkning. Efter kön och ålder fördela sig dessa sålunda:

Ålder	Män		Kvinnor		Summa	
	Antal	% af döda	Antal	% af döda	Antal	% af döda
0—10	2	0,6	2	0,6	4	1,2
11—20	10	2,5	10	2,5	20	5,
21—30	41	10,5	21	5,4	62	15,9
31—40	30	8,	17	4,4	47	12,4
41—50	40	10,5	20	5,	60	15,5
51—60	41	10,6	29	7,4	70	18,
61—70	41	10,6	29	7,4	70	18,
71—80	27	7,	21	5,4	48	12,4
81—90	3	0,8	3	0,8	6	1,6
Summa	235	61,1	152	38,9	387	100.

Väsentliga fynd vid obduktionerna:

Akuta infektionssjukdomar.

Septichæmier har påvisats i 20 fall. Såsom orsak har påvisats:

Enterit	4 fall
Pyelit	1 ”
Decubitalsår	2 ”
Abscess (och infekt. sår)	3 ”
Tendovaginit	1 ”
Osteomyelit	1 ”

Bronchit	1	”
Cholecystit	1	”
Endocardit	1	”
Prostataabscess	1	”
Cancer maxillae	1	”
Empyema sin. cavern.	1	”
Ingen säker utgångspunkt 2	2	”

Summa 20 fall.

Typhus har varit dödsorsak i 4 fall; *Paratyphus* i 1.

Poliomyelitis ant. acut. 2 fall, 25 och 27 år.

Erysipelas 4 fall.

Emphysema malignum 2 fall; 64 års kvinna efter karbunkel å läppen samt 68 års man, i glutealregionen.

Kroniska infektionssjukdomar.

Lues: I 21 fall har förändringar påträffats som tydts som luetiska.

Aortitis luetica har påvisats i 18 fall.

Aneurysma aortæ luetica i 8 fall.

Hepar lobatum i 4 fall.

Myelit (jämte andra luetiska förändringar) i 2 fall.

Tabes i 1 fall.

Tuberculos: I 67 fall har tuberkulos framstått såsom förändring af betydelse. I 61 fall af dessa fall har tuberkulos i lungorna påvisats. Efter ålder och kön fördela sig dessa fall sålunda (hvarvid bifogas öfersikt öfver dessa fall komplicerande tuberkulos i andra organ):

Ålder	Tbc. pulmonum		Tbc. intestini		Tbc. laryngis		Tbc. miliaris		Tbc. meningarum	
	män	kv.	män	kv.	män	kv.	män	kv.	män	kv.
0—10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11—20	5	6	3	3	1	0	2	3	2	2
21—30	13	5	8	4	2	2	2	0	1	1
31—40	11	5	3	2	3	1	1	1	1	1
41—50	3	1	2	0	0	0	2	0	0	0
51—60	4	1	0	0	0	0	1	0	0	0
61—70	3	1	0	0	0	0	0	1	0	0
71—80	3	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Summa	42	19	16	11	6	3	10	5	4	4

I ett af dessa fall (35 års man) samtidigt myelit och opticusatrofi.

2 fall aflidna med artefakt pneumothorax. 2 fall med samtidig urogenitaltuberkulos.

6 fall ha aflidit med grav tuberkulos utan deltagande från lungorna. 2 af dessa — män, 27 och 44 år, — visade tbc. i glandula suprarenalis, det ena af dessa därjämte intestinaltuberkulos. 3 fall visade urogenitaltuberkulos; 1 tuberkuloma cerebri (15 års man).

Actinomyces 1 fall, 24 års man, pyæmia actinomycotica, utgången från lunga.

Omsättningssjukdomar.

Anæmia perniciosa: 4 fall ha aflidit med denna diagnos. I 3 af dessa fall påvisades kronisk sekundär interstitiell nephrit, i 1 fall med amyloid. I 2 fall fans kronisk gastrit med atrofi, i 1 fall panchreascancer.

Diabetes mellitus: 10 fall ha dött under denna diagnos, hvaraf 12 män och 8 kvinnor. 9 af dessa voro öfver 40 år, det 10:de en 28 års kvinna. I 9 fall kunde tydliga panchreasförändringar påvisas, hypoplasi, lipomatos eller atrofi, i 1 fall, 58 års kvinna, inga dylika. 1 fall kompliceradt med Morbus Basedowii med persisterande thymus (43 års kvinna).

Centrala nervsystemets sjukdomar.

Emollitio cerebri: 19 fall, fördelande sig sålunda:

Ålder:	Män:	Kv.:
20—30	1	—
31—40	—	—
41—50	—	—
51—60	1	3
61—70	2	2
71—80	5	4
81—90	—	1
Summa	9	10

Af dessa träffade 13 hemisfären, 2 centrala kärnorna, 4 hjärnstammen.

I 17 af dessa fall fanns samtidigt kronisk njursjukdom

Hæmorrhagia cerebri: 15 fall, fördelande sig sålunda:

Ålder:	Män:	Kv.:
20—30	1	—
31—40	—	—
41—50	2	—
51—60	2	2
61—70	2	4
71—80	1	1
Summa	8	7

Af dessa träffade 6 hemisfären, 8 centrala kärnorna och 1 hjärnstammen.

I 13 fall fanns samtidigt kronisk njursjukdom (i 1 af dem ren cysticus congenitus).

Encephalitis ac. hæmorrh. 1 fall, 38 års man.

Myelit 4 fall, hvaraf 2 luetiska, 1 vid grav lungtuberkulos, 1 utan säker genes.

Meningitis acuta (ej tbc.) 8 fall, hvaraf 2 vid otit, 1 vid empyem i ethmoidhålan, 1 vid empyem i sinus frontalis, 1 vid gammal extradural abscess efter gammal skottskada, 1 vid enterosepsis, 1 vid sepsis vid pneumoni, 1 slutligen af epidemisk natur.

Tabes dorsalis 1 fall, 51 års man.

Tuberkuloma cerebri 1 fall.

Pachymeningitis hæmorrh. int. 1 fall, 51 års man.

Dislaceratio cerebri traumatica 2 fall.

„ *medullae spinalis* 2 fall.

Digestionsorganens sjukdomar.

Ulcus ventriculi: 10 fall, alla öfver 40 år; af dessa 7 män och 3 kvinnor. I 4 af dessa fall förefanns lues, i 2 cirrhosis hepatis.

Ulcus duodeni 3 fall.

Ulcus ilei perforans (forma dysenterica) 4 fall, (i 2 fall streptococcer i mjälten).

Enteritis acuta gravis 4 fall.

Enteritis diphter. uræmica 1 fall.

Icterus katarrhalis 1 fall.

Infarktus intestini 1 fall.

Cirrhosis hepatis (af annan genes än stas) 18 fall, hvar-af 1 kvinna. I 4 af dessa fall *brustna oesophagusvaricer*.

Cholelithiasis 15 fall.

Cholecystitis acuta 1 fall.

Abscessus hepatis 4 fall.

Ruptura hepatis traum. 4 fall.

Akut parotit 2 fall, 1 vid pneumoni, 1 vid tyfus.

Retropharyngeal abscess 1 fall hos 70 års man.

Hernia 8 fall, alla hos kvinnor öfver 50 år. A dessa 3 crurala, 2 inguinala, 1 ventralt, 1 umbilicalt, 1 intraabdominalt, i säck bildad genom kroniska adhærensers mellan viscera.

Akut peritonit: 34 fall; såsom orsak har påvisats:

Appendicit 10 fall

hvaraf 1 med thrombos i v. porta.

Enterit 5 „

hvaraf 3 med perforerad sår.

Infarkt. intestini	1	”
Ulcus perf. ventriculi	2	”
” ” duodeni	1	”
Salpingitis acuta	2	”
Hernia incarcerata	2	”
Cancer ventriculi	1	”
” coli et recti	4	”
” prostatæ c. absc.	1	”
Strangulatio intestini	1	”
Stricturea cicatricea ilei	1	”
Ileus e corp. alien.	1	”
Abscessus lienis (streptococcer)	1	”
Ruptura vaginæ in part.	1	”
Summa	34	fall.

Respirationsorganens sjukdomar.

Pneumonia lobaris 56 fall.

Bronchopneumonier (mera betydande) 49 fall.

Nedanstående tabell visar dessa båda sjukdomars fördelning efter ålder och kön samt antal och fördelning af postoperativt uppträdande dylika sjukdomar.

Ålder:	Pneumonia lobaris.		Bronchopneumonier.		Postoperation.
	Män:	Kv.:	Män:	Kv.:	Män + Kv.:
10—20	1	—	—	—	—
21—30	3	—	2	1	1
31—40	3	3	4	1	2
41—50	5	2	6	—	4
51—60	12	3	8	3	7
61—70	9	4	7	3	3
71—80	4	2	10	2	4
81—90	2	3	1	1	1
Summa	39	17	38	11	22

Infarctus pulmonis: 6 fall, alla vid hjärtsjukdom.

Bronchiectasier (starkare) 3 fall.

Abscessus pulmonis 4 fall, alla postpneumoniska.

Gangræna pulmonis 4 fall, 3 postpneumoniska, 1 vid diabetes.

Empyema pleuræ 5 fall; *pyopneumothorax* 4 fall, hvaraf 2 vid tbc., 1 vid lunggangræn, 1 vid perforerande oesophagus-cancer.

Corpus alienum pharyngis (suffocatio) 1 fall, 2 mån. barn.

Ruptura pulmonis traumatica 1 fall.

Cirkulationsorganens sjukdomar.

Vitium organicum cordis 39 fall, så fördelade:

Ålder:	Män:	Kv.:
10—20	—	3
21—30	8	1
31—40	1	3
41—50	3	1
51—60	4	3
61—70	6	2
71—80	2	—
81—90	—	2

Summa 24 5

Af dessa sutto: i mitralis 16; i aorta 7 (hvaraf 4 vid lues); i aorta och mitralis 13 (hvaraf 1 vid lues); i aorta, mitralis och tricuspidalis 2 (hvaraf 1 vid lues); i aorta och tricuspidalis 1 (lues).

Endocarditis acuta 14 fall, så fördelade:

Ålder:	Män:	Kv.:
20—30	3	—
31—40	1	—
41—50	—	1
51—60	2	1
61—70	2	2
71—80	1	—
81—90	—	1

Summa 9 5

Af dessa sutto: i mitralis 7, i mitralis och aorta 7 st.

Aortitis luetica 18 fall, 14 män, 4 kvinnor.

Aneurysma aortæ 8 fall, 6 män, 2 kvinnor; af dessa i 1 fall perforation till oesophagus, i 1 till en bronch.

Pericarditis acuta 11 fall; af dessa 4 vid pneumoni, 1 vid lunggangræn, 1 vid pleuraempyem, 1 vid endocardit.

Synechia pericardii 10 fall; af dessa visade 1 fall "Zuckeruss-leber".

Myocarditis chron. fibrosa har framträdt som mera betydande sjukdom i 17 fall, alla öfver 40 år, 11 öfver 60 år; af dessa äro 15 män, 2 kvinnor.

Myocarditis acuta vid starkt alkoholmissbruk 2 fall.

Infarctus myocardi 11 fall, alla öfver 40 år, 8 män, 3 kv.

Dislocatio aortae kyphoscoliotica cum hypertrophia et dilatatio cordis, 2 fall.

Aneurysma cordis; 1 fall,

Embolia art. pulmonalis 6 fall, alla kvinnor.

Dislaceratio art. coron. cordis traumatica 1 fall, med hæmopericard.

Urin- och könsorganens sjukdomar.

Akut nephrit vid infektion 28 fall.

Kronisk parench. nephrit 21 fall, 16 män, 5 kvinnor. Af dessa 8 vid tuberkulos, 4 vid lues, 1 vid actinomycos.

Kronisk interstitiell nephrit ¹⁾ *primär*: 44 fall, 27 män, 17 kvinnor.

²⁾ *sekundär*: 46 fall, 25 män och 21 kvinnor. Af dessa 4 vid tuberkulos, 7 vid lues och 3 vid diabetes.

Amyloiddegeneration af njurarna 21 fall, 11 män, 10 kv. Af dessa 8 vid tuberkulos, 5 vid lues, 2 vid diabetes, 6 utan annan genes än kronisk nephrit.

Hydronephros 9 fall. Af dessa 5 vid prostatahypertrophie, 2 vid bäckencancer, 1 vid blåssten och 1 vid högradig phimosis.

Cysto-pyelo-nephrit 7 fall, 5 män, 2 kvinnor.

Nephrolithiasis 4 fall; *Lithiasis vesicae urinariae* 1 fall.

Hypertrophia prostatae 13 fall, hvaraf 2 opererade och 2 med abscess; 11 af dessa öfver 70 år.

Aplasia renis uni 1 fall, 66 års man.

Ren cysticus bilat. congen. 2 fall, 47 års kvinna och 48 års man, den ena med cystleflver.

Ruptura renis traumatica 2 fall.

Salpingit. acuta 3 fall.

Ruptura phornicis vaginae in part. (ankyloserad coccyx i framåtböjd hake) 1 fall, 38 års kv.

Endokrina körtlars sjukdomar.

Morbus Adisonii 3 fall, af hvilka 2 visade tbc. i binjurarna, 1 endast cirrhotiska förändringar.

Morbus Basedowii 3 fall, 2 opererade med thymus persistens, 1 med klaff-fel.

Bensystemets sjukdomar.

Osteit. ac. 2 fall.

Fractura cranii 8 fall.

„ *col. vertebr.* 3 fall.

„ *sterni et costar. nonnull.* 2 fall (suffocatio).

Svulster.

Cancer: 41 fall, fördelande sig sålunda:

Ålder:	Män:	Kv.:
30—40	1	2
41—50	4	6
51—60	3	4
61—70	10	7
71—90	1	3

Summa 19 22

Af dessa voro:

Cancer ventriculi 14 fall, 10 män och 4 kvinnor, den yngsta 32 år. 1 af dessa fall perforerad.

Cancer oesophagi 1 fall 44 års man.

Cancer coli: 7 fall, 1 i coecum, 2 i colon descendens, 2 i flexura sigmoidea, 2 i colon transversum.

Cancer recti 1 fall.

„ *maxillae* 1 fall.

„ *pulmonis bronchiale* 3 fall.

„ „ 1 fall.

„ *tracheae* 1 fall.

„ *pleurae* 1 fall.

„ *vesicae felleae* 1 fall.

„ *panchreatis* 1 fall.

„ *prostateae* 1 fall.

„ *ovarii* 2 fall.

Adenokystoma carcinosum ovarii 1 fall.

Cancer tubae 1 fall.

„ *uteri* 1 fall.

„ *mammae* 1 fall.

Sarkom 8 fall, hvaraf 2 fall, 16 och 24 år, voro lymfom i främre mediastinum; 1 fall, 59 år, sarkoma cerebelli; 1 fall, 2 år, sarcoma orbitae; 1, 36 år, sarcoma baseos cranii; 1, 30 år, sarcoma vertebrae; 1, 26 år, sarcoma mucosæ ventriculi; 1 slutligen myxosarkoma ovarii.

Glioma cerebri 2 fall, 20 och 40 år.

Hypernephroma malignum 1 fall, 68 år.

Adenoma gland. supraren. 1 fall, 59 år.

Polyposis mucosae intestini tenuis 1 fall, 43 år.

Papilloma vesicae urinariae 1 fall, 78 år.

Angiomata hepatis 1 fall, 47 år.

För *Sjukhuset* ha utförts 994 *histologiska undersökningar*, hvarvid påvisats följande förändringar:

Digestionsorgan.

Läppar: Cancer 3; tuberkulos 2; angiom 2; sarkom 1; cylindrom 1 fall. *Bucca:* tuberkulos 1 fall. *Käke:* Inflammation 1; tuberkulos 3; fibrom 1; cancer 3; sarkom 1 fall. *Pharynx:* Cancer 1 fall; *Oesophagus:* cancer 1 fall. *Spottkörtlar:* retentionscysta 1 fall. *Ventrikelslemhinna:* inga förändringar 17 fall; atrofi 1 fall; akut inflammation 1 fall; kronisk inflammation 20 fall. *Resecerad ventrikel:* kronisk inflammation 1 fall; ulcus 5 fall; cancer 3 fall. *Appendix:* inga förändringar 40 fall; atrofi 4 fall; tuberkulos 1 fall; akut inflammation 144 fall; akut och kronisk inflammation 126 fall; kronisk inflammation 78 fall. *Tunntarm:* Resecerad brandig 5 fall; ulcus perf. 1 fall. *Coecum:* Tuberkulos 1 fall. *Colon:* Cancer 4 fall; colica mucosa 1 fall. *Rectum:* hæmorrhoider 3 fall; banal inflammation 5 fall; cancer 3 fall; polyp 1 fall. *Peritoneum:* banal inflammation 3 fall; tuberkulos 5 fall; cancer 1 fall. *Gallblåsa:* nihil 2 fall; atrofi 3 fall; akut inflammation 4 fall; kronisk inflammation 8 fall; kronisk oah akut inflammation 9 fall; adenom 1 fall. Summa 523 fall.

Respirationsorgan.

Näsa: Tuberkulos 1 fall. *Bihålor:* granulom 1 fall; tuberkulos 1 fall; cancer 2 fall. *Larynx:* granulom 1 fall; tuberkulos 3 fall; papillom 3 fall; cancer 1 fall. Summa 13 fall.

Endokrina körtlar.

Thyreoidea: struma 16 fall; hvaraf 9 adenomatös, 4 colloid och 3 cystös typ. Summa 16 fall.

Urinorgan:

Njure: kronisk interst. nephrit 3 fall; pyonephros 3 fall; tuberkulos 2 fall. *Blåsa:* papillom 1 fall; cancer 4 fall.

Summa 13 fall.

Lymforgan.

Lymfkörtlar: Akut inflammation 4 fall; kronisk inflammation 7 fall; tuberkulos 40 fall; Sternbergs lymfom 3 fall; cancer 19 fall; lymfosarkom 4 fall. *Tonsill:* hyperplasi 1 fall. *Mjälte:* ruptur 1 fall. Summa 79 fall.

Könsorgan.

I *Manliga: Penis:* kronisk inflammation 1 fall; cancer 4 fall. *Testis:* Inflammation, banal, 2 fall; atrofia ex ectopia 1 fall; tuberkulos 3 fall; teratom 1 fall. *Epididymis:* tuberkulos 6 fall; hydrocele 5 fall; retentionscysta 1 fall; akut inflammation 1 fall. *Prostata:* hypertrophia 10 fall, hvaraf 4 fall af adenomyomatös, 5 af adenomatös, 1 af myomatös typ.

Summa 35 fall.

II *Feminina: Mamma:* akut inflammation 4 fall; kronisk 4 fall; adenofibrom 11 fall; cancer 16 fall, hvaraf scirrh. 6, solidum simplex 9, adenocarcinom 1 fall. *Vulva:* cancer clitoridis 1 fall. *Uterusskrap:* inga förändringar 10 fall; atrofi 4 fall; akut inflammation 2 fall; hyperplasi 14 fall; abort 6 fall; mola hydatidosa 1 fall; myom 1 fall; cancer cervicis 2 fall; cancer corporis 2 fall. *Cervixexcision:* inga förändringar 5 fall; polyp 1 fall. *Exstirperad uterus:* myom 7 fall; cancer corporis 2 fall. *Tuba:* banal inflammation 17 fall; tuberkulos 5 fall; hæmorrhagisk infarcering 1 fall; tubargraviditet 7 fall. *Ovarium:* corpus-luteum-cysta 2 fall; follikelcysta 10 fall; adenokystom 7 fall; papillifert adenokystom 1 fall; pseudomyxom 1 fall; cancer 2 fall; parovarialcysta 1 fall. *Lig. teres:* myom 1 fall.

Summa 148 fall.

Ben och ledgångar.

Ben: banal inflammation 15 fall; tuberkulos 7 fall; lues 1 fall; nihil 1 fall. *Menisc:* nekros 4 fall. *Senskida:* fibrom 1 fall. *Bursa:* banal inflammation 10 fall; tuberkulos 1 fall. *Synovia:* tuberkulos 2 fall. Summa 42 fall.

Hud m. m.

Inflammation 21 fall; ulcus 2 fall; tuberkulos 15 fall; lues

1 fall; dermacysta 6 fall; angiom 4 fall; neurom 1 fall; lipom 4 fall; fibrom 1 fall; cancer 8 fall; nævus 5 fall.

Summa 68 fall.

Ögon.

Endophlebitis obliterans retinae 1 fall; cysta fr. orbita 1 fall; cancer orbitæ 1 fall; gliom 1 fall; sarkom 2 fall.

Summa 6 fall.

Öron.

Granulom 1 fall; cancer 1 fall. Summa 2 fall.

Diverse.

19 fall.

För *Sjukhuset* ha utförts följande bakteriologiska, serologiska och cytologiska arbeten:

Allmänt bakt. undersökningar	294 st.
Tuberkelbacillundersökningar	
i sputum	28 st.
i urin	141 „
i andra vätskor	31 „
	200 „
Gonococcundersökningar	18 „
Difteri	4 „
Undersökningar på malaria	4 „
„ „ amæba dysenteria	2 „
„ „ typhusbakterier	9 „
Vidals reaktion	130 „
Wassermanns reaktion	453 „
Cytologiska undersökningar	204 „
Vaccinframställningar	6 „

Summa 1,320 st.

För *andra sjukvårdsinrättningar och enskilda läkare* har utförts följande *histologiska* undersökningar:

Digestionsorgan.

Läppar: cancer 2 fall; *Tunga:* granulom 2 fall; cancer 1 fall, *Palatum:* endotelium 1 fall; cancer 1 fall. *Gingiva:* granulom 2 fall; epulid 1 fall; angiom 1 fall; sarkom 1 fall; tuberkulos 1 fall; actinomycos 1 fall. *Bucca:* granulom 1 fall. *Spottkörtlar:* inflammation 1 fall; endotelium 5 fall; *d:o* sarcomatosum 1 fall; sarcom 1 fall. *Oesophagus:* cancer 2 fall, *Ventrikel:* kronisk inflammation 1 fall; ulcus 2 fall; cancer solidum simplex 2 fall: scirr. 2 fall; polyp 1 fall. *Tunntarm:* pendulerande yttre sarkom 1 fall. *Appendix:* nihil 1 fall; kronisk inflammation 1 fall; kronisk och akut inflammation 5 fall; tuberkulos 1 fall; metastatiskt sarkom 1 fall; metastatiskt pseudomyxom 1 fall. *Colon:* cancer 2 fall. *Rectum:* tuberkulos 1 fall; ulcus 1 fall; cancer 1 fall; sarkomatös polyp 1 fall. *Anus:* lues 1 fall; hæmorrhoider 1 fall. *Peritoneum:* tuberkulos 4 fall; cancer 1 fall; pigmentsarkom 1 fall; lymfosarkom 1 fall. *Lefver:* cystleflver (congen.) 1 fall. *Gallblåsa:* kronisk inflammation 1 fall; cancer 1 fall. *Buceysta:* från tarmdel 1 fall; från njuranlag 1 fall. Summa 64 fall,

Respirationsorgan.

Näsa: cancer 1 fall. *Bihålor:* cancer 2 fall. *Larynx:* tuberkulos 2 fall; papillom 1 fall; cancer 1 fall. *Lunga:* metastatiskt hypernephrom 1 fall. Summa 8 fall.

Endokrina körtlar.

Thyreoida: struma 8 fall, hvaraf 2 colloides, 6 adenomatosum. *Thymus persistens* 1 fall. Summa 9 fall.

Urinorgan.

Njure: kronisk interst. nefrit 1 fall; apostematös nefrit 2 fall; tuberkulos 2 fall; congen. cystnjure 1 fall; hypernephroma malignum 3 fall. *Blåsa:* cancer 1 fall; papillom 2 fall. *Urethra:* fibrosarkom 1 fall. Summa 13 fall.

Lymfväfnad.

Lymfkörtlar: inflammation 10 fall; tuberkulos 2 fall; Sternbergs lymfom 1 fall; cancer 11 fall; sarkom 1 fall; lymfosarkom 5 fall. *Tonsill:* inflammation 1 fall; lymfosarkom 3 fall. Summa 34 fall.

Könsorgan.

I. *Manliga: Penis:* cancer 1 fall. *Testis:* atrophia ectopia 1 fall; tuberkulos 2 fall; gumma 1 fall; cancer 1 fall. *Epididymis:* inflammation, banal, 1 fall; tuberkulos 2 fall. *Prostata:* adenomyomatös hyperplasi 1 fall. Summa 10 fall.

II. *Kvinliga: Mamma:* kronisk inflammation 6 fall; tuberkulos 1 fall; adenofibrom 22 fall; d:o i aberrerande mamma 1 fall; cancer 19 fall, hvaraf 11 cancer simplex, 5 scirrh. 1 adenocarcinom och 1 colloidcancer; myxosarkom 1 fall. *Vulva:* cancer 1 fall. *Vagina:* Polyp 1 fall; lymfangiom 1 fall; cancer 1 fall. *Uterusskräp:* atrofi 22 fall; abort 34 fall; benign hyperplasi 125 fall; inflammation 3 fall; tuberkulos 2 fall; myom 11 fall; cancer 11 fall; sarkom i slemhinna 1 fall; chorionepiteliom 2 fall; polyp 20 fall. *Cervixexcision:* nihil 4 fall; polyp, benign 15 fall; sarkom 3 fall; cancer 1 fall. *Extirperad uterus:* Fibrös omvandling af väggen 6 fall; myom 18 fall; adenomyom 4 fall; cancer corporis 5 fall; cancer portionis 4 fall; chorionepiteliom 1 fall. *Tuba:* banal inflammation 13 fall; tuberkulos 7 fall; graviditet 8 fall, i ett fall vid tuberkulos i tuban. *Ovarium:* corpus-luteum-cysta 8 fall; myom 1 fall; follicelcysta 5 fall; dermoid med sarkomvandling 1 fall; adenokystom 4 fall; d:o papillifert 2 fall; d:o carcinöst 7 fall; pseudomyxom 2 fall; cancer 5 fall; parovarialcysta 1 fall.

Summa 410 fall.

Ben och ledgångar.

Ben: Inflammation 2 fall; tuberkulos 1 fall; chondrosarkom 1 fall. *Bursa:* tuberkulos 1 fall. Summa 7 fall.

Hud m. m.

Banal inflammation 13 fall; ulcus 4 fall; tuberkulos 9 fall; Sternbergs bild 1 fall; actinomyces 6 fall; granulom 2 fall;

atherom 1 fall; gälspringcysta 2 fall; fibrom 2 fall; myom 2 fall; h emangiom 4 fall; lymfangiom 5 fall; angrosarkom 2 fall; cylindrom 1 fall; cancer 14 fall; sarkom 12 fall.

Summa 80 fall.

Hj arna.

Gliom 2 fall; psammon 2 fall; tuberkulom 1 fall.

Summa 5 fall.

Diverse.

7 fall.

F r *andra sjukvårdsinrättningar och enskilda läkare* ha utförts följande *bakteriologiska, serologiska och cytologiska undersökningar*:

Allmänna bakt. undersökningar	121 st.	
Undersökning på difteri	5,063 "	
" " tuberkulos:		
i sputum	176 st.	
i urin	48 "	
i andra vätskor	8 "	232 "
Undersökning på typhusbakterier	12 "	
Vidals reaktion	75 "	
Wassermanns reaktion	782 "	
Cytologiska undersökningar	37 "	
		Summa 6,322 st.

Laboratoriets sammanlagda arbete uppgår sålunda till

Obduktioner	387 st.
Histologiska undersökningar	1,611 "
Bakt., cytol. och serol. undersökningar	7,642 "

Göteborg den 26 Maj 1914.

C. O Forselius

Prosektor.

RÖNTGENAFDELNINGEN

vid Allm. och Sahlgrenska sjukhuset 1913.

Undersökningar hafva utförts på 2,048 patienter till ett antal af 5,607 (föregående år respektive 1,904 och 4,366).

Patienterna fördela sig på följande sätt:

Från Medicinska afdeln.	348	patienter
„ Kirurgiska „	823	„
„ Tuberkulos- „	78	„
„ Ögon- „	18	„
„ Öron- „	16	„
„ Stadens och Sjukhusets Polikliniker . . .	288	„
„ Stadens Sjukhus	48	„
Andra patienter.	429	„
	Summa 2,048	patienter

Behandlingar hafva utförts till ett antal af 3,256 seancer å 384 nya patienter (föregående år respektive 1,774 och 201).

Från Medicinska afdeln.	34	patienter
„ Kirurgiska „	104	„
„ Ögon- „	5	„
„ Öron- „	5	„
„ Medicinska polikliniken	4	„
„ Kirurgiska „	60	„
„ Stadens sjukhus	11	„
Andra patienter.	161	„
	Summa 384	patienter

Fredrik von Bergen.

RÖNTGENARBELNINGEN
vid Allm. och Sällgrenska sjukhusen 1913.

År 1 behandlades till 2 patienter i
 1. behandlingsår harva utöfns på 2,018 patienter till en
 antal af 8,007 föresända af respektive 1,904 och 4,303.

Patienterna fördela sig på följande sätt:

Från Medicinska abdeln.	348 patienter
Från Kirurgiska och värdshuset	523
Från Tuberkulosa abdelningen	18
Ögon	18
Öron	10
Stads och Sjukhusets Polikliniken	288
Stads Sjukhus	48
Andra patienter	450
Summa 2,018 patienter	

222

Behandlingsår harva utöfns till en total af 1,256 respekt
 1,384 nya patienter (föresända af respektive 1,174 och 201)

Från Medicinska abdeln.	44 patienter
Kirurgiska	104
Ögon	5
Öron	5
Medicinska polikliniken	1
Kirurgiska	60
Stads Sjukhus	11
Andra patienter	151
Summa 384 patienter	

C. O. Sjöström
 Fredrik von Bergen

Vetenskapliga uppsatser och föredrag

hafva under år 1913 offentliggjorts resp. hållits af nedannämnda vid Allm. och Sahlgrenska sjukhuset anställda läkare öfver följande ämnen:

Med. Dr H. Köster:

- 1) *Om patologiska förändringar, särskildt tumörer och blödningar, i medulla oblongata.* (G. L. F.)
- 2) *Fall af primärt, diffust ventrikelsarkom.* (G. L. F.)
- 3) *Om kraniella blåsljud.* (G. L. F., Nord. Kongr. f. inv. Med.)
- 4) *Tvenne fall af polycythæmia.* (G. L. F.)
- 5) *Om barnförlamningen.* (Göteb. Kgl. V. o. V. Samhälle.)

Professor K. Dahlgren:

- 1) *Modifikation af tekniken vid operation för hallux valgus* (G. L. F.)
- 2) *Ett fall af diffus bennybildning kring höftleden efter blodig reposition af luxatio iliaca.* (Ibdm.)
- 3) *Om modern lungkirurgi jämte demonstration af ett fall af thoracoplastik.* (Ibdm.)
- 4) *Ett fall af myxoma ovarii + pseudomyxoma peritonei.* (Ibdm.)
- 5) *Ett fall af gallstensileus.* (Ibdm.)
- 6) *Ett fall af bäckenperitonit, som simulerat cancer recti.* (Ibdm.)
- 7) *De vanligaste metoderna för bentransplantation med anledning af ett fall af fri bentransplantation på grund af hufvudskada.* (Ibdm.)
- 8) *Tvenne fall, som undergått upprepade operationer för ascites.* (Ibdm.)
- 9) *Ett fall af splenectomi för Morbus Banti.* (Ibdm.)
- 10) *Ett fall af dubbelsidig nephrolithiasis, fullständig förstörelse af den ena njuren, anuri m. m., där på andra sidan med framgång gjorts pyelolithotomi, ureterolithotomi och implantation af ureter i blåsan.* (Ibdm.)

- 11) *Ett opereradt fall af hjärntumor.* (Ibdm.)
- 12) *Ett fall med multipla underkäks- m. fl. frakturer.* (Ibdm.)
- 13) *Ett fall af laminectomi för spondylit med kompression och vinkelböjning af medullæ spinalis.* (Ibdm.)
- 14) *Ett fall af svår hufvudskada orsakad af cirkelsåg.* (Ibdm.)
- 15) *Om mortaliteten i appendicit vid Allm. och Sahlgrenska sjukhuset under tiden 1/7 1911 — 26/11 1913.* (Ibdm.)
- 16) *5 fall af hjärnoperationer.* (Ibdm.)
- 17) *Fall af Carrels kärlsutur å krossad arteria brachialis.* (Ibdm.)

Med. Lic. L. Norrlin:

- 1) *Om gallperitonit utan perforation af gallblåsan.* (G. L. F.)
- 2) *Öfversikt af den svenska litteraturen under åren 1840—90 beträffande perforationer af enkla ventrikel- och duodenalsår.* (Ibdm.)
- 3) *Om kräkningar vid i fri bukhåla akut perforerande ventrikel- och duodenalsår.* (Ibdm.)
- 4) *Treize cas suédois inédits de rupture traumatique de la rate sous plaie extérieure* (*Archives générales de chirurgie.*)

Med. Lic. I. von Stapelmohr.

Nyare uppfattningar angående förhållandet mellan hypofys och diabetes insipidus i anslutning till ett fall af hufvudskada. (G. L. F.)

Med. Lic. Fr. von Bergen:

- 1) *Ett fall af cancer i hårda gommen behandlat med radium.* (G. L. F.)
- 2) *Om röntgenbehandling af thymus och glandula thyroidea.* (Ibdm.)

Enligt föredrag vid Sällskapet för Medicin i Göteborg.

Några ord om tetanus' terapi och profylax.

Av

Sten von Stapelebohr.

Tetanusinfektionens ingångsport är alltid ett vär varför första terapin vid tetanus måste riktas på öppnandet af denna ingångspört. Ifråga sitta och föne tillfall der, det skett exponering eller skadning behandlas febril feber, på grund af att vätskor i hufvudet tyckes ha en påverkan, och ej på bakterien, och bakterien är ansett; koncentration af vätska i hufvudet samt iakttagande af en tillräckligt stor mängd af blod i hufvudet, som verkar avsläpande på bakterien, och genom införs till hufvudet. Vätskeuppsätt, som till och till öfver öfver, och i sållet vara att förorda vid skadade hufvudet. Vid svårare och komplicerade skador kan användas, vara på sin plats. Dock har man alltid kommit till en konklusion, nämligen: normalisering och fördröjning af vätska

- 14) Ett opereradt fall af njurstenen. (ibid.)
- 15) Ett fall med multiple underlära- m. fl. frakturer. (ibid.)
- 16) Ett fall af lumbago för gnoskelt med kompression och vinkelbrott af nedre län ryggrad. (ibid.)
- 17) Ett fall af när hörselöfverens orsakad af cirkelsög. (ibid.)
- 18) Om mörkblodiga i synskikt vid Allen och Soltegrönska sjukhuset under åren 1871 — 76/77 1913. (ibid.)
- 19) 4 fall af njuropereringar. (ibid.)
- 20) Fall af Carols klotter i krossad arteria brachialis. (ibid.)

Med. Nr. 4. Nordstr.

- 1) Om gallblinnan utan perforation af gallblåsan. (G. L. F.)
- 2) Översikt af den vetenskapliga litteraturen under åren 1840 — 50 beträffande perforation af enkla ventrikel- och duodenum. (ibid.)
- 3) Om bukårengår vid i ett fall hålla akut perforerande ventrikel- och duodenum. (ibid.)
- 4) Traité des maladies aiguës de nature traumatique de la cavité des organes extérieurs (Archives générales de chirurgie).

Med. Nr. 1. von Sieghart.

Nyare upptäckningar angående förhållandet mellan lymf och blodet (lymfoida i uttömning) ett fall af luftrudstada. (G. L. F.)

Med. Nr. Nr. von Sieghart.

- 1) Ett fall af cancer i hårda gommen behandlad med radium. (G. L. F.)
- 2) Om röströrelsebesvär af thymus och glandula thyroidea. (ibid.)

Från Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg.

Några ord om tetanus' terapi och profylax.¹⁾

Av

Sten von Stapelmohr.

Tetanus-infektionens ingångsport är alltid ett sår, varför första terapien vid tetanus måste riktas på upptäckandet av denna ingångsport. Där plats och form tillåter det, bör såret excideras eller åtminstone behandlas fullt öppet, på grund av att tetanus i huvudsak tyckes bero på giftvärkan och ej på bakteriämi, och bakterien är anaerob; kauterisation av såret torde sålunda vara kontraindicerad, då en sådan åstadkommer en ätsningsskorpa, som verkar avstängande på sårsekretet, varigenom luftens tillträde hindras. Vätesuperoxid, som lätt i sår avgiver syrgas, torde i stället vara att förorda vid sårbehandlingen. Vid svårare och komplicerade skador kan amputation vara på sin plats. Dock har man alltmer kommit ifrån amputation såsom normalmetod och inskränkt detta till svåra

¹⁾ Föredrag i Göteborgs Läkaresällskap den 25 febr. 1914.

tetanusfall och där det är fråga om ett i funktionellt hänseende mindre betydande parti, eller om det samtidigt är infektion av gasphlegmone och dyl.

Lika viktig som lokalbehandlingen är allmänbehandlingen av den utbrutna tetanus. Genom *Tizzoni* och *Gagliardi* i Italien och *Behring* och *Kitasato* i Tyskland infördes på slutet av 1880-talet *serumbehandlingen*. De viktigaste preparaten äro från Hoechst a/M (framställt enligt *Behring*) och från Merck i Darmstadt (framställt enligt *Tizzoni*). Serumet användes till insprutning i stora doser subkutant, intraduralt, intracerebralt, intraneuralt, intravenöst eller kombinerat. Doseringen är olika vid olika preparat; vid Hoechst's preparat minst 100 A. E. dagligen. Dessutom för Hoechst torrt serum i handeln för att strö i såret, varifrån tetanus utgår. Vid tetanus puerperalis användes intrauterina, vid tetanus neonatorum intraperitoneala insprutningar.

Den medikamentösa behandlingen består i första hand i narkotika. Italienerne använda i rätt stor utsträckning den av *Bacelli*¹⁾ föreslagna *karbolterapien*. Karbolsyran skulle »ha ett deprimerande inflytande på nervsystemet, som stämmer ned den samtidigt eller senare insättande retande värkan av tetanustoxinet.» Den användes subkutant i 2—3 % lösning och i en initialdos av 0,04 gm pro die stigande till 2,0 gm och i en totalmängd av upp till 15 gm (*Resnevic, Piccaluga, Lepore, Rabitti, Righi*²⁾ m. fl.)

En numera rätt använd metod är vidare *magnesium-sulfatbehandlingen*. De första grundläggande försöken gjordes av *Meltzer* och *Auer*³⁾ i Rockefeller-institutet. De kommo till den uppfattningen att $MgSO_4$ och $MgCl_2$, insprutat subkutant på djur i förhållandet 1,5 på 1,000 kroppsvikt, framkallade en djup sömn och fullständig anästesi och avslappning av de villkorligt innerverade musklerna och reflexerna. Vid högre dos, 2 på 1,000 kroppsvikt, inträdde mors genom respirationsförlamning. Samma författare gjorde ock den första terapeutiska behandlingen av tetanus med $MgSO_4$ -lösning med framgång. *Meltzer's* föreslagna dos var 0,03 per kg. kroppsvikt. Genom *Kocher* och *Arndt*⁴⁾ utbildades metoden vidare. De föreslogo användandet av 15 % $MgSO_4$ -lösning till intralumbal injektion i en mängd av 2—10—20 cm. allt efter patientens ålder och krampanfallens styrka. Patienten bör efter injektionen ligga i horisontalt rygläge med sänkt huvud. Injektionerna göras omedelbart efter krampanfallens uppträdande. Vid kontinuerlig kramp är injektion indicerad, blott då respirationen till följd av larynx-, buk- och thorax-muskulaturens deltagande är starkt hindrad. Efter injektionen upphöra

krampanfallen redan inom 10—20 min., och patienten kommer i sömn, som varar i 2—5 timmar. Patienten »kan då själv sätta sig upp, rör händer och armar och liknar nu ej mer det föregående svåra sjukdomstillståndet. För det mästa kvarstår en paraplegi i nedre kroppshalvan med anästesi, i många fall även urinretention» (Stadler⁵). Denna förlamning är dock ej för beständigt. Värkan av intralumbalinjektionen varar 12—24 timmar. Då utvecklar sig ånyo den föregående sjukdomsbilden. Metodens största nackdel tyckes ligga i faran för respirationsförlamning. Arndt spolar vid hotande respirationsförlamning ut duralsäcken med NaCl. Kocher föreslår fysostigmininjektioner, då fysostigmin förhindrar effekten av magnesiumsalterna, samt användandet av syrgasinhalationer, eventuellt kombinerad med konstgjord respiration. Även föreslås intramuskulära injektioner av klorcalcium samtidigt med magnesiumsulfatinjektionerna, då tillförsel av kalciumsalter nämligen upphäver värkan av magnesiumsaltet.

På grund av risken vid de intralumbala injektionerna infördes av Greely-Lyon,⁶ Paterson⁷) och Parker⁸) den subkutana $MgSO_4$ -behandlingen. Man har då använt från 5,5 %, med kroppens vävnader isotonisk, till 50 % lösning. Dessa injektioner äro dock rätt smärtsamma. Enligt Stadler⁵) skall 30—40 % lösning vara den bästa och i en dosering av 5 gm $MgSO_4$ i dosen, 2—5 gånger dagligen.

Per os har $MgSO_4$ ingen krampstillande verkan.

Utom dessa nu nämnda har kloral och morfin använts och användes ännu i stor utsträckning. En mängd andra medel har vidare föreslagits och använts, såsom kloroformnarkos, paraldehyd + æter intravenöst (Atkey),⁹) curare eller curarin (Bergell och Levy),¹⁰) cholesterin (Saaverda)¹¹) m. fl.

Uppgifterna angående tetanus-mortaliteten vid de olika behandlingsmetoderna variera mycket. Enligt en engelsk statistik av Rose¹²) beräknas mortaliteten utan serumbehandling till 88,8 % (vid fall med 1—10 dagars inkubation 96 %, med över 10 dagars inkubation c:a 75 %), enligt Blumenthal och v. Leyden¹³) 80—90 %. Hos andra författare finnas mycket lägre siffror, 51 % ned till 34 % (Friedrich, Curschmann, Warthington, Hobart). Med serumbehandling anges siffrorna 68,5 % ned till 28 % (Wilms, Lambert, Holsti, Loeper, Oppenheim, Haberting, Lund, Engelmänn). Någon uppenbart eklatantare effekt visa dessa siffror icke. De senaste uppgifterna angående mortaliteten äro av Permin¹⁴), som på 388 tetanusfall i Danmark fann en mortalitet på icke-serumbehandlade fall av 78,9 % och på serumbehandlade av 57,7 % och av Stadler.⁵) Hans statistik, som är sammanförd efter uppgifter från Köhler,

Kaliski, Richter, Kentzler, Jakobsen, Imperiali och egna fall, ställer sig sålunda:

Inkubation	Utan serum	Med serum	Magnesium-sulfat		Kربول
			Intralumbalt	Subkutant	
1—10 dagar...	220 fall: 86 %	258 fall: 67 %	26 fall: 42 %	4 fall: 0 %	54 fall: 28 %
Över 10 dagar	166 fall: 59 %	186 fall: 36 %	11 fall: 9 %	3 fall: 0 %	47 fall: 6,4 %
Summa	386 fall: 74 %	444 fall: 54 %	37 fall: 33 %	7 fall: 0 %	101 fall: 18 %

Dessa 2 sistnämnda statistiker visa en stor överensstämmelse i siffrorna för serum- och icke-serumbehandlade fall samt ett påtagligt bättre resultat av serumbehandling än utan serum. En förvånansvärt ringa mortalitet visar karbolsyreterapien, vilken drives i synnerhet av italienarne och förkättras mycket i Tyskland. *P. Krause* säger om den i *Mohr u. Staehelin's Handbuch der inneren Medizin* (1911): karbolsyreterapien »ist auch nach eigenen Erfahrungen wertlos, bei schweren Fällen habe ich davon nichts Günstiges gesehen.» I motsats till detta yttrande står dock italienarnes låga mortalitetsprocent med metoden. *Stadler*, som publicerat statistiken, uppmanar ock till fortsatt prövning av densamma.

Magnesiumsulfatmetoden visar likaledes en låg mortalitetsprocent, såväl vid intralumbal som vid subkutan användning. Siffrorna äro dock för små för en säkert bevisande statistik. *Stadler* drager ej heller någon avgörande slutsats utan säger: »Welcher der drei Methoden (intralumbala och subkutana magnesiumsulfat- eller kربولmetoderna) die Zukunft gehört muss, den Erfahrungen des nächsten Jahrzehnts überlassen werden.»

Saken torde väl för närvarande stå så, att en kombinerad metod av serum och narkotika, vare sig $MgSO_4$, kربول eller kloral och morfin bör göras. Ty det ligger nära till hands att antaga, att det i kroppen, vare sig i blod, lymfvägar eller nervskidor, befintliga fria tetanustoxinet, som ännu ej förankrat sig vid angreppspunkterna, gangliecellerna eller motoriska ändplattorna, skall kunna bindas med tetanusantitoxin och sålunda förhindra ytterligare toxinförankring. Samtidigt en narkotisk terapi för lindring av de genom det förankrade toxinet orsakade krampanfallen. Vilken narkotisk terapi, som är den bästa, torde ännu ej kunna avgöras; men av allt att döma tyckas de subkutana $MgSO_4$ - eller kربولmetoderna vara värda att vidare prövas.

Å Sahlgrenska sjukhuset har åren 1886—1913 vårdats 28

tetanuspatienter, vilka efter inkubation och behandlingsmetod fördela sig sålunda:

Inkubation	Alla fall		Utan serum		Med serum		Magnesiumsulfat	
	Fall	Döda = %	Fall	Döda = %	Fall	Döda = %	Fall	Döda = %
1—10 dagar...	17	13 = 76,5 %	11	8 = 72,7 %	3	2 = 66,7 %	3	3 = 100 %
Över 10 dagar	5	2 = 40 %	3	1 = 33,3 %	2	1 = 50 %	—	—
Okänd	6	3	3	2	2	1	1	—
Summa	28	18 = 64,3 %	17	11 = 64,7 %	7	4 = 57,1 %	4	3 = 75 %

Av de serumbehandlade 7 fallen fick ett fall (XIII) 20 A. E. subkutant samma dag, som tetanus bröt ut; mors dock samma dag. Ett fall (XXI) fick 20 A. E. subkutant 2 dagar efter utbrottet; mors följande dag. Det 3:e fallet (XXIV) erhöll tillsammans 200 A. E. subkutant under 7 dagar; där- efter var hans tetanus tydligt bättre, då trismus efter sista injektionen var nästan borta samt krampanfallen försvunnit; mors 6 dagar efteråt i pneumoni med abscess. 4:e fallet, 7 års gosse, (XXVII) erhöll tillsammans 310 A. E. dels subku- tant under loppet av 4 dagar med början dagen efter utbrottet; mors i dubbelsidig pneumoni; krampanfallen ej bättre. Av de 3 fallen, som gingo till hälsa, erhöll ett (XXV) med början på 11:e dagen efter utbrottet tillsammans 1,280 A. E. under loppet av 13 dagar, varav 280 A. E. intralumbalt på 3 injek- tioner. Efter sista injektionen exantem, som försvann efter 6 dagar. Fall XXVI fick, med början på 6:e dagen, under loppet av 9 dagar 900 A. E. subkutant; och det 3:e fallet (XXVIII), utan känd inkubationstid, erhöll med början på 8:e dagen efter insjuknandet tillsammans under 14 dagar 2,100 A. E., varav 1,500 A. E. intravenöst och det övriga subkutant eller intramuskulärt. De intravenösa insprutningarna fördrogos väl.

Av de magnesiumsulfatbehandlade 4 fallen gick ett till hälsa. Angående detta fall (XVIII) saknas uppgifter om in- kubationstid, och om tetanus var generell eller lokaliserad. De övriga 3 fallen med generell tetanus, hade en inkubationstid av 10, 8 och 6 dagar (XVI, XVII, XXII) och gingo till mors 2 och 3 dagar efter tetanus' utbrott. Alla fallen behandlades med intralumbal injektion av svag, omkring 3 %, lösning av $MgSO_4$. På alla fallen upphörde krampen efter insprutningen för en tid.

De kirurgiska ingrepp, som företagits efter tetanus' utbrott, ha i 3 fall varit av stympande art; 2 av dessa fall gingo till

hälsa (VIII, X) båda dessutom behandlade med kloral och morfin; ett dog samma dag (XIII), samtidigt behandlat med kloral, morfin och 20 A. E. tetanusantitoxin; i 2 fall exstirperades såret med omgivningen och tamponerades med jodoformgas respektive vätesuperoxidtamponger; båda fallen gingo till hälsa (VII och XXV), det ena behandlat med kloral och morfin, det andra dessutom med tetanusantitoxin. I 7 fall ingen lokalbehandling; av dessa 4 fall till hälsa. I övriga fall konserverande sårbehandling.

Statistiken från sjukhuset är ju liten och sålunda föga bevisande. Om man undantager de 4 magnesiumsulfatbehandlade fallen, överensstämna de övriga grupperna i stora drag med de större förut anförda statistikerna och framförallt däri att tetanusfallen med över 10 dagars inkubation hava bättre prognos än de med kortare.

Visar den terapeutiska serumbehandlingen en som sagt osäker effekt, fast dock de senaste statistikerna peka på en viss nytta, så är resultatet av *serumbehandlingen för att förhindra uppkomsten av tetanus* tydligare. *Behring* och *Kitasato* samt *Tizzoni* föreslogo redan 1890 och 1892 användande av antitoxin som profylaktikum. Och då *Nocard*¹⁵⁾ 1895 och 1897 offentliggjort sina försök på djur i stor skala och *Scherck*¹⁶⁾ 1906 framlagt effekten av de profylaktiska tetanusantitoxininjektionerna vid fyrverkeriskadorna vid frihetsfästerna i Newyork, där år 1903 av 56 sådana skador 16 dogo i tetanus, under det att 1904—1906 av 291 skadade, som behandlats profylaktiskt, ingen fick tetanus, så har kraftiga bevis lämnats för medlets effekt. År 1906 uttalade sig *Kocher* på 35:e Kirurgkongressen sålunda: »Ich werde es einem Arzte sehr übelnehmen und es ihm zum Vorwurf machen, wenn er bei einem Verwandten von mir, der eine mit Strassenerde beschmutzte Wunde hätte, nicht die prophylaktische Injektion machen würde. Was wir uns aber bei unseren Verwandten zum Vorwurf machen würden, haben wir uns auch bei jedem anderen Patienten zum Vorwurf zu machen. Ich betrachte diejenigen Fälle für ganz besonders beweisend, in welchen es trotz der prophylaktischen Injektion doch zum Tetanus kommt. Ich mache die prophylaktische Injektion immer, wenn ich Wunden habe, die mit Erde Strassen-kot u. s. w. verunreinigt sind, und tue dies um so eher, als die Injektion des Tetanus-Antitoxins als solche ganz ungefährlich sind.»

Den profylaktiska serumbehandlingen har föreslagits på olika sätt. De flesta (*Kocher*, *Pochhammer*, m. fl.) rekommendera subkutan injektion av 20 A. E. vid alla med jord och kreatursspilling nedsmutsade sår eller sår orsakade hos dem,

som under sitt yrke komma i beröring med jord, skottsår, i synnerhet sådana, där förladdning kan tänkas hava kommit med i såret, skador av träsplittror och dylikt. Andra föreslå användandet av antitoxin, som ströpulver i såren (*Calmette*); andra använda tamponger doppade i serum; *Bochenheimer*¹⁷⁾ föreslår en salva, s. k. antitetaninsalva, som på 100 gm håller 100 A. E., och vilken skall strykas på de misstänkta såren. *Suter*¹⁸⁾ framhåller, att man blott vid per primam läkande sår skall nöja sig med den första injektionen, men att man vid långsamt läkande och i synnerhet suppurerande sår bör upprepa insprutningen. Man anser, att varaktigheten av den genom insprutningar framkallade immuniteten knappt är längre än $2\frac{1}{2}$ —3 veckor, och att tetanus' inkubation är mellan 2—60 dagar. *Pochhammer* vill därför alltid, att en andra insprutning på 20 A. E. göres 10—14 dagar efter den första. Flera tetanusfall trots profylaktisk serumterapi ha iakttagits. För det mesta äro dessa fall lätta och ha ofta en lång inkubationstid. *Curtilett* och *Lombard*¹⁹⁾ meddela 1913 ett fall, där en 9-årig gosse med komplicerad underarmsfraktur erhållit 2 timmar efter skadan en profylaktisk insprutning av 20 ccm antitoxin. 6 dagar efteråt märktes en lokal ascenderande kramp i armen utan trismus eller nackstyvhet. Under 5 dagar fick patienten 200 ccm antiserum subduralt och subkutant. Därpå försvann krampen så småningom och läkning inträdde. Den lokaliserade krampen och förhindrade generaliseringen av tetanus tillskriva författarne såsom sannolikt beroende på preventivinjektionen. *Kolb* och *Laubenheimer*²⁰⁾ hava 1913 påvisat tetanusbakterier i sårsekretet från ett fall av maskinskada av handen utan tetanussyptom. Patienten hade profylaktiskt fått 120 A. E. Hoechst's serum. Mot den profylaktiska tetanusterapien vänder sig *Thiéry*²¹⁾ i en diskussion i mars 1913 i Société de chirurgie i Paris under framhållande av, att på hans klinik denna terapi ej användes, och att trots detta inga tetanusfall förekomma. Han desinficerar alla sår med 10 % klorzink.

Av de på Sahlgrenska sjukhuset vårdade tetanusfallen hava 24 fall ett yttre trauma som ingångsport, och av dessa kunna 14 härledas från jord eller stenar, 3 fall från trävirke 1 från spik, 1 från skottskada och 6 från sår av diverse ursprung. Av de övriga 4 tetanusfallen förmodas 1 härleda sig från tandextraktion och 3 från barnsäng. Av fallen med yttre sår inträffade 23 före den 26 juni 1910, och bland dessa hade 11 sår före tetanus' utbrott skötts å Sahlgrenska sjukhuset. Den 26 juni 1910 börjades att profylaktiskt insprutas tetanusantitoxin vid olycksfall, som inkomma å Sahlgrenska sjukhuset. Och av c:a 9,600 olycksfall, som sedan den tiden till och med

Fall och år	Kön	Ålder	Data				Ut-gång	Inku-bation	Duration före mors resp. hälsa	Tetanus' form	Orsak till skadan och tetanus' utgångspunkt
			för skada	för inkomst	för symptom	för utskr.					
I. 86.	♂	46	19/6	19/6	29/6	3/7	†	10 dagar	4 dagar	Universalis traumat.	Planka som orsakat sår å låret.
II. 88.	♀	24	?	29/5	22/5	11/6	†	?	21 dagar	Cephalicus traumat.	Antagligen tandutdragning.
III. 88.	♀	38	?	12/7	2/7	28/7	Hälsa	?	26 dag.*	Universalis puerperalis	(Brösten spända av mjölk.) Barnsäng?
IV. 91.	♀	?	?	?	?	?	†	?	?	Puerperalis	Barnsäng.
V. 94.	♂	62	11/10	11/10	21/10	25/10	†	10 dagar	5 dagar	Traumaticus	Skottskada i ljumske.
VI. 98.	♂	48	31/12 97	22/1	5/1	9/3	Hälsa	5 dagar	9 veckor	Universalis traumat.	Klämt sår å pekfinger mellan stenar.
VII. 98.	♂	27	3 veck. före ink.	1/12	28/11	7/12 99	Hälsa	ca 2 1/2 vecka	13 veckor	Universalis traumat.	Sår i nacken. Pat. stenvärbetare.
VIII. 00.	♂	58	2 veck. före ink.	21/3	19/3	28/3	Fbd*)	12 dagar	Minst 9 dagar*)	Cephalicus traumat.	Komplicerad luxation av tumfalang; fall i trädgård.
IX. 00.	♂	48	2 veck. före ink.	9/9	5/9	14/9	†	10 dagar	8 dagar	Universalis traumat.	Skrubbsår å underben.
X. 00.	♂	24	2 veck. före ink.	18/9	12/9	23/11	Hälsa	8 dagar	10 veckor	Universalis traumat.	Skadat tummen oer tydligt i tröskverk.

Plats för sår-behandl. före tetanus	Behandlingssätt av såret resp. ingångsporten		Behandlingssätt av tetanus	Patol. anatom. fynd	Anmärkningar
	före tetanus	efter tetanus			
Sahlgr. sjukh.	¹⁹ / ₆ Desinf. av sår med sublimat. Sutur. Dränage.	Vidgning av såret, så att det blev fullt öppet.	Kloral, morfin, kloroform.	Hyperæmia cerebri et mening. Infektionsmjälte.	
?	○	○	Kloral, morfin, atropin, kloroform.	Hyperæmia cerebri. Förstorad mjälte.	
?	?	?	Morfin.	—	*) Vid utskrivn. förbättrad.
?	?	○	?	?	Ej inskriven.
Sahlgr. sjukh.	¹¹ / ₁₀ Extraction av kulan.	Omläggningar.	?	Stjärnformiga blödningar i njurarne. I övrigt 0.	
Sahlgr. sjukh.	³¹ / ₁₉ Sutur. Antisept. förband.	²² / ₁₁ Suturer tagas. Vidgning av såret. Tamponad med jodoform.	Kloral, morfin.	—	I var tetanus-bac ej påvisade.
Skött det själv.	?	⁴ / ₁₂ Exstirpation av sår och omgivning. Tamponad med steril gas.	Kloral.	—	
Sahlgr. sjukh.	Reposition; öppen behandling av leden; lysolbad.	²¹ / ₃ Exarticulatio pollicis. Incisioner.	Kloral, morfin.	—	*) Vid utskrivn fbd. Ut trots råd.
Skött det själv.	?	Förband.	Kloral, salicyl. natr.	Stort perirenalt hämatom, ca 2 liter blod; Inruptur å organ eller kärl. I övr. 0.	
?	?	¹⁸ / ₉ Exarticulatio phal. II pollicis.	Kloral, salicyl. natr. Bad.	—	

Fall och år	Kön	Ålder	D a t a				Ut- gång	Inku- bation	Duration före mors resp. hälsa	Tetanus' form	Orsak till skadan och tetanus' utgångspunkt
			för skada	för inkomst	för symtom	för utskr.					
XI. 01.	♂	29	2 veck. före ink.	$\frac{20}{7}$	$\frac{25}{7}$	$\frac{31}{7}$	†	9 dagar	6 dagar	Universalis traumat.	Klämt tummen mellan ett par plankor; na- geln lossnade.
XII. 03.	♂	23	$\frac{2}{4}$	$\frac{2}{4}$	?	$\frac{10}{4}$	†	Högst 7 dag.	Högst 8 dag.	Universalis traumat.	Överkörd av tåg. Un- derben krossat; sår å andra underbenet och i perineum. Dess- utom ytliga sår här och var.
XIII. 04.	♂	33	$\frac{25}{1}$	$\frac{25}{1}$	$\frac{31}{1}$	$\frac{31}{1}$	†	6 dagar	$\frac{1}{2}$ —1 dygn	Universalis traumat.	Överkörd av tåg. Kom- plicerade frakturer lår, underben och hand.
XIV. 06.	♂	57	1 $\frac{1}{2}$ vecka före ink.	$\frac{18}{6}$	$\frac{14}{6}$	$\frac{19}{6}$	†	7 dagar	5 dagar	Universalis traumat.	Trampat på en spik som genom sulan in- trängde i foten.
XV. 06.	♂	12	2 veck. före ink.	$\frac{29}{8}$	$\frac{25}{8}$	$\frac{18}{10}$	Hälsa	10 dagar	7 veckor	Universalis traumat.	Sår i trampdynan un- der ena foten.
XVI. 07.	♂	28	$\frac{23}{12}$	$\frac{23}{12}$	$\frac{2}{1}$ 08	$\frac{4}{1}$ 08	†	10 dagar	2 dagar	Universalis traumat.	Laceration av under- benet av nedrasande berg.
XVII. 08.	♂	26	$\frac{19}{6}$	$\frac{19}{6}$	$\frac{27}{6}$	$\frac{30}{6}$	†	8 dagar	3 dagar	Universalis traumat.	Amputatio traumatica dig. II o. III ped. Överkörd.
XVIII. 08.	♂	33	?	$\frac{6}{6}$	?	$\frac{2}{6}$	Hälsa	?	Minst 4 veck.	Traumaticus	Laceration av tummen.

Plats för sår- behandl. före tetanus	Behandlingssätt av såret resp. utgångspunkten		Behandlingssätt av tetanus	Patol. anatom. fynd	Anmärkningar
	före tetanus	efter tetanus			
?	?	?	Kloral.	Hyperæmia cere- bri. I övr. 0.	
Sahlgr. sjukh.	² / ₄ Amputatio antierur. Sutura + dränage av oper. såret. De- bridering och tampon. av öv- riga större sår.	Omläggningar	?	?	
Sahlgr. sjukh.	²⁵ / ₁ Sårdesinfek- tion. Förband.	³¹ / ₁ Amputatio brachii dx.	Kloral, morfin. ³¹ / ₁ <i>Tetanus anti- toxin</i> 20 A. E. sub- kutant.	?	Vid amputatio- nen syntes överarmsmu- skulaturen och längs nervstan- marne ett gul- grönt ödem. Dessutom gas- blåsor.
?	?	Förband.	Kloral, morfin, sa- licyl. natr.	I varhåla å plan- ta pedis brott- stycken av spik. Infarkt i ena lungan.	Såret i foten vid ink. reaktions- fritt.
?	?	Förband.	Kloral, brom, in- packning.	—	Såret vid ink. rent, ej ömt.
Sahlgr. sjukh.	²³ / ₁₂ Amputatio antierur. Des. med karbol och sprit.	Omläggningar.	<i>Mg SO₄</i> intralum- balt.	O påtagligt.	
Sahlgr. sjukh.	¹⁹ / ₆ Sutura.	Omläggningar.	<i>Mg SO₄</i> intralum- balt; morfin.	Tuberculosis pulmon. et in- testini ilei. Hæ- morrhagia sub- dural. cerebri.	
?	?	Omläggningar.	<i>Mg SO₄</i> intralum- balt.	—	

Fall och år	Kön	Ålder	D a t a				Ut-gång	Inku-bation	Duration före mors resp. hälsa	Tetanus' form	Orsak till skadan och tetanus' utgångspunkt
			för skada	för inkomst	för symtom	för utskr.					
XIX. 08.	♂	12	C:a 3 veckor före ink.	$\frac{21}{6}$	$\frac{17}{6}$	$\frac{23}{6}$	†	C:a 2 veckor	7 dagar	Universalis traumat.	Obetydligt sår å häla under trädgårdsarbete. Trampat å spik.
XX. 09.	♂	48	$\frac{3}{2}$	$\frac{3}{2}$	$\frac{12}{2}$	$\frac{15}{2}$	†	9 dagar	3 dagar	Universalis traumat.	Foten krossad av järnbalk.
XXI. 09.	♀	37	C:a $\frac{28}{3}$	$\frac{9}{4}$	$\frac{7}{4}$	$\frac{10}{4}$	†	C:a 10 dagar	5 dagar	Universalis puerperalis	Abort.
XXII. 10.	♂	12	$\frac{21}{3}$	$\frac{21}{3}$	$\frac{27}{3}$	$\frac{29}{3}$	†	6 dagar	3 dagar	Universalis traumat.	Lacererat sår (genom huden) å ena knäet av en jordbruksmaskin.
XXIII. 10.	♂ †	$1\frac{1}{2}$	$\frac{9}{6}$	$\frac{9}{6}$	$\frac{18}{6}$	$\frac{21}{6}$	†	9 dagar	3 dagar	Universalis traumat.	Gapande orent sår i huvudet. Överkörd å gata.
XXIV. 11.	♂	38	$\frac{26}{6}$	$\frac{15}{7}$	?	$\frac{28}{7}$	†	?	?	Universalis traumat.	Flathandstort sår å knäet; fall i gatan.
XXV. 12.	♂	41	$\frac{8}{6}$	$\frac{24}{6}$	$\frac{14}{6}$	$\frac{17}{7}$	Hälsa	6 dagar	$6\frac{1}{2}$ vecka	Cephalicus traumat.	Sår i pannan, orsakat genom slag av plank.

Plats för sår- behandl. före tetanus	Behandlingssätt av såret resp. ingångsporten		Behandlingssätt av tetanus	Patol. anatom. fynd	Anmärkingar
	före tetanus	efter tetanus			
?	?	Sublimatomslag.	Kloral, morfin.	Hæmorrhagiæ parv. subpleur. et subpericard. 6 mm. långspik å ena häbens undersida mel- lan överhud o. underhud. Iöv- rigt 0.	Såret retnings- löst med jord färgad omgivr vid inkomsten
Sahlgr. sjukh.	$\frac{3}{2}$ Desinf. Fbd. $\frac{5}{2}$ Exartikula- tion i metatar- so-phalangeal- lederna av 4 tår. Dränage.	Öppen behandl.	Kloral, morfin.	Degeneratio pa- renchymatosa myocardii, he- patis et renum.	
?	?	○	Kloral, morfin. $\frac{3}{4}$ <i>Tetanus anti- toxin</i> 20 A. E. sub- kutant.	Bronchopneu- moniæ.	Märke efter av- siktl. framkal- lad abort fun- nos ej.
Sahlgr. sjukh.	$\frac{21}{3}$ Desinfekt. Sutur.	Öppen behandl.	Kloral, morfin. <i>Mg SO₄</i> intralum- balt.	Hæmorrhagiæ minimæ pulm. amb. Såret rent.	
Sahlgr. sjukh.	$\frac{9}{6}$ Rengöring. Tamponad.	Öppen behandl.	Morfin.	Hyperæmia cere- bri. Bronchit. acuta.	
?	?	Förband.	Kloral, morfin. <i>Tetanus antitoxin</i> subkut. $\frac{15}{7}$, 100 A. E. $\frac{18}{7}$, 40 A. E. $\frac{19}{7}$, 40 A. E. $\frac{21}{7}$, 20 A. E.	Pneumoni med abscess.	Såret vid inko- stengranulera de. $\frac{22}{7}$, Trism bättre. Kram- anfall borta.
Skött såret självt.	Borsyretvåtn. o. »eng. plåster».	$\frac{24}{6}$ Exeision av sår och omgiv- ning. H ₂ O ₂ - tamponger.	Kloral, morfin. <i>Tetanus antitoxin.</i> $\frac{24}{6}$ 60 A. E. sub- kut. i sårangivn. $\frac{25}{6}$ 40 A. E. sub- kut. 100 A. E. in- tralumbalt. $\frac{26}{6}$ 100 A. E. subkut. $\frac{27}{6}$ 100 A. E. sub- kut. $\frac{28}{6}$ 100 A. E. intralumb.	—	Det exciderad såret visade fö- rekomst av främm. kroj- par med jätt celler. $\frac{6}{7}$ S rumexantem, som försvan efter 6 daga

Fall och år	Kön	Ålder	D a t a				Ut-gång	Inku-bation	Duration före mors resp. hälsa	Tetanus form	Orsak till skadan och tetanus' utgångspunkt
			för skada	för inkomst	för symptom	för utskr.					
XXVI. 12.	♀	31	c:a 28/9	16/10	12/10	27/11	Hälsa	c:a 14 dagar	8 1/2 vecka	Universalis traumat.	Sår i huvudet, orsakat av <i>patatishacka</i> .
XXVII. 12.	♂	7	24/10	7/11	6/11	11/11	†	13 dagar	5 dagar	Universalis traumat.	Sår å tummen. Skadat sig å vedhuggningsmaskin. Talrika smutsiga vårtor i och vid sårkanten.
XXVIII. 13.	♂	57	?	10/2	8/2	5/3	Hälsa	?	4 1/2 vecko.	Universalis (traumat.)	Ej känd. I händerna talrika sprickor och valkar samt små ärr efter sår. Sysslar mycket med kreatur samt jordbruksarbete.

år 1913 inkommit och här behandlats, ha 260 erhållit profylaktisk injektion, således i c:a 2,7 %. Av de under samma tid vårdade 5 tetanusfallen har intet före tetanus' utbrott erhållit vård å sjukhuset.

De indikationer för den profylaktiska tetanus-antitoxin-terapien, som här i allmänhet följts, hava varit följande, — dock har av naturliga skäl den behandlande läkarens uppfattning i det speciella fallet lämnat ett tämligen stort spelrum: — Alla sår, som synas eller misstänkas vara orenade med sand, jord, kreatursspilling, träbitar eller dylikt, samt särskilt 1) alla

Plats för sår- behandl. före tetanus	Behandlingssätt av såret resp. ingångsporten		Behandlingssätt av tetanus	Patol. anatom. fynd	Anmärkningar.
	före tetanus	efter tetanus			
			²⁹ / ₆ — ¹ / ₇ 100 A. E. subkut. varje dag. ² / ₇ 80 A. E. intra- lumb. ³ / ₇ — ⁶ / ₇ 100 A. E. subkut. var dag.		
Skött såret själv.	Tvättning och förband	○	Kloral, pantopon. <i>Tetanus antitoxin</i> subkut. ¹⁷ / ₁₀ — ²⁵ / ₁₀ 100 A. E. var dag.	—	Sår vid inkom- sten läkt.
Såret skött av läkare.	²⁴ / ₁₀ Suttur.	⁷ / ₁₁ Debridering av såret full- ständigt. Tamp. med Tet. anti- toxin-tampon- ger.	Kloral, morfin. <i>Tetanus antitoxin</i> ⁷ / ₁₁ 50 A. E. sub- kut., 50 A. E. in- tralumb. ⁸ / ₁₁ 50 A. E. subkut. ⁹ / ₁₁ 40 A. E. subkut. 60 A. E. intra- lumb. ¹⁰ / ₁₁ 60 A. E. subkut.	Pneumonia ac. pulm. amb. Lindrig infek- tionsmjälte. I övr. 0.	
Skött såren själv.	○	○	Kloral, morfin, amy- lenhydrat. <i>Tetanus antitoxin</i> : ¹⁰ / ₂ — ¹⁵ / ₂ : 200 A. E. intravenöst vardag. ¹⁶ / ₂ — ¹⁷ / ₂ : 100 A. E. intravenöst, 100 A. E. subkut. ¹⁸ / ₂ 100 A. E. intrave- nöst. ¹⁹ / ₂ — ²³ / ₂ : 100 A. E. subkut. var dag.	—	²⁶ / ₂ Uppstigning

kontusions- och lacererade sår, orsakade av stenar, trä och dylikt eller genom fall mot marken, eller sådana, som träffat personer, som syssla med jordbruks-, sten- eller träarbete; 2) sår, orsakade genom spark eller bett av de vanliga husdjuren; 3) stick-sår, orsakade genom trampning eller rivning mot å marken lig-gande spikar och dylikt; 4) sår, orsakade genom skjutvapen, om man kan misstänka, att bitar av förladdning har kommit med in i såret.

Preparatet, som använts här både vid behandlingen av den utbrutna tetanus och profylaktiskt, har varit från Hoechst

a/M och i allmänhet det 6-faldiga, d. v. s. det som på 1 ccm. håller 6 A. E. Doseringen har varit den vanliga vid profylaktisk injektion, nämligen 20 A. E. subkutant åt vuxna, samt för barn i proportion med åldern. I ett fall har dosen upprepats under 2 dagar efter första injektionen; i detta fall var skadan en delvis skalpering av huvudet efter spåravnsoolycka det flathandstora såret intensivt insmört med sand och jord. I övrigt har den profylaktiska injektionen blott givits en gång och då genast efter patientens inkomst på sjukhuset.

Några oangenäma biverkningar av den profylaktiska injektionsterapien hava icke iakttagits. Någon gång ett lokalt omkringinjektionsstället uppträdande erytem utan allmänna symtom.

Den profylaktiska serumterapiens stora värde torde sålunda hava bekräftats av dess framgångsrika användning å Sahlgrenska sjukhuset, och man torde väl få anse densamma vara obestridlig. Då medlet dessutom numera är rätt billigt (Hoechst's preparat kostar för 20 A. E. 6-fach, den vanliga profylaktiska dosen, 2,60 kronor; och hållbarheten vid lämplig förvaring rätt lång, minst 3 år), så kan man instämma i vad fabriken Hoechst a/M avslutar sitt litteratursammandrag om sitt preparat: »Niemals aber sollte man vergessen, dass Vorbeugen leichter ist als Heilen, und dass die ausgedehnte Anwendung einer zeilbewussten Prophylaxe des Tetanus mit Hilfe des spezifischen Antitoxin die beste und zuverlässigste Gewähr für die numerische Einschränkung der Tetanusfälle darbietet.»

(Tillägg till korrekturet ^{10/5} 14): Tiden 1 jan.—10 maj 1914 har å ungefär 1,000 olycksfall preventivinjektion av tetanusantitoxin företagits 45 gånger enligt förutnämnda principer; och har fortfarande intet fall av tetanus uppträtt hos här från början vårdade patienter.

Till överläkarna, professor K. P. Dahlgren och med. doktor Hugo Köster, frambäres mitt vördsamma tack för rätten att meddela sjukhusets material.

Litteratur:

- 1) Berliner klin. W.-schr. 1911, nr 23.
- 2) Policlinico, Sez. prat. Jahrg. 20, nr 27. Ref. Zentr. bl. f. d. ges. Chir. u. Grenzgeb. III.
- 3) Americ. journ. of Physiol. Bd 14—17.
- 4) Korresp. f. Schweiz. Ärzte Jg. 43 o. 44.
- 5) Berliner klin. W.-schr. 1914, nr 1 o. 3.
- 6) Journ. of the Amer. med. assoc. 1907, 1908.
- 7) Lancet, 1910: 1.

- 8) Journ. of the Amer. med. assoc. 1912.
- 9) Zentr. bl. f. ges. Chir. I.
- 10) Ther. d. Gegenwart, 1904.
- 11) A Medicina moderna. Jg. 20. 1913.
- 12) Deutsche Chirurgie, 1897.
- 13) Nothnagels Spec. Path. u. Ther., 1901.
- 14) Mitteil. aus Grenzgeb. Bd 27. 1913.
- 15) Acad. de Méd. Bd 38.
- 16) Journ. of the Americ. med. assoc. 1906. Bd 45.
- 17) Arch. f. klin. chir. Bd 86.
- 18) Arch. f. klin. chir. Bd 75.
- 19) Bull. et mém. de la Soc. de chir. de Paris. Bd 39.
- 20) Münch. med. W.-schr., 1913.
- 21) Ref. i D. med. W.-schr., 1913.

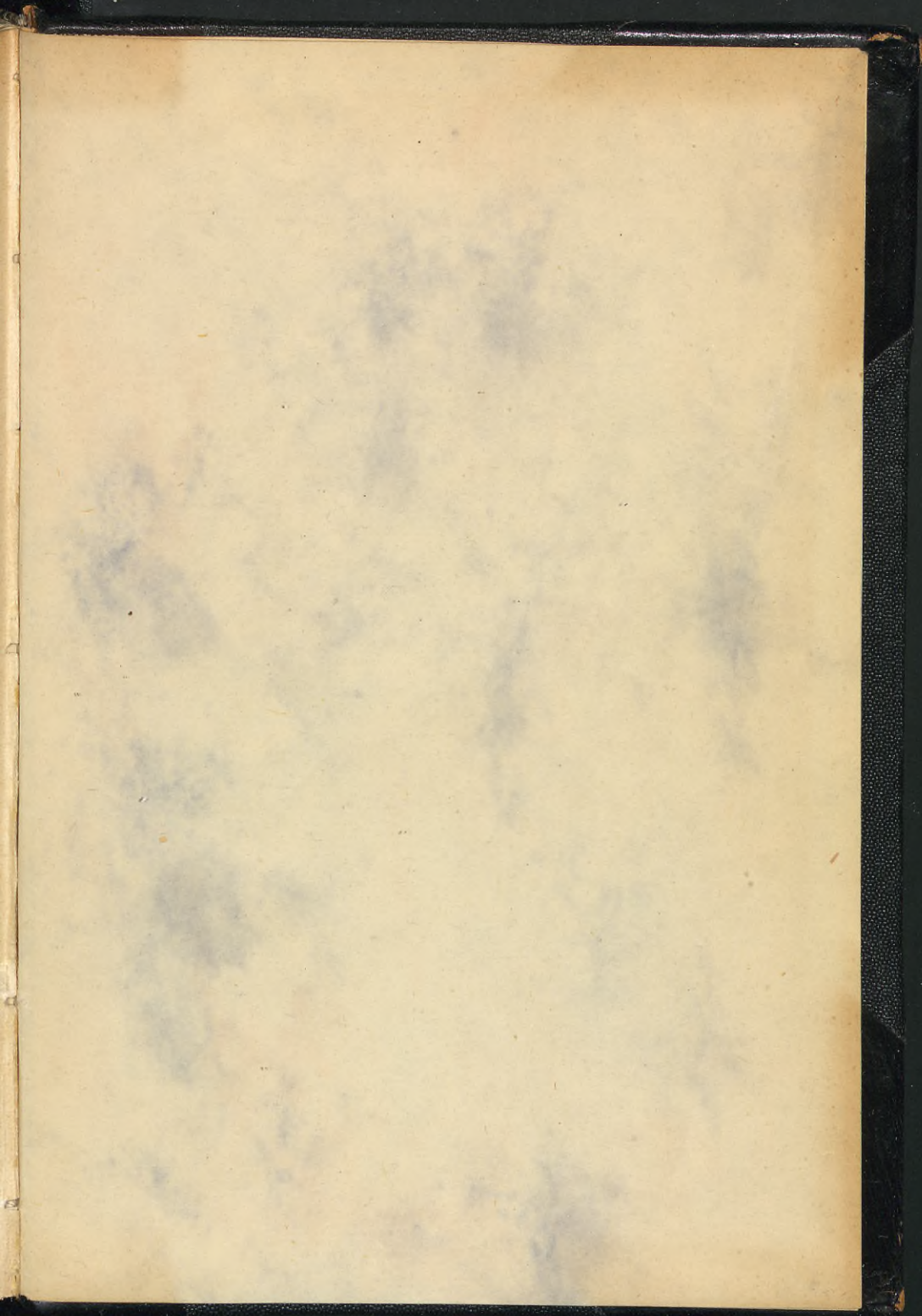
Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

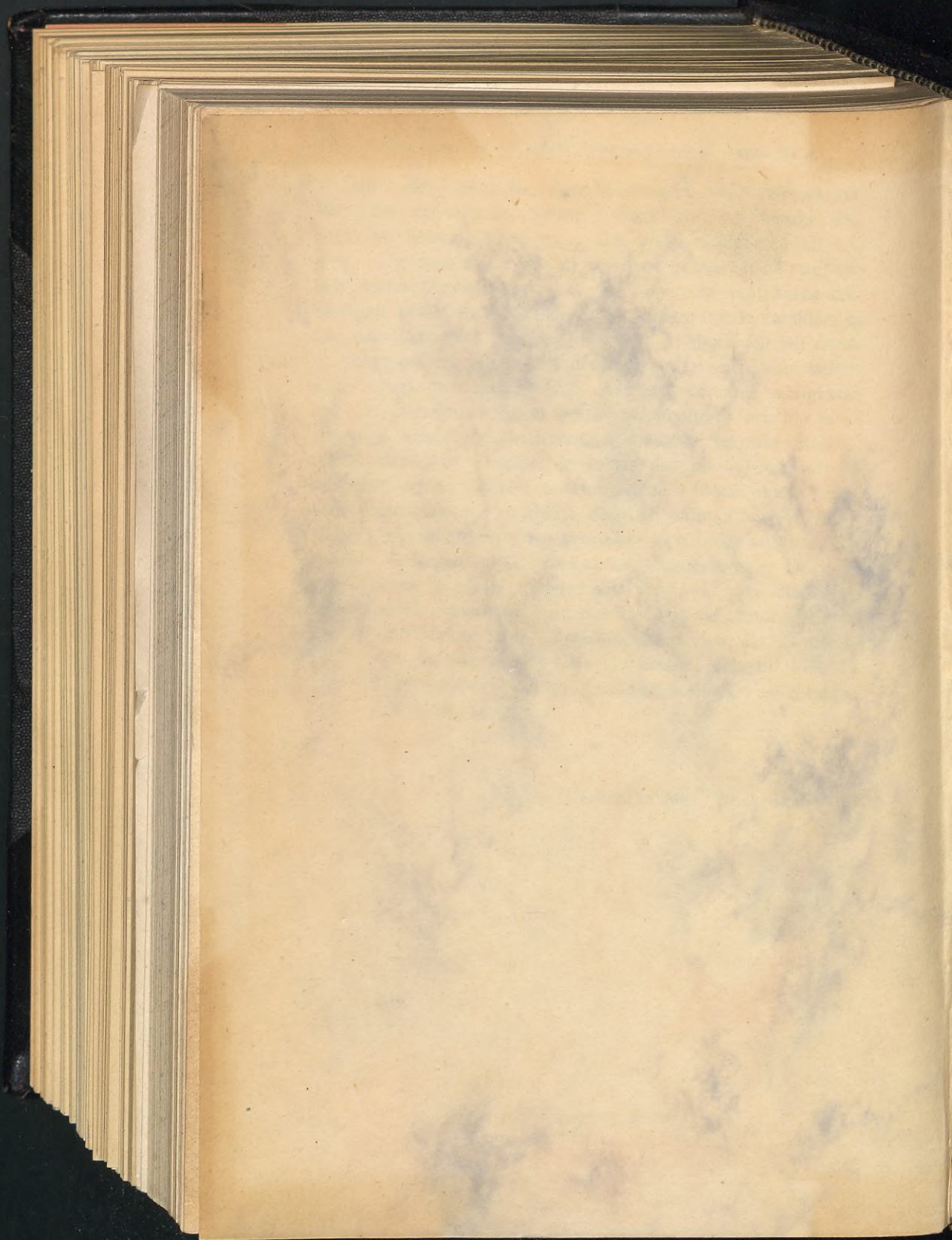
Main body of faint, illegible text, appearing to be a list or series of entries.

A short block of faint, illegible text located in the lower middle section of the page.

Handwritten or printed section header, possibly a title or category label.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a concluding note or signature.

6000023948

Göteborgs universitetsbibliotek

